

Invoering abonnementstarief in de Wmo per 2020

**Uitvoeringstoets naar de
consequenties voor de uitvoering bij
gemeenten**

9 november 2018

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Managementsamenvatting	5
Introductie	5
Vraagstelling uitvoeringstoets	5
Proces	6
Draagvlak	6
Impact voor de uitvoering: onzekerheid over de uitwerking	7
Ad a) Inhoud van de wet en vertaling naar lokaal beleid	7
Ad b) Financiën en compensatie	7
Ad c) Mogelijkheid tot sturen op de toegang	8
Impact voor de uitvoering: overige gevolgen voor gemeenten	8
Ad a) Toegang en toegankelijkheid	8
Ad b) Communicatie naar inwoners	9
Ad c) Administratie en gegevensuitwisseling	10
Ad d) Inkoop	11
Samenvattend: Risico's en randvoorwaarden	11
Risico's	11
Randvoorwaarden	11
1. Inleiding	13
1.1. Introductie	13
1.2. Vraagstelling	13
1.3. Proces	14
1.4. Leeswijzer	14
2. Het abonnementstarief Wmo	15
2.1. Inleiding	15
2.2. Wmo 2015	15
2.2.1. Zorg en ondersteuning op maat	15
2.2.2. Betrokkenheid van mensen bij elkaar vergroten	15
2.2.3. Meer beleidsruimte voor gemeenten, minder budget	16
2.3. Huidige systematiek Eigen Bijdrage Wmo	16

2.4. Doelen van het wetsvoorstel	17
2.5. Status wetsvoorstel	18
2.6. Inhoud wetsvoorstel.....	18
2.7. Financiële compensatie wetsvoorstel.....	19
2.8. Gemeentelijk draagvlak voor het wetsvoorstel	19
3. Vertaling van de voorgestelde wetswijziging in gemeentelijk beleid.....	22
3.1. Inleiding	22
3.2. Huidige situatie	22
3.3. Wat verandert er door het wetsvoorstel?.....	22
3.3.1. Proces van vertaling van het wetsvoorstel naar beleid	22
3.3.2. Lokale keuzevrijheid bij toepassing abonnementstarief.....	24
3.3.3. Lokale beleidsvrijheid	25
3.4. Randvoorwaarden: Wat is nodig om het wetsvoorstel te vertalen naar gemeentelijk beleid? 25	
3.4.1. Duidelijkheid over financiële gevolgen van de wetswijziging	26
3.4.2. Een gepubliceerd wetsvoorstel	26
3.4.3. Duidelijkheid over de juridische mogelijkheden en beleidsvrijheid.....	26
3.4.4. Praktijkvoorbeelden van andere gemeenten.....	27
3.4.5. Vertaling van het wetsvoorstel in de modelverordening.....	27
3.5. Risico's	27
4. Consequenties voor de uitvoering	28
4.1. Inleiding	28
4.2. Zorgen over de uitvoerbaarheid	28
4.3. Impact op de uitvoering	30
4.4. Toegang en toegankelijkheid.....	32
4.4.1. Huidige situatie	32
4.4.2. Wat verandert er door het wetsvoorstel?	33
4.4.3. Randvoorwaarden	35
4.4.4. Risico's.....	35
4.5. Financiën en handelingsperspectief	36
4.5.1. Huidige situatie.....	36
4.5.2. Wat verandert er door het wetsvoorstel?	36
4.5.3. Randvoorwaarden.....	37
4.5.4. Risico's.....	37
4.6. Communicatie naar de inwoners	38
4.6.1. Huidige situatie.....	38

4.6.2. Wat verandert er door het wetsvoorstel?	38
4.6.3. Randvoorwaarden	38
4.6.4. Risico's	39
4.7. Administratie en gegevensuitwisseling	39
4.7.1. Huidige situatie	39
4.7.2. Wat verandert er door het wetsvoorstel?	40
4.7.3. Randvoorwaarden en risico's gegevensuitwisseling	42
4.8. Inkoop	43
4.8.1. Huidige situatie	43
4.8.2. Wat verandert er door het wetsvoorstel	43
4.8.3. Randvoorwaarden	44
4.8.4. Risico's	44
5. Conclusies	45
5.1. De impact op de gemeentelijke organisaties	45
5.1.1. Toegang en toegankelijkheid	45
5.1.2. Financiën en handelingsperspectief	46
5.1.3. Communicatie naar de inwoners	47
5.1.4. Inkoop	47
5.2. De juridische impact van het wetsvoorstel (o.a. gevolgen voor lokale verordening)	47
5.3. De impact op de gegevensuitwisseling en het berichtenverkeer	48
5.4. De noodzakelijke en minimale randvoorwaarden	49
5.5. De uitvoeringsrisico's	49
5.6. Overgang van periode van vier weken naar een maand	50
Bijlage A: Contactpersonen	51
Bijlage B: Administratief proces en gegevensuitwisseling	55
Bijlage C: Aandacht voor implementatie gegevensuitwisseling	61
Bijlage D: Enquête gemeenten (resultaten op hoofdlijnen)	64
Achtergrond	64
Resultaten enquête	65

Managementsamenvatting

Introductie

In het regeerakkoord 2017-2021 “Vertrouwen in de toekomst” hebben de fracties van de partijen VVD, CDA, D66 en ChristenUnie een pakket aan maatregelen aangekondigd om de stapeling van eigen betalingen in de (langdurige) zorg en ondersteuning te verminderen. Een van deze maatregelen is de invoering van een abonnementstarief in de Wmo. Het wetsvoorstel “Wijziging van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 inzake de bijdrage voor de maatschappelijke ondersteuning en de beoordeling voor de verstrekking van de maatwerkvoorziening” beoogt de invoering van een abonnementstarief Wmo per 1-1-2020.

De eigen bijdrage Wmo is nu inkomensafhankelijk. Er geldt vanaf 2020 een vast tarief van 19 euro per maand voor huishoudens zolang zij gebruik maken van Wmo-voorzieningen verstrekt als zorg in natura of in de vorm een pgb. Ook een deel van de algemene voorzieningen (waar sprake is van een langdurende relatie tussen hulpvrager en hulpgever, vaak bij huishoudelijke hulp en individuele of groepsbegeleiding) valt vanaf 2020 onder het abonnementstarief. Gemeenten hebben de mogelijkheid lokaal enkele keuzes te maken, zoals bijstelling van het abonnementstarief naar beneden voor alle inwoners, het uitzonderen van groepen onder een bepaalde inkomensgrens van het betalen van eigen bijdrage, of om meer algemene voorzieningen onder het abonnement te laten vallen. Om de financiële en beleidseffecten van het abonnementstarief in beeld te krijgen wordt een monitor gemaakt (een bestuurlijk overleg hierover zal op 21 november plaatsvinden). In paragraaf 2.6 van de rapportage is een overzicht te vinden van de kernpunten uit het wetsvoorstel.

Voor 2019 heeft het kabinet gekozen voor een tussenvorm. Het Uitvoeringsbesluit Wmo 2015 is zo gewijzigd dat per 1 januari 2019 een maximale periodebijdrage van € 17,50 per vier weken voor maatwerkvoorzieningen van kracht wordt. VNG heeft een uitvoeringstoets uitgevoerd op de invoering van het wetsvoorstel per 1-1-2020.

Dit rapport bevat de bevindingen uit de uitvoeringstoets zoals uitgevoerd in periode van half september tot eind oktober 2018.

Vraagstelling uitvoeringstoets

Het Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport (hierna te noemen: VWS) heeft VNG gevraagd in een uitvoeringstoets alle elementen mee te nemen die relevant zijn voor een goede uitvoering van de voorgenomen invoering van het abonnementstarief vanaf 2020. Daarbij zijn de volgende aandachtspunten meegegeven:

- De juridische impact van het wetsvoorstel (o.a. gevolgen voor lokale verordening);
- De impact op de gegevensuitwisseling en het berichtenverkeer;
- De impact op de gemeentelijke organisaties;
- De noodzakelijke en minimale randvoorwaarden;

- De uitvoeringsrisico's.

Aanvullend heeft VWS gevraagd inzicht te bieden in de gevolgen voor gemeenten ingeval van een eventuele overgang van de eigen bijdrageheffing van een periode van vier weken naar een periode van een maand. VWS heeft VNG gevraagd in de uitvoeringstoets ook in te gaan op de vraag in hoeverre een dergelijke overgang wenselijk wordt geacht.

Proces

De bevindingen in deze uitvoeringstoets zijn gebaseerd op

- Resultaten startbijeenkomst met een klankbordgroep van gemeenten.
- Een digitale enquête die door 140 gemeenten ingevuld is.
- Verdiepende interviews bij 11 gemeenten.
- Een expertbijeenkomst en verdiepende gesprekken met gemeenten, softwareleveranciers. CAK en ZIN rondom gegevensuitwisseling.
- Toetsen van de bevindingen bij geïnterviewde partijen en klankbordgroep.

Draagvlak

De invoering van het abonnementstarief maakt zorg en ondersteuning op grond van de Wmo 2015 voor veel inwoners goedkoper. De systematiek is daarnaast makkelijker uit te leggen aan inwoners dan de huidige inkomensafhankelijke systematiek. Gemeenten herkennen dit beeld. De cliëntenorganisaties schrijven in hun brief aan de Tweede Kamer dat zij blij zijn met de invoering van het abonnementstarief in de Wmo. Ieder(in) samen met andere belangenorganisaties als de Patiëntenfederatie Nederland, Per Saldo, LOC, Mezzo, KBO-PCOB heeft eerder bij de Kamer opgeroepen om voor de invoering van het abonnementstarief in de Wmo te stemmen.

Onder gemeenten is echter weinig draagvlak voor het wetsvoorstel. Gemeenten hebben forse en fundamentele bezwaren geuit tegen het wetsvoorstel. Deze bezwaren zijn door de VNG verwoord in brieven aan de minister, Tweede Kamer en de Raad van State, als ook in overleggen op ambtelijk en bestuurlijk niveau. Gemeenten hebben hun zienswijze op de maatregel verwoord in een motie, die met 97% van de stemmen is aangenomen in de ALV van de VNG op 27 juni 2018.

De strekking van de door gemeenten genoemde bezwaren is dat het wetsvoorstel in de kern niet aansluit bij de principes van de Wmo 2015. Daarnaast geven gemeenten aan dat het wetsvoorstel gemeenten een belangrijk financieel sturingsinstrument uit handen neemt en dat zij onvoldoende gecompenseerd worden voor de tekorten die door deze regeling dreigen te ontstaan. Tot slot wordt aangegeven dat de regeling geen oplossing biedt voor het grote verschil in eigen bijdrage tussen de Wmo en WLZ en dat er sprake blijft van stapeling van eigen bijdragen.

VNG heeft namens gemeenten de bezwaren overgebracht in de bestuurlijke overleggen met de Minister van VWS. Daarbij is ook benadrukt dat het huidige voorstel, tegen de bestuurlijke afspraken in, vormgegeven is als een open einderegeling. Naast bovengenoemde bezwaren is ook benadrukt dat de invoering van het abonnementstarief per 1-1-2019 via een AMvB in de optiek van gemeenten een slordige en overhaaste manier van invoeren is van een maatregel die voor gemeenten ingrijpende gevolgen heeft.

Impact voor de uitvoering: onzekerheid over de uitwerking

In de uitvoeringstoets is het gebrek aan draagvlak onder gemeenten als risico meegenomen. Het in kaart brengen van de uitvoeringsconsequenties van het wetsvoorstel gaat uit van een situatie waarbij de wet in de huidige vorm aangenomen wordt. Het doel is om, wanneer het wetsvoorstel aangenomen wordt, zo goed mogelijk voorbereid te zijn op de in- en uitvoering daarvan en kaders te scheppen voor een zorgvuldige uitvoering.

Een belangrijk risico dat we zien met betrekking tot de invoering van het wetsvoorstel, is de onzekerheid die gemeenten op een aantal punten hebben. Het gaat dan om:

- a) De inhoud van het definitieve wetsvoorstel en de mogelijkheid en ruimte die dit biedt om (tijdig) lokale afwegingen te maken.
- b) De verwachtingen ten aanzien van de aanzuigende werking, de invloed hiervan op de financiën en de mate waarin gemeenten hiervoor gecompenseerd worden.
- c) De mogelijkheden die gemeenten hebben om te sturen op de toegang.

Ad a) Inhoud van de wet en vertaling naar lokaal beleid

Om zorgvuldige afwegingen te maken omtrent de invoering van het abonnementstarief hebben gemeenten een definitief wetsvoorstel nodig. De inhoud van de wet wordt vertaald in lokaal beleid en vormt de juridische basis hiervoor. Een zorgvuldig proces om het wetsvoorstel te vertalen naar gemeentelijk beleid, inclusief betrokkenheid van cliëntvertegenwoordiging, vraagt doorlooptijd (in het gros van de gemeenten vijf tot zes maanden). Na de vertaling in lokaal beleid dient ook de uitvoering voorbereid te worden (denk aan afspraken met aanbieders, inrichten werkprocessen in de uitvoering, ICT-voorzieningen etc.). Het tijdsplan hiervoor is krap en vraagt publicatie van de wet begin 2019. Binnen het huidige proces is publicatie voorzien in maart 2019.

Ad b) Financiën en compensatie

De tekorten op het sociaal domein bij gemeenten zijn op dit moment fors. Gemeenten verwachten als gevolg van het wetsvoorstel met name een toenemende vraag naar huishoudelijke hulp van mensen die dit nu zelf geregeld hebben, een toenemende vraag naar (duurdere) hulpmiddelen zoals scootmobielen en een toenemende vraag naar woningaanpassingen. Een deel van de toenemende vraag is gewenst en komt van de groep burgers die zich momenteel niet melden bij de gemeente, geen zorg en ondersteuning ontvangen, maar dit wel zouden moeten krijgen. Voor een deel zal de toename van de vraag echter ook veroorzaakt worden door inwoners met meer financiële draagkracht die momenteel, vanwege de relatief hoge eigen bijdrage (en de financiële prikkel die hiervan uitgaat), zelf hun zorg en ondersteuning regelen.

Onder gemeenten zijn veel vragen over de omvang van de verwachte aanzuigende werking en de mate waarin gemeenten hiervoor gecompenseerd worden (zowel in directe zorgkosten als in uitvoeringskosten). Gemeenten geven daarbij aan weinig tot geen ruimte te zien om te bezuinigen op de kosten van zorg en ondersteuning, gezien de AMvB reële kostprijs en de nieuwe CAO huishoudelijke hulp.

Gemeenten hebben meer precies inzicht nodig in de aannames onder de verwachte aanzuigende werking die gedaan zijn bij de berekening van de compensatie en de doorvertaling daarvan naar individuele gemeenten. Vervolgens zijn heldere afspraken nodig over wat opgenomen wordt in de monitor en wat de afspraken zijn over de bijstelling van de compensatie als blijkt dat de

aanzuigende werking (zowel wat betreft de gevolgen voor de directe zorgkosten als voor de uitvoeringskosten) groter is dan geraamd. Ook zijn er afspraken nodig over de doorlooptijd van deze monitor. In ieder geval is het wenselijk dat in de monitor het gebruik van Wmo voorzieningen per inkomenscategorie opgenomen wordt.

Ad c) Mogelijkheid tot sturen op de toegang

In het verlengde van de verwachte aanzuigende werking bestaat onzekerheid bij gemeenten over de mogelijkheden die zij op grond van het wetsvoorstel hebben om te sturen op de toegang. De vraag is welke ruimte gemeenten hebben om in de toegang te toetsen wat nodig is en wat mensen zelf kunnen regelen en organiseren. Het wegvallen van de financiële prikkel en recente jurisprudentie versterken de vraag welk instrumentarium gemeenten hebben om te sturen op de toegang. Hiervoor is helderheid over het kader en instrumentarium nodig.

Impact voor de uitvoering: overige gevolgen voor gemeenten

De onzekerheden die we hierboven schetsten werken door in de invoering en de (verwachte) gevolgen voor de uitvoering. Dit maakt ook dat gemeenten op punten aangeven impact te verwachten, maar deze niet altijd concreet kunnen vertalen naar bijvoorbeeld fte's en euro's. Deze is dan ook alleen kwalitatief te omschrijven.

Aanvullend op de drie punten uit de vorige paragraaf schetsen we onderstaand de impact (inclusief risico's en randvoorwaarden) op de volgende punten:

- a) Toegang tot en toegankelijkheid van zorg en ondersteuning
- b) Communicatie naar inwoners
- c) Administratie en gegevensuitwisseling
- d) Inkoop

Ad a) Toegang en toegankelijkheid

Gemeenten verwachten een grotere druk op de toegang. Er zullen meer (keukentafel)gesprekken gevoerd moeten worden, onderzoeken worden gedaan en meer beschikkingen worden afgegeven. Dit zal ook leiden tot meer bezwaar en beroep (zeker als gemeenten gaan versoberen om voor te sorteren op de verwachte financiële effecten). Door onzekerheid over de te verwachten aanzuigende werking is het lastig gebleken een vertaling te maken naar benodigde fte's.

De inhoud van het gesprek dat gemeenten voeren zal ook veranderen. Daar waar de financiële prikkel van de eigen bijdrage voor inwoners tot 2019 aanleiding is om actief te kijken naar wat op eigen kracht c.q. in het eigen netwerk geregeld kan worden, valt deze prikkel nu weg. Er is behoefte aan een kader en bijbehorend instrumentarium om in de toegang te kunnen toetsen "wat nodig is".

De onzekerheid over de aanzuigende werking en de financiële compensatie leidt in een deel van de gemeenten tot zogenaamde "anticiperende maatregelen". Uit de enquête blijkt dat 52% van de respondenten die aangegeven hebben maatregelen te gaan nemen om in te spelen op de verwachte effecten van de invoering van het abonnementstarief, aangeeft dat deze maatregelen gericht zijn op het aanpassen van het aanbod van zorg en ondersteuning. Voorbeelden die hierbij genoemd worden zijn:

- Aanpassen van algemene voorzieningen en mogelijk overbrengen van algemene voorzieningen naar maatwerk om zo beter te kunnen sturen op de toegang tot deze voorzieningen.
- Activiteiten rondom innovatieve vormen van algemene voorzieningen (in het kader van de transformatiegedachte) worden heroverwogen of stilgezet.
- Aanpassen van het minimabeleid.
- Schrapen van regelingen zoals de tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten.
- Versoberen van voorzieningen.

Deze voorbeelden leiden bijna allemaal tot een verhoging van de drempel tot (de toegang naar) zorg. Gemeenten geven aan dat zij meer beleidsvrijheid wenselijk achten om algemene voorzieningen, ook als het een langdurige hulprelatie betreft, uit te sluiten van het abonnementstarief.

Op het gebied van toegang en toegankelijkheid van zorg en ondersteuning worden de volgende risico's genoemd:

Gemeenten geven aan dat het voor aanbieders van zorg en ondersteuning nu al lastig is om voldoende personeel te krijgen en dat zij kampen met personeelstekort. Bij een sterk toenemende vraag kan dit leiden tot wachtlijsten. De levering van hulpmiddelen staat ook onder druk. Op dit moment hebben gemeenten nog geen signalen van leveringsproblemen van hulpmiddelen. Wel is te zien dat voor het onderhoud van hulpmiddelen nu reeds wachttijden ontstaan,

Gemeenten vrezen een verminderde doorstroom van inwoners die dat nodig hebben van de Wmo naar de WLZ. Gemeenten zien nu al dat inwoners die stap uitstellen, vanwege de hogere eigen bijdrage in de WLZ. De verwachting is dat meer inwoners deze stap zullen willen uitstellen, nu de eigen bijdrage in de Wmo omgevormd wordt tot een abonnementstarief en het verschil met de eigen bijdrage WLZ daardoor voor veel mensen groter wordt. Dit leidt tot situaties waarin inwoners niet de meest passende zorg krijgen.

Ad b) Communicatie naar inwoners

De communicatie naar burgers over de systematiek van de eigen bijdrage berekening wordt makkelijker. Veel inwoners zullen de invoering van het abonnementstarief ervaren als een positieve ontwikkeling. Hoewel de boodschap voor inwoners dus overwegend positief is, geven gemeenten aan dat de volgende twee zaken lastig uit te leggen zullen zijn aan inwoners:

- Het feit dat alle niet AOW-gerechtigde meerpersoonshuishoudens uitgezonderd zijn van het betalen van een eigen bijdrage (t.o.v. bijvoorbeeld eenpersoonshuishoudens).
- Het feit dat minima er ten opzichte van de hogere inkomens nauwelijks op vooruit (en in sommige gevallen zelfs op achteruit) gaan.

Het CAK zal huidige gebruikers aanschrijven om ze te informeren over de veranderde eigen bijdrage systematiek. Gemeenten sluiten aan op de communicatie vanuit CAK. Het is van belang dat communicatie vanuit CAK en gemeenten op elkaar afgestemd zijn. Gemeenten die een aangepast eigen bijdrage beleid hebben, zullen hierover apart moeten communiceren. Tijdigheid is hierbij van belang (en op dit moment een risico), zeker nu het abonnementstarief al in 2019 d.m.v. een AMvB deels ingevoerd wordt.

Ad c) Administratie en gegevensuitwisseling

Het wetsvoorstel beoogt de overgang naar een maandfactuur voor de burger. De verwachting is dat de impact hiervan voor gemeenten gering zal zijn. Het CAK bevestigt dat in een eerder door hen uitgevoerde impactanalyse. Aangezien het abonnementstarief in principe niet afhankelijk is van de geleverde zorg, is de impact voor gemeenten niet anders of meer dan de realisatie van de nieuwe gegevensuitwisseling met het CAK.

Het wetsvoorstel laat gemeenten de vrijheid om een aantal zaken in te vullen met betrekking tot de administratie en gegevensuitwisseling. Gemeenten hebben veel vragen over de wijze van invullen en de uitgangspunten en definities die gehanteerd dienen te worden. Om administratieve lasten in de keten te beperken, is het nodig om op de volgende punten te komen tot uniforme afspraken:

- Het **kanaal** dat gebruikt wordt voor het aanleveren van gegevens aan het CAK. Het uitgangspunt daarbij is gebruik van het iWMO berichtenverkeer. Het feit dat gemeenten nu nog in meer of mindere mate gebruik maken van iWMO berichtenverkeer maakt het mogelijk hierop te anticiperen. Dit betekent echter niet dat geringe impact op de uitvoering te verwachten is. Voor de gegevensuitwisseling met CAK zullen nieuwe berichten moeten worden gedefinieerd. De standaard dient dan uiterlijk per 1-4-2017 door het ZIN gepubliceerd te worden, waarna leveranciers deze in moeten bouwen en aangepaste software implementeren bij gemeenten. Dat tijdsplan is krap. Het is waarschijnlijk dat niet alle gemeenten in staat zullen zijn per 1-1-2020 gegevens via de standaarden aan te leveren bij het CAK. Ook vertraging die bij CAK kan optreden bij de realisatie van de benodigde ICT kan leiden tot vertraging in de implementatie van het abonnementstarief bij gemeenten, wanneer het gebruik van berichtenverkeer nog de enige optie voor gegevensuitwisseling is per 1-1-2020. Daarom dienen afspraken gemaakt te worden over een fallback optie die gegevensaanlevering bij het CAK per 1-1-2020 mogelijk maakt buiten het berichtenverkeer om. Ook dient een optie geboden te worden voor kleine zorgaanbieders om op een wijze gegevens aan te leveren die hen niet op buitenproportionele kosten jaagt.
- De **definitie** van start en stop moment voor het abonnementstarief en hoe omgegaan wordt met pauze.
- Afspraken over het beleggen van **intelligentie** bij het CAK of bij individuele gemeenten (o.a. rondom kostprijs) met betrekking tot de noodzakelijke berekeningen voor de factuur.
- Omgaan met het abonnementstarief bij **PGB**.

Het feit dat er nog diverse keuzes zijn te maken vanuit de voorliggende wet- en regelgeving met wisselende impact op het administratieve proces en de gegevensuitwisseling in de gehele keten, maakt een goede besturing en implementatiebegeleiding van de invoering van deze wetgeving noodzakelijk. Hierin moet de totale keten vertegenwoordigd zijn om impactafwegingen grondig te kunnen maken. Daarom dient een governance ingericht te worden op de implementatie van de gegevensuitwisseling. Deze governance is dezelfde als voor de implementatie van beleid en andere onderwerpen, vanwege de sterke samenhang tussen o.a. beleidskeuzes en gegevensuitwisseling en de communicatie rond de invoering. Daarnaast is het zaak z.s.m. te starten met het uitwerken van uitgangspunten en het maken van een overkoepelend ontwerp voor gegevensuitwisseling in de keten. Besturing en financiering voor zowel implementatiefase als voor de langere termijn dienen geregeld te worden.

Ad d) Inkoop

Wat uiteindelijk in inkoop geregeld moet worden, is afhankelijk van beleidskeuzes die gemaakt worden en inrichtingskeuzes die nog gemaakt worden m.b.t. de inrichting van de administratie en gegevensuitwisseling. De impact op de inkoop wordt deels bepaald door de ruimte die gemeenten nu al opgenomen hebben in de contracten met aanbieders en door de huidige wijze van bekostigen. Gemeenten zullen in ieder geval in gesprek gaan met zorgaanbieders om de invoering van het abonnementstarief en de gevolgen daarvan met aanbieders te bespreken. Daarbij zullen mogelijk (aanvullende) afspraken gemaakt moeten worden over:

- Gegevensuitwisseling
- Toename van volume t.o.v. eerdere inkoopafspraken

In de verdere uitwerking van de implementatie van het abonnementstarief dient de impact op de inkoop meegenomen en aangescherpt te worden.

Samenvattend: Risico's en randvoorwaarden

In bovenstaande uitwerking zijn risico's en randvoorwaarden benoemd. In deze paragraaf vatten we de genoemde risico's puntsgewijs samen.

Risico's

- Het ontbreken van draagvlak voor het wetsvoorstel onder gemeenten
- Bestaande en toenemende financiële tekorten in het sociaal domein. Daaraan gekoppeld de onzekerheden over de aannames onder de verwachte aanzuigende werking en of gemeenten voldoende gecompenseerd worden voor de te verwachte toename in kosten van zorg en ondersteuning en uitvoeringskosten.
- Het gebrek aan instrumentarium dat gemeenten ervaren om te sturen op de toegang.
- De zorg dat het beschikbare budget verdeeld moet worden over een grotere populatie en dat daarmee zorg en ondersteuning voor de hele populatie onder druk komt te staan. "Als je de taart moet delen krijgt iedereen een kleiner stukje." Daarnaast de anticiperende maatregelen op de verwachte effecten van het wetsvoorstel (zoals bijvoorbeeld het overhevelen van algemene voorzieningen naar maatwerk) die leiden tot minder laagdrempeligheid van de toegang tot zorg en ondersteuning.
- Het krappe tijdsplan dat er is om vanaf beoogde publicatie van het wetsvoorstel afgewogen beleidskeuzes te maken. Daarnaast het kritieke tijdsplan om de vertaling te maken naar de uitvoering (zowel lokaal als keuzes die landelijk nog gemaakt moeten worden). Er zijn nog (te) veel keuzes te maken: (kanaal dat gebruikt wordt voor gegevensuitwisseling, definitie start/stop zorg, beleggen intelligentie, abonnementstarief bij PGB). Hierdoor wordt het tijdsplan kritisch.
- Personeelstekort in de zorg dat bij grote aanzuigende werking kan leiden tot wachtlijsten/wachttijden.
- Verminderde doorstroom van Wmo naar WLZ vanwege het grote verschil in eigen bijdrage. Dit leidt tot situaties waarin inwoners niet de zorg en ondersteuning krijgen die zij eigenlijk nodig hebben.

Randvoorwaarden

- Op korte termijn publicatie van het vastgestelde wetsvoorstel is nodig om tijdig een vertaling te kunnen maken naar gemeentelijk beleid en om keuzes te kunnen maken in de uitvoering. Dit is niet alleen van belang voor het proces van lokale beleidskeuzes, inkoop en verordeningen.

VNG Realisatie

Nassaulaan 12 Den Haag | Postbus 30435, 2500 GK Den Haag
070 373 8008 | realisatie@vng.nl

Zeker voor het berichtenverkeer is van belang dat er zo spoedig mogelijk helderheid is over wat de uitgangspunten zijn. Publicatie in maart 2019 levert een zeer krap tijdspad op.

- Duidelijkheid over het instrumentarium dat gemeenten kunnen inzetten om te sturen op de toegang. Er is een kader nodig om te toetsen op wat “nodig” is.
- Inzicht in prognoses en aannames onder de berekeningen aanzuigende werking en doorvertaling naar individuele gemeenten, inclusief de compensatie per gemeente, zowel voor de lagere inkomsten eigen bijdrage, de toename in kosten van zorg en ondersteuning en de uitvoeringskosten.
- Heldere afspraken over wat opgenomen wordt in de monitor en heldere en tijdige afspraken over wat er gebeurt als de gevolgen groter zijn dan nu berekend.
- Gemeenten hebben behoefte aan meer duidelijkheid over wat verstaan wordt onder ‘een duurzame hulpverleningsrelatie’ en welke voorzieningen hier wel of niet onder vallen. Daarnaast is een zeer sterke wens om algemene voorzieningen uit te sluiten van het abonnementstarief. Een aantal gemeenten geeft aan dat dit voor hen randvoorwaardelijk is.
- Communicatie CAK en gemeenten goed afgestemd o.b.v. vastgestelde wet.
- Inrichten van een governance voor implementatie gegevensuitwisseling; start z.s.m. met het bepalen uitgangspunten en overkoepelend ontwerp gegevensuitwisseling keten; Maak een standaard en andere benodigde (overkoepelende) producten voor de gegevensuitwisseling; fasering aanbrengen; risico’s in kaart brengen; besturing en financiering lange termijn
- Er dienen afspraken gemaakt te worden over een fallback optie die gegevensaanlevering bij het CAK per 1-1-2020 mogelijk maakt buiten het berichtenverkeer om. Ook dient een optie geboden te worden voor kleine zorgaanbieders om op een wijze gegevens aan te leveren die hen niet op buitenproportionele kosten jaagt.

1. Inleiding

1.1. Introductie

VNG heeft een uitvoeringstoets uitgevoerd op het wetsvoorstel “Wijziging van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 inzake de bijdrage voor de maatschappelijke ondersteuning en de beoordeling voor de verstrekking van de maatwerkvoorziening”. Dit wetsvoorstel beoogt de invoering van een abonnementstarief Wmo per 1-1-2020. Iedereen die in het kader van Wmo beroep doet op zorg of ondersteuning gaat dan maximaal hetzelfde abonnementstarief van 19 euro per huishouden per maand betalen.

Dit rapport is in een periode van half september tot eind oktober 2018 tot stand gekomen. In deze periode zijn de belangrijkste gevolgen, aandachtspunten en risico's in kaart gebracht. Deze zijn verwoord in dit rapport en daar waar mogelijk zijn vervolgacties benoemd. Een doorlooptijd van 3-4 maanden is gebruikelijk voor het doen van een uitvoeringstoets. Onderhavig document dient dan ook beschouwd te worden als een quick scan.

Onder gemeenten is veel weerstand tegen het wetsvoorstel. Het in kaart brengen van de uitvoeringsconsequenties van het wetsvoorstel gaat uit van een situatie waarbij de wet in de huidige vorm aangenomen wordt. Het doel is om, wanneer het wetsvoorstel aangenomen wordt, zo goed mogelijk voorbereid te zijn op de uitvoering daarvan en kaders te scheppen voor een zorgvuldige uitvoering.

1.2. Vraagstelling

Het Ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport (hierna te noemen: VWS) heeft VNG gevraagd in een uitvoeringstoets alle elementen mee te nemen die relevant zijn voor een goede uitvoering van de voorgenomen invoering van het abonnementstarief vanaf 2020. Daarbij zijn de volgende aandachtspunten meegegeven:

- De juridische impact van het wetsvoorstel (o.a. gevolgen voor lokale verordening);
- De impact op de gegevensuitwisseling en het berichtenverkeer;
- De impact op de gemeentelijke organisaties;
- De noodzakelijke en minimale randvoorwaarden;
- De uitvoeringsrisico's.

Aanvullend heeft VWS gevraagd inzicht te bieden in de gevolgen voor gemeenten ingeval van een eventuele overgang van de eigen bijdrageheffing van een periode van vier weken naar een periode van een maand. VWS heeft VNG gevraagd in de uitvoeringstoets ook in te gaan op de vraag in hoeverre een dergelijke overgang wenselijk wordt geacht.

1.3. Proces

Het proces om te komen tot een uitvoeringstoets startte half september 2018 met een kick off bijeenkomst met gemeenten en het maken van een plan van aanpak.

Gezien de beperkte doorlooptijd om te komen tot dit rapport, is in eerste instantie gekozen om te prioriteren op de vertaling van het wetsvoorstel in beleid en de gevolgen voor de gegevensuitwisseling. Gemeenten hebben ons breder input gegeven dan op deze twee thema's. Wij hebben er dan ook voor gekozen over de bredere uitvoeringsconsequenties te rapporteren.

Voor het uitvoeren van de analyse is gebruik gemaakt van de methodiek die VNG Realisatie hanteert voor het doen van uitvoeringstoetsen. Om te komen tot de bevindingen zoals die er nu liggen, zijn de volgende stappen gezet.

- Literatuuronderzoek en opstellen plan van aanpak.
- Inrichten gemeentelijke klankbordgroep met daarin beleidsmedewerkers WMO en startbijeenkomst met deze klankbordgroep
- Inrichten begeleidingscommissie met daarin VWS, CAK, VNG en VNG Realisatie en startbijeenkomst met deze begeleidingscommissie.
- Uitzetten van een online vragenlijst onder gemeenten. In totaal hebben 126 respondenten de vragenlijst ingevuld namens 140 gemeenten (verschillende respondenten hebben de vragenlijst ingevuld namens meerdere gemeenten, bv. wanneer er sprake is van een samenwerkingsverband voor de uitvoering). De enquête is vooral ingevuld door beleidsmedewerkers en -adviseurs bij de gemeenten (90% van de respondenten). De resultaten zijn te vinden in bijlage D.
- Voeren van diepte-interviews bij 11 gemeenten met medewerkers van verschillende disciplines, variërend van beleidsmedewerkers, kwaliteitsmedewerkers, administratieve medewerkers tot medewerkers informatievoorziening. De lijst van geïnterviewden is te vinden in bijlage A.
- Gesprekken met andere stakeholders zoals CAK, ZIN en ict-leveranciers. De lijst van geïnterviewden is te vinden in bijlage A.
- Uitwerken "expertbeeld" gegevensuitwisseling en berichtenverkeer en toetsen bij gemeenten en andere stakeholders in sessie en interviews.
- Opstellen concept rapport. Voor de rapportage is er voor gekozen de hoofdconclusies op te nemen in dit rapport. Daar waar aanwezig en relevant zijn verdere detailuitwerkingen en onderzoeksresultaten opgenomen in de bijlagen.
- Toetsen concept rapport bij gemeenten en klankbordgroep.
- Toezending concept uitvoeringstoets (31-10-2018) naar VWS en bespreking concept in directie VNG.
- Opstellen onderhavig definitief document en verzending naar VWS.

1.4. Leeswijzer

Hoofdstuk twee van dit document behandelt het wetsvoorstel in haar context. In hoofdstuk drie wordt vervolgens ingegaan op de vertaling van het wetsvoorstel in gemeentelijk beleid. Hoofdstuk vier behandelt de gevolgen voor de uitvoering bij gemeenten. In hoofdstuk vijf zijn conclusies opgenomen.

2. Het abonnementstarief Wmo

2.1. Inleiding

Dit hoofdstuk behandelt het wetsvoorstel in haar context. Daarbij wordt eerst ingegaan op het bredere kader van de Wmo 2015 en de eigen bijdrage systematiek. Daarna wordt ingegaan op de doelen, inhoud en status van het wetsvoorstel en de bijbehorende financiële compensatie. Tot slot gaan we in op het draagvlak voor het wetsvoorstel.

2.2. Wmo 2015

Het huidig beleid voor de eigen bijdrage in de Wmo is gebaseerd op de Wet Maatschappelijke Ondersteuning 2015 (hierna: Wmo 2015) en de AMVB inzake de eigen bijdrage.

Aan de inwerkingtreding van de WMO 2015 lag een aantal doelen ten grondslag. Deze doelen zijn verwoord in de Memorie van Toelichting bij de Wet en zijn hieronder samengevat.

2.2.1. Zorg en ondersteuning op maat

“De regering beoogt met dit wetsvoorstel en de voorgenomen decentralisaties op het terrein van jeugd, werk en inkomen en passend onderwijs, gemeenten breed verantwoordelijk te maken voor het bieden van ondersteuning aan mensen met beperkingen binnen het sociale domein. Het is de bedoeling dat mensen ondersteuning en zorg aangeboden krijgen die aansluit op hun persoonlijke omstandigheden en levensfase. Het wetsvoorstel voorziet in belangrijke waarborgen voor het uitvoeren van een goed onderzoek naar de ondersteuningsbehoeften van mensen. Van gemeenten wordt verwacht dat zij dit onderzoek uitvoeren in goede samenspraak met de mensen om wie het gaat en dat zij samen met betrokkenen komen tot een zo goed mogelijk afgestemde dienstverlening.”

2.2.2. Betrokkenheid van mensen bij elkaar vergroten

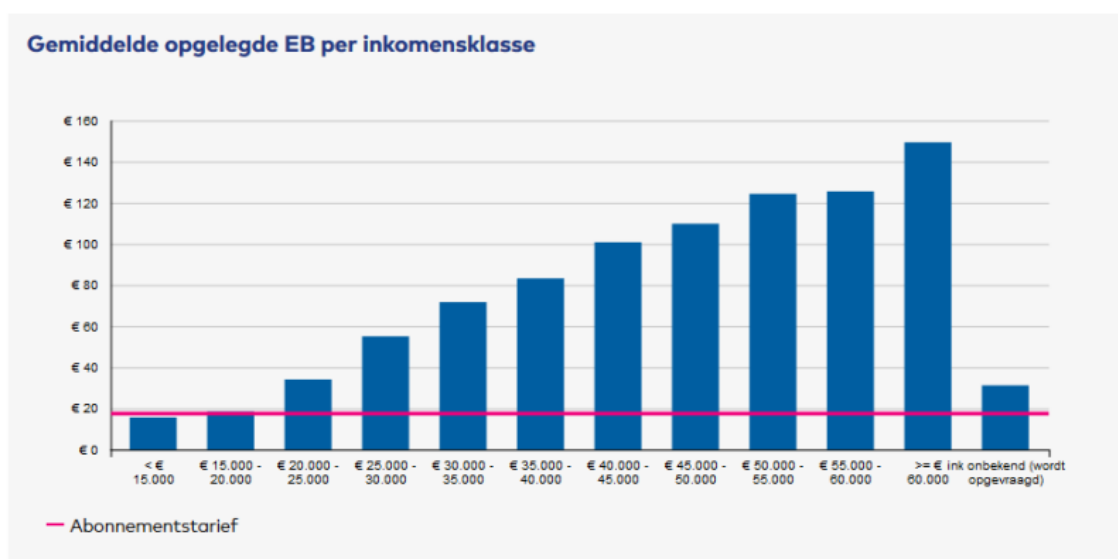
“In de tweede plaats beoogt de regering de betrokkenheid van mensen bij elkaar te vergroten. De mogelijkheden van mensen of hun sociale omgeving om zelf te voorzien in hulp en ondersteuning is te veel op de achtergrond geraakt. Om het wonen in de eigen leefomgeving langer mogelijk te maken en het aantal mensen dat zich eenzaam voelt te verminderen, zal een groter beroep worden gedaan op het sociale netwerk van mensen en daar waar mogelijk ook op vrijwilligers. De regering zet daarom in op het versterken van de positie van mantelzorgers en vrijwilligers, op het verlichten van mantelzorg en vrijwilligerswerk en op het beter verbinden van informele en formele ondersteuning en zorg. Gemeenten krijgen met dit wetsvoorstel een belangrijke verantwoordelijkheid voor het realiseren van deze doelen.”

2.2.3. Meer beleidsruimte voor gemeenten, minder budget

“Ten slotte kan de decentralisatie van verantwoordelijkheden niet los worden gezien van de financiële opgave waarvoor de regering zich gesteld ziet. De huidige uitgavengroei van de langdurige zorg maakt ingrijpen noodzakelijk. Te veel vormen van ondersteuning die mensen ook zelf kunnen organiseren, worden uit de collectieve middelen betaald. De regering kiest ervoor om in te grijpen en daarmee de ondersteuning en zorg voor kwetsbare mensen in de toekomst veilig te stellen. De hervorming kent een forse financiële opgave voor gemeenten. De regering verwacht dat gemeenten, door een groter beroep te doen op de eigen mogelijkheden van mensen en hun sociale netwerk en door gebruikmaking van algemene voorzieningen en maatwerkvoorzieningen, de ondersteuning met een beperkter budget kunnen uitvoeren dan de rijksoverheid. Voor een deel van de mensen zal de verandering ertoe leiden dat zij zijn aangewezen op een meer algemeen of soberder voorzieningenniveau dan zij gewend waren. Ook zullen mensen te maken krijgen met ondersteuning van kortere duur, waarbij de ondersteuning meer dan nu gericht is op het aanleren van vaardigheden en zelfhulp. De mogelijkheden voor gemeenten tot het vragen van een financiële bijdrage naar vermogen worden met dit wetsvoorstel verruimd. Mensen met een relatief laag inkomen kunnen daarentegen door gemeenten meer gericht worden ondersteund. De regering verwacht dat gemeenten de beleidsruimte in het wetsvoorstel zullen benutten om het beleid vorm te geven op basis van de regionale omstandigheden, behoeften en gewoonten.”

2.3. Huidige systematiek Eigen Bijdrage Wmo

De eigen bijdrage is op dit moment inkomensafhankelijk en bestaat uit een vast deel en een marginaal deel, dat met het inkomen mee stijgt. Gemeenten hebben de mogelijkheid minimele bijdrage te voeren. Het gaat in de huidige situatie om een eigen bijdrage op maatwerkvoorzieningen. Berekening vindt plaats op basis van geleverde zorg en ondersteuning. Onderstaande grafiek, gebaseerd op cijfers van het CAK, geeft inzicht in de gemiddelde opgelegde eigen bijdrage per inkomensklasse in 2017.

De afgelopen jaren is het beleid per gemeente of samenwerkingsverband verder doorontwikkeld op basis van ervaringen uit de praktijk of experimenten met innovatieve nieuwe manieren van ondersteuning, inkoop en eigen bijdrage beleid. Het (inkomensafhankelijke) eigen bijdrage beleid is voor gemeenten ook een manier om maatwerk te kunnen leveren en te sturen op de toegankelijkheid voor degenen die de ondersteuning het meest nodig hebben.

Het CAK berekent en int in de huidige situatie de eigen bijdrage voor gemeenten. Voor het kunnen innen van een eigen bijdrage in de kosten van een voorziening door het CAK vindt informatieuitwisseling plaats tussen gemeenten, aanbieders van zorg en ondersteuning (hierna te noemen: aanbieders) en het CAK. Gemeenten leveren aan het CAK jaarlijks de parameters aan voor het kunnen berekenen van de eigen bijdrage. Daarnaast leveren gemeenten gegevens aan het CAK over de geleverde zorg en ondersteuning. Vaak wordt in contracten met aanbieders afgesproken dat aanbieders (een deel van) de gegevens aanleveren bij het CAK.

Vanaf 1 januari 2017 is de eigen bijdrage voor de Wet Maatschappelijke Ondersteuning reeds aangepast. De volgende wijzigingen zijn doorgevoerd:

- De minimale periodebijdrage voor alle eenpersoonshuishoudens en AOW-gerechtigde meerpersoonshuishoudens (65+) werd verlaagd naar € 17,50.
- De periodebijdrage voor de groep meerpersoonshuishoudens, niet-AOW gerechtigd (65-), met een bijdrageplichtig inkomen tot en met € 35.000 werd € 0,-.
- Het marginaal tarief ging van 15% naar 12,5%.
- Gemeenten kregen in 2017 meer vrijheid om de parameters in het voordeel van de klant naar evenredigheid aan te passen. De eigen bijdrage voor beschermd wonen ging niet omlaag, omdat deze een andere systematiek kent.

2.4. Doelen van het wetsvoorstel

In het regeerakkoord 2017-2021 “Vertrouwen in de toekomst” hebben de fracties van de partijen VVD, CDA, D66 en ChristenUnie een pakket aan maatregelen aangekondigd om de stapeling van eigen betalingen in de (langdurige) zorg en ondersteuning te verminderen.

Een van de maatregelen in dit kader is de invoering van het abonnementstarief WMO. In het regeerakkoord is afgesproken dat voor Wmo-voorzieningen een maximale periodebijdrage van € 17,50 per 4 weken zal worden ingevoerd (het abonnementstarief). Een belangrijke aanleiding voor de invoering van het abonnementstarief is het feit dat een zeer groot deel van de mensen die ondersteuning op basis van Wmo 2015 ontvangen, het eigen risico in de Zvw vol maakt. De wetgever beoogt met de invoering van het abonnementstarief twee effecten te bereiken:

- Beperken van de stapeling van zorgkosten bovenop het eigen risico van de Zvw.
- Beperken van de uitvoeringskosten en de regeldruk en zorgen voor meer eenvoud voor de cliënt.

In het wetsvoorstel is er voor gekozen het inkomensafhankelijke abonnementstarief vanaf 2020 om te rekenen van het in het Regeerakkoord genoemde bedrag van € 17,50 per 4 weken naar € 19,- per maand.

2.5. Status wetsvoorstel

Voor de invoering van het abonnementstarief is een wetwijziging vereist en daarom kan de maatregel volgens planning van VWS pas op zijn vroegst per 1 januari 2020 volledig worden ingevoerd. Voor 2019 heeft het kabinet gekozen voor een tussenvorm. Het Uitvoeringsbesluit Wmo 2015 is zo gewijzigd dat per 1 januari 2019 een maximale periodebijdrage van € 17,50 voor maatwerkvoorzieningen van kracht wordt.

Het Besluit verlaging bijdrage Wlz zorg en maatschappelijke ondersteuning (dat ziet op de situatie in 2019) ligt momenteel ter advisering bij de Afdeling advisering van de Raad van State. Het Besluit is voorgehangen bij de Tweede en Eerste Kamer. Het advies wordt in oktober 2018 verwacht. Kort daarop volgt het nader rapport van de minister waarna het Besluit gepubliceerd kan worden.

Het wetsvoorstel dat ziet op de situatie vanaf 2020 is recent in internetconsultatie geweest. Het wetsvoorstel ligt ook ter advisering voor bij de Raad van State. VWS verwacht ook in oktober het advies van de Raad van State op het wetsvoorstel. Daarna volgt behandeling in de Tweede en Eerste Kamer. De verwachting is dat het wetsvoorstel in maart 2019 gepubliceerd kan worden.

2.6. Inhoud wetsvoorstel

Hieronder worden de kernpunten uit het wetsvoorstel, zoals dat ten tijde van het schrijven van deze rapportage voorligt bij de Raad van State, opgesomd. Deze punten vormen de basis voor deze rapportage.

- Er geldt vanaf 2020 een vast tarief van € 19,- per bijdrageperiode (maand) voor huishoudens zolang zij gebruik maken van Wmo-voorzieningen of een pgb ontvangen.
- Vanaf 2020 valt ook een deel van de algemene voorzieningen onder het abonnementstarief. Gemeenten maken lokaal kenbaar welke algemene voorzieningen onder het abonnementstarief vallen. Algemene voorzieningen waarvoor een duurzame hulpverleningsrelatie wordt aangegaan (o.a. huishoudelijke hulp en de meeste vormen van begeleiding) vallen verplicht onder het abonnementstarief.
- De huidige anticumulatieregeling blijft intact: als een huishouden al een eigen bijdrage betaalt voor intramurale zorg (WLZ, beschermd wonen, zorg in natura of opvang), dan betaalt het huishouden geen abonnementstarief.
- Per 2020 vindt inning van de eigen bijdrage per maand plaats i.p.v. per vier weken.
- Start/stop van een voorziening bepaalt start/stop betaling abonnement. Lokaal kunnen gemeenten invulling geven aan wanneer de bijdrage start en stopt en wanneer de bijdrage tijdelijk niet verschuldigd is, bijvoorbeeld bij een ziekenhuisopname.
- De gemeente kan besluiten het abonnementstarief voor alle inwoners in gelijke mate naar beneden bij te stellen.
- Ook blijft de mogelijkheid in stand om voor categorieën van personen tot een door de gemeente bepaalde inkomensgrens de bijdrage op nul euro te zetten. Daarnaast blijven ook de bestaande mogelijkheden voor het vaststellen van de bijdrage voor een algemene voorziening en de bijbehorende kortingsregeling (gemeenten kunnen inwoners korting geven op de eigen bijdrage die voor een algemene voorziening gevraagd wordt) ongewijzigd.
- Gemeenten kunnen er wel nog steeds voor kiezen om voor een voorziening geen bijdrage aan cliënten op te leggen of een individuele cliënt uit te zonderen van een bijdrage.
- Naast deze mogelijkheden kan het abonnementstarief niet door gemeenten worden aangepast.

VNG Realisatie

Nassaulaan 12 Den Haag | Postbus 30435, 2500 GK Den Haag
070 373 8008 | realisatie@vng.nl

- Bij AMvB wordt het collectieve vervoer vanaf 2020 uitgezonderd van het abonnementstarief.
- Vanaf 2019 betalen alle niet-AOW gerechtigde meerpersoonshuishoudens geen eigen bijdrage. De inkomensgrens die vanaf 2016 gold voor deze groep komt vanaf 2019 te vervallen.
- Voor hulpmiddelen en woningaanpassingen mag de bijdrage gedurende het gebruik van de voorziening de kostprijs niet te boven gaan. Het CAK zal vooralsnog deze check uitvoeren, gemeenten moeten de benodigde gegevens hiervoor aanleveren. Een alternatief scenario is dat gemeenten deze check uitvoeren.
- Het CAK blijft uitvoerder van de eigen bijdrage Wmo en stelt de bijdrage vast en int deze voor de gemeente.
- Om de effecten van het abonnementstarief in beeld te krijgen wordt vorm en inhoud gegeven aan een monitor. Indien wordt gekozen om hiervoor CAK data te gebruiken is een juridische basis gecreëerd om CAK de bevoegdheid te geven om data t.b.v. de monitor aan te leveren. Bij ministeriële regeling wordt geregeld welke gegevens noodzakelijk zijn voor de monitor en op welke wijze die worden verstrekt door het CAK.

2.7. Financiële compensatie wetsvoorstel

In het Regeerakkoord zijn op pagina 59 bedragen opgenomen die vanaf 2020 structureel worden toegevoegd aan het gemeentefonds ter compensatie van de financiële gevolgen voor gemeenten.

Het gaat om de volgende bedragen, in miljoenen euro's:

Jaar	Bedrag (x 1.000.000 euro)
2020	143
2021	148
2022	148
2023	145

In het Interbestuurlijk Programma is afgesproken dat gemeenten het overige zelf bijdragen, onder voorwaarde dat het geen open einde regeling wordt.

2.8. Gemeentelijk draagvlak voor het wetsvoorstel

De invoering van het abonnementstarief maakt zorg en ondersteuning op grond van de Wmo 2015 voor veel inwoners goedkoper. De systematiek is daarnaast makkelijker uit te leggen aan inwoners dan de huidige inkomensafhankelijke systematiek. Gemeenten herkennen dit beeld. De cliëntenorganisaties schrijven in hun brief aan de Tweede Kamer dat zij blij zijn met de invoering van het abonnementstarief in de Wmo. Ieder(in) samen met andere belangenorganisaties als de Patiëntenfederatie Nederland, Per Saldo, LOC, Mezzo, KBO-PCOB heeft eerder bij de Kamer opgeroepen om voor de invoering van het abonnementstarief in de Wmo te stemmen.

Gemeenten hebben echter forse en fundamentele bezwaren geuit tegen het wetsvoorstel. Deze bezwaren zijn door de VNG verwoord in brieven aan de minister, Tweede Kamer en de Raad van State, als ook in overleggen op ambtelijk en bestuurlijk niveau. Gemeenten hebben hun zienswijze op de maatregel verwoord in een motie, die met 97% van de stemmen is aangenomen in de ALV van de VNG op 27 juni 2018.

De strekking van de bezwaren die door de VNG, namens gemeenten, in deze motie zijn geuit, is als volgt:

- “Deze regeling haaks staat op de beweging van het Rijk om taken te decentraliseren naar gemeenten in het vertrouwen dat gemeenten deze taken beter kunnen uitvoeren;
- Deze regeling haaks staat op het uitgangspunt van de Wmo van eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van inwoners;
- Deze regeling gemeenten en financieel sturingsinstrument uit handen neemt en gemeenten bovendien onvoldoende financieel gecompenseerd worden voor tekorten die door deze regeling dreigen te ontstaan;
- Het risico voor een groter beroep op Wmo-ondersteuning als gevolg van deze regeling alleen bij de gemeente ligt;
- Met deze regeling geen oplossing gevonden is voor het grote verschil in eigen bijdrage tussen Wmo en Wlz;
- Er sprake blijft van een stapeling van eigen bijdragen;
- Gemeenten nu al zien dat inwoners een overstap naar de Wlz uitstellen vanwege de hogere eigen bijdrage, daardoor niet de meest passende ondersteuning krijgen én dat de verwachting is dat de overstap naar de Wlz (nog) vaker wordt uitgesteld”.

Gemeenten hebben het bestuur van de VNG gevraagd met het rijk in overleg te treden om de regeling abonnementstarief Wmo niet door te voeren. Daarnaast hebben zij het bestuur gevraagd samen met gemeenten, zorgverzekeraars en zorgkantoren onderzoek te doen naar een op elkaar afgestemde en afgewogen eigenbijdrageregeling (voor alle wetgeving), waarin alle inwoners die zorg en ondersteuning nodig hebben naar draagkracht bijdragen.

VNG heeft namens gemeenten de bezwaren overgebracht in het bestuurlijk overleg met VWS. Daarbij is ook benadrukt dat het huidige voorstel, tegen de bestuurlijke afspraken in, vormgegeven is als een open eindregeling.

Daarnaast heeft VNG namens gemeenten op 16 juli 2018 een brief gestuurd aan de Raad van State en zijn eerder brieven verstuurd naar de Tweede Kamerfracties.

Naast bovengenoemde bezwaren wordt in deze brieven ook benoemd dat de invoering van het abonnementstarief per 1-1-2019 via een AMvB in de optiek van gemeenten een slordige en overhaaste manier van invoeren is van een maatregel die voor gemeenten ingrijpende gevolgen heeft.

Ook gemeenten zelf sturen bestuurlijke reacties aan de Kamerfracties, waarin zij politieke partijen vragen niet akkoord te gaan met het besluit tot invoering van het abonnementstarief per 2019 en oproepen de Minister te vragen:

- Een wijziging van uitgangspunten van de Wet alleen per wijziging van Wet te regelen (en niet via een AMvB);
- Eerst nader onderzoek te doen naar de mogelijke financiële stapeling van de eigen bijdragen over de domeinen van de verschillende wetten heen;
- Eerst nader onderzoek te doen naar de financiële consequenties van de voorgestelde maatregelen voor de gemeenten (compensatie derving eigen bijdragen en aanzuigende werking) en de gevolgen die dat heeft voor de toegang tot zorg voor alle inwoners.

In de enquête die voor deze uitvoeringstoets is uitgezet is onder gemeenten is gevraagd of gemeenten risico's zien voor de invoering van het wetsvoorstel in hun gemeente. 86% van de respondenten geeft aan risico's te zien. Gevraagd naar de aard van de risico's die gemeenten zien, worden vooral risico's van financiële aard genoemd. In bijlage D zijn de integrale resultaten van de enquête opgenomen. Hier zijn de genoemde risico's terug te lezen.

3. Vertaling van de voorgestelde wetswijziging in gemeentelijk beleid

3.1. Inleiding

De eerste stap voor invoering van de voorgestelde wetswijziging is de vertaling naar gemeentelijk beleid. De inrichting van de uitvoering vloeit daaruit voort. Dit hoofdstuk gaat in op wat nodig is om deze vertaling te maken.

3.2. Huidige situatie

De juridische basis voor de inning van de eigen bijdrage is vastgelegd in de gemeentelijke verordening, die op haar beurt weer een juridische basis vindt in de Wmo 2015. Lokale keuzes die door gemeenten gemaakt worden m.b.t. de Wmo zijn vastgelegd in deze verordening. Daarmee bevat de verordening een gebalanceerd totaalpakket aan maatregelen en mogelijkheden om inwoners zorg en ondersteuning op maat te bieden.

Het gemeentelijke beleid is in bredere zin opgenomen in de gemeentebegroting. Hierin wordt het gemeentelijke beleid vanuit de verschillende beleidsterreinen, onder andere het Wmo-beleid, met elkaar verbonden en gekoppeld aan budgetten.

De VNG vertaalt de wet in een modelverordening voor gemeenten.

3.3. Wat verandert er door het wetsvoorstel?

Het wetsvoorstel heeft op verschillende manieren gevolgen voor het bestaande gemeentelijke beleid.

3.3.1. Proces van vertaling van het wetsvoorstel naar beleid

De keuzes die gemeenten maken ten gevolge van de wetswijziging moeten concreet verwerkt worden in het gemeentelijk beleid. Het gaat hierbij zowel om de directe keuzes rond de toepassing van het abonnementstarief als om de indirecte keuzes rond maatregelen met betrekking tot financiën en het aanbod van zorg en ondersteuning.

3.3.1.1. Aanpassen van de verordening

Voor het aanpassen van de verordening moet het volgende proces doorlopen worden:

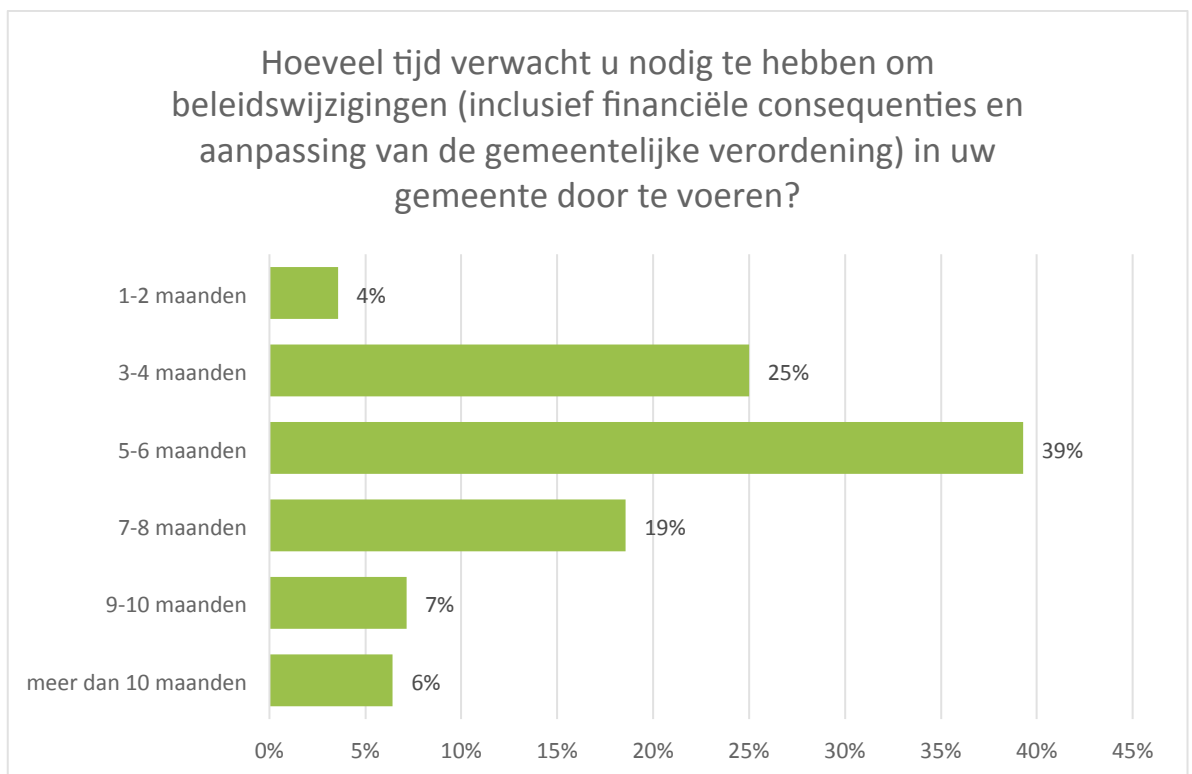
- Allereerst is van belang dat de wetswijziging gepubliceerd is, want de vastgestelde wet vormt de juridische basis voor het vaststellen van de verordening.

VNG Realisatie

Nassaulaan 12 Den Haag | Postbus 30435, 2500 GK Den Haag
070 373 8008 | realisatie@vng.nl

- Op basis van de gepubliceerde wetwijziging kunnen gemeenten beleidskeuzes maken, binnen de kaders die hiervoor in de wetwijziging zijn weergegeven en rekening houdend met de verwachte consequenties van de wetwijziging.
- Vervolgens wordt ambtelijk de nieuwe verordening opgesteld, met daarin verwerkt de gemaakte beleidskeuzes.
- Deze verordening wordt voorgelegd aan het college.
- Het college legt de verordening vervolgens voor aan een adviesraad (bijvoorbeeld de Sociaal Domeinraad); gemeenten hechten bij beleidsprocessen veel waarde aan een zorgvuldig proces waarbij ook cliëntvertegenwoordigers worden betrokken.
- De verordening wordt vervolgens inclusief het advies van de adviesraad nogmaals door het college besproken.
- Daarna wordt de verordening, al dan niet via een raadscommissie, door de gemeenteraad vastgesteld.

In de enquête is gemeenten gevraagd hoeveel tijd zij nodig verwachten te hebben om beleidswijzigingen in de gemeente door te voeren. De meest genoemde reacties zijn 5 tot 6 maanden (39%), 3 tot 4 maanden (25%) en 7 tot 8 maanden (19%).

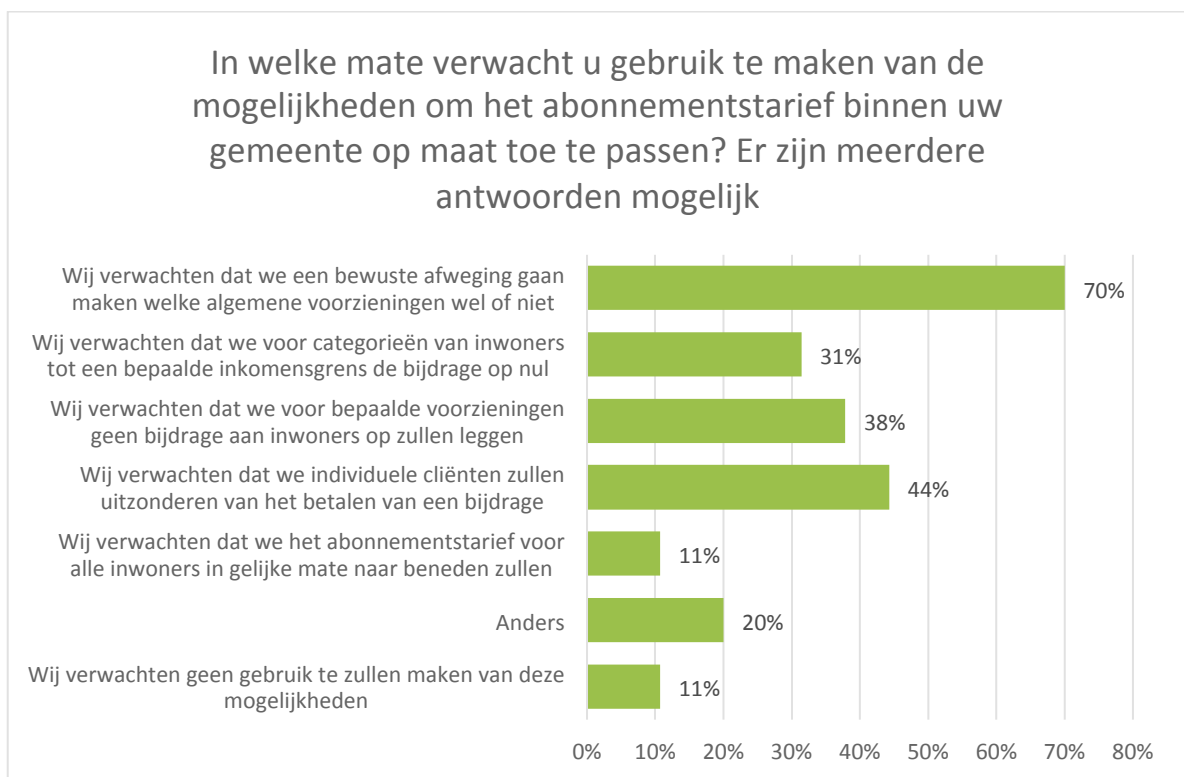
3.3.1.2. Verwerken van het aangepaste beleid in de gemeentebegroting

Nieuw beleid wordt ook verwerkt in de gemeentebegroting. Hierin wordt het beleid in een breder kader geplaatst (binnen de programmastructuur die gemeenten hanteren) en gekoppeld aan budgetten. Dat zal ook in dit geval moeten gebeuren, voor de begroting 2020. Het begrotingsproces begint in de meeste gemeenten in het voorjaar van 2019, ergens tussen februari en mei. De begroting wordt vastgesteld door de gemeenteraad in november 2019.

Deze doorlooptijden van het aanpassen van beleid, zowel in de verordening als in de gemeentebegroting, zijn van belang voor de vraag wanneer gemeenten duidelijkheid moeten hebben over de wijzigingen die met dit wetsvoorstel gepaard gaan.

3.3.2. Lokale keuzevrijheid bij toepassing abonnementstarief

De voorgestelde wetswijziging biedt gemeenten de mogelijkheid om op een aantal punten lokaal keuzes te maken. Het gaat dan bijvoorbeeld om het uitsluiten van bepaalde voorzieningen van het abonnementstarief of het verlagen van het tarief. Het maken van deze keuzes vraagt een zorgvuldig afwegingsproces. In onderstaande grafiek is weergegeven van welke mogelijkheden om het abonnementstarief op maat toe te passen gemeenten gebruik denken te gaan maken.

Een meerderheid van de respondenten, 70%, geeft aan een bewuste afweging te zullen gaan maken welke algemene voorzieningen al dan niet onder het abonnementstarief zullen komen te vallen.

Van alle respondenten denkt 44% erover om individuele inwoners geen abonnementstarief te laten betalen (het toepassen van de hardheidsclausule). Een iets kleinere groep van 38% denkt erover om bepaalde voorzieningen uit te sluiten van het abonnementstarief. Nog eens 31% denkt erover om het abonnementstarief voor groepen inwoners onder een bepaalde inkomensgrens op nul euro te zetten.

11% van de respondenten verwacht het abonnementstarief voor alle inwoners naar beneden bij te stellen.

De groep respondenten die geen gebruik verwacht te maken van de mogelijkheden om het abonnementsstarief op maat toe te passen is 11%.

3.3.3. Lokale beleidsvrijheid

Gemeenten geven aan het wetsvoorstel te ervaren als een inbreuk op de lokale beleidsvrijheid van gemeenten, één van de uitgangspunten van de Wmo 2015.

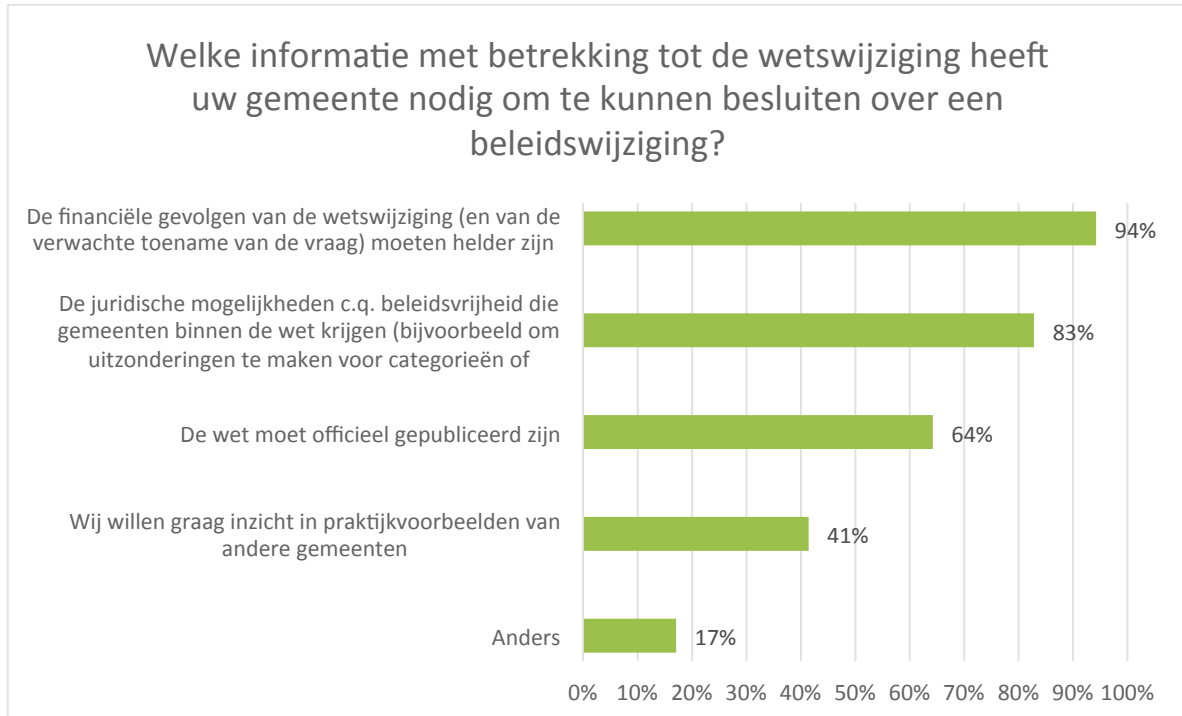
Met de decentralisatie zouden gemeenten meer ruimte krijgen om maatwerk te leveren. Door het uniforme abonnementsstarief dat nu wordt geïntroduceerd, ervaren gemeenten dat deze ruimte beperkt wordt.

Een ander uitgangspunt van de Wmo 2015 was het vergroten van de betrokkenheid van mensen bij elkaar, onder andere door het verbinden van formele en informele zorg. Gemeenten kijken daarbij wat nodig is aan zorg en ondersteuning en welk deel daarvan “op eigen kracht” ingevuld kan worden. Gemeenten geven aan dat zij vrezen dat door het wetsvoorstel inwoners terug zullen vallen in denken in “recht” op zorg en ondersteuning. Gemeenten geven aan dat zij door het wetsvoorstel minder ruimte zullen hebben om lokaal keuzes te maken en zo de best passende zorg en ondersteuning te bieden voor hun inwoners. De mogelijkheden om mensen te stimuleren om zelf zaken op te lossen worden hierdoor ook beperkt.

Op deze bezwaren is in hoofdstuk twee reeds uitgebreid ingegaan.

3.4. Randvoorwaarden: Wat is nodig om het wetsvoorstel te vertalen naar gemeentelijk beleid?

Hierboven is het proces beschreven dat gemeenten doorlopen om het wetsvoorstel te vertalen naar gemeentelijk beleid. Om dit proces in gang te zetten zijn voor gemeenten bepaalde randvoorwaarden van belang. We vroegen aan gemeenten wat nodig is om te kunnen besluiten over een beleidswijziging. Onderstaand zijn de antwoorden op deze vraag te vinden. We lichten elk van deze punten daarna kort toe.

3.4.1. Duidelijkheid over financiële gevolgen van de wetswijziging

De belangrijkste randvoorwaarde voor gemeenten (genoemd door 94% van de respondenten) is dat de financiële gevolgen van het wetsvoorstel, inclusief die van de verwachte toename van de vraag, helder zijn. Dit inzicht is enerzijds van belang om de gemeenteraad goed te kunnen informeren en om goed afgewogen beleidskeuzes te maken. Maar anderzijds is inzicht in de financiële gevolgen ook van belang om te sturen op de uitvoering. Gemeenten geven aan dat nu veel onzekerheid bestaat of de compensatie die zij ontvangen voldoende zal zijn. Gemeenten verwachten een aanzuigende werking en ervaren een gebrek aan instrumentarium om hierop te sturen. Het voorschot dat in 2019 genomen wordt op het wetsvoorstel is voor gemeenten eveneens een serieus aandachtspunt.

3.4.2. Een gepubliceerd wetsvoorstel

Een fors deel van de gemeenten (64% van de respondenten) geeft aan dat een gepubliceerd wetsvoorstel voor hen randvoorwaardelijk is voor het kunnen besluiten over een beleidswijziging. Het is onwenselijk als gemeenten achteraf zaken moeten corrigeren omdat er nog zaken wijzigen in de wet: dit leidt tot veel onrust, ook bij inwoners. Gezien de doorlooptijden die gemeenten hanteren voor een zorgvuldig beleidsproces (zie vorige paragraaf), inclusief betrokkenheid van cliëntvertegenwoordiging, is van belang dat het wetsvoorstel begin 2019 gepubliceerd wordt.

3.4.3. Duidelijkheid over de juridische mogelijkheden en beleidsvrijheid

Een ruime meerderheid van de respondenten (83%) geeft aan dat duidelijkheid over de juridische mogelijkheden c.q. de beleidsvrijheid die gemeenten binnen de wet krijgen een belangrijke randvoorwaarde is. Wat hierbij, ook in de interviews, veel genoemd wordt als voorbeeld is dat gemeenten geen duidelijkheid hebben over de mogelijkheden om te sturen op de toegang. Vanuit het eigen-krachtprincipe proberen gemeenten mensen met meer financiële draagkracht te wijzen op de mogelijkheid om zelf zaken te regelen. Juridisch lopen gemeenten hierbij aan tegen het feit dat

VNG Realisatie

Nassaulaan 12 Den Haag | Postbus 30435, 2500 GK Den Haag
070 373 8008 | realisatie@vng.nl

zij de financiële draagkracht van inwoners niet mogen meenemen in hun afwegingen. Gemeenten vragen zich af welke mogelijkheden zij wel hebben om te sturen op de toegang en vragen duidelijkheid hierover. Daarnaast wordt duidelijkheid gevraagd over welke algemene voorzieningen uiteindelijk verplicht onder het abonnementstarief zullen vallen. Dit geldt met name voor gemeenten die nu voorzieningen waarvoor een duurzame ondersteuningsrelatie bestaat (zoals huishoudelijke hulp) in algemene voorzieningen georganiseerd hebben. Voor hen heeft het al dan niet onder het abonnementstarief vallen van deze voorzieningen grote (financiële) impact.

3.4.4. Praktijkvoorbeelden van andere gemeenten

Van de respondenten noemt ook 41% als belangrijke randvoorwaarde dat zij praktijkvoorbeelden van andere gemeenten hebben. In vergelijking met de andere genoemde randvoorwaarden weegt deze iets minder zwaar, maar veel gemeenten geven hierbij als onderbouwing aan dat zij hiermee voorkomen dat iedereen voor zichzelf het wiel gaat uitvinden. Lering trekken uit ervaringen van andere gemeenten is iets dat veel gemeenten belangrijk vinden.

3.4.5. Vertaling van het wetsvoorstel in de modelverordening

De VNG-modelverordening maatschappelijke ondersteuning van de VNG zal aangepast moeten worden op basis van de definitieve wet.

3.5. Risico's

Met betrekking tot de vertaling van het wetsvoorstel in gemeentelijk beleid noemen gemeenten enkele risico's:

- Als breed risico bij dit wetsvoorstel noemen gemeenten dat het draagvlak voor het wetsvoorstel bij gemeenten grotendeels ontbreekt. De argumenten hiervoor zijn in hoofdstuk 2 beschreven. Het ontbreken van draagvlak maakt het ook lastig om tot zorgvuldige en juiste afwegingen te komen bij het maken van beleid.
- Gemeenten noemen als belangrijk risico de onzekerheid die er momenteel is rond het wetsvoorstel. Het gaat hierbij om onzekerheid over de omvang van de aanzuigende werking die als gevolg van dit wetsvoorstel kan ontstaan, onzekerheid over de financiële gevolgen en onzekerheid over de sturingsmogelijkheden die gemeenten hebben.
- De beperkte tijd die er is om het proces van het vertalen van het wetsvoorstel naar beleid te doorlopen is ook een veel genoemd risico. Een zorgvuldig proces, inclusief betrokkenheid van cliëntvertegenwoordiging, vraagt om een bepaalde doorlooptijd waarvan de vraag is of deze haalbaar is.
- De gedeeltelijke invoering van het abonnementstarief middels een AMvB in 2019, waarvoor gemeenten binnen zeer korte tijd maatregelen moeten nemen om hierop voorbereid te zijn.

4. Consequenties voor de uitvoering

4.1. Inleiding

Dit hoofdstuk behandelt eerst een aantal algemene zorgen die gemeenten uitten over de uitvoerbaarheid van de wetwijziging. Daarna wordt op een aantal onderdelen beschreven wat de huidige situatie is bij gemeenten, wat er verandert door de voorgestelde wetwijziging en wat randvoorwaarden en risico's zijn.

4.2. Zorgen over de uitvoerbaarheid

Naast de eerder genoemde zorgen van gemeenten over de aansluiting van het wetsvoorstel bij de principes uit Wmo 2015, maken gemeenten zich zorgen over de uitvoerbaarheid van het wetsvoorstel en de randvoorwaarden waaronder dit moet gebeuren. De grootste zorgen die gemeenten uitten over de uitvoerbaarheid van het wetsvoorstel hebben te maken met de verwachte toename van de vraag.

Voor een deel zal deze toename van de vraag veroorzaakt worden door de groep van zogenaamde zorgmijders, die zich momenteel niet melden bij de gemeente en dus geen zorg en ondersteuning ontvangen. De verwachting is dat een deel van hen zich door de wetwijziging wel zal melden en zo de zorg en ondersteuning zal ontvangen die zij nu niet krijgen.

Voor een deel zal de toename van de vraag ook veroorzaakt worden door inwoners met meer financiële draagkracht die momenteel, vanwege de relatief hoge eigen bijdrage (en de financiële prikkel die hiervan uitgaat), zelf hun zorg en ondersteuning regelen, in lijn met de eigen kracht gedachte uit de Wmo 2015. Gemeenten merken dat de inkomensafhankelijke eigen bijdrage nu regelmatig reden is voor mensen die zelf voldoende financiële middelen hebben om geen aanvraag bij de gemeente te doen of om bestaande ondersteuning op te zeggen. Gemeenten vrezen dat een deel van deze inwoners weer terug zal vallen op de gedachte dat zij "recht hebben op zorg en ondersteuning", nu door de invoering van het abonnementstarief de financiële prikkel voor deze groep wegvalt.

Gemeenten geven aan dat zij in het wetsvoorstel geen houvast vinden om te kunnen sturen op de toegang. De afgelopen jaren is veel geïnvesteerd in gespreksvoering bij de toegang om te sturen op eigen kracht. Uit opgebouwde jurisprudentie echter blijkt dat gemeenten juridisch gezien geen mogelijkheden hebben om financiële draagkracht van inwoners mee te wegen (en de daarmee gepaard gaande mogelijkheid om zelf de benodigde zorg en ondersteuning te regelen en financieren). In gesprekken kunnen consultants inwoners wel wijzen op hun eigen verantwoordelijkheid en de mogelijkheid dat inwoners zoveel mogelijk op eigen kracht naar oplossingen zoeken, maar als inwoners hier geen gehoor aan geven, dan missen gemeenten de juridische mogelijkheden om hun pleidooi kracht bij te zetten.

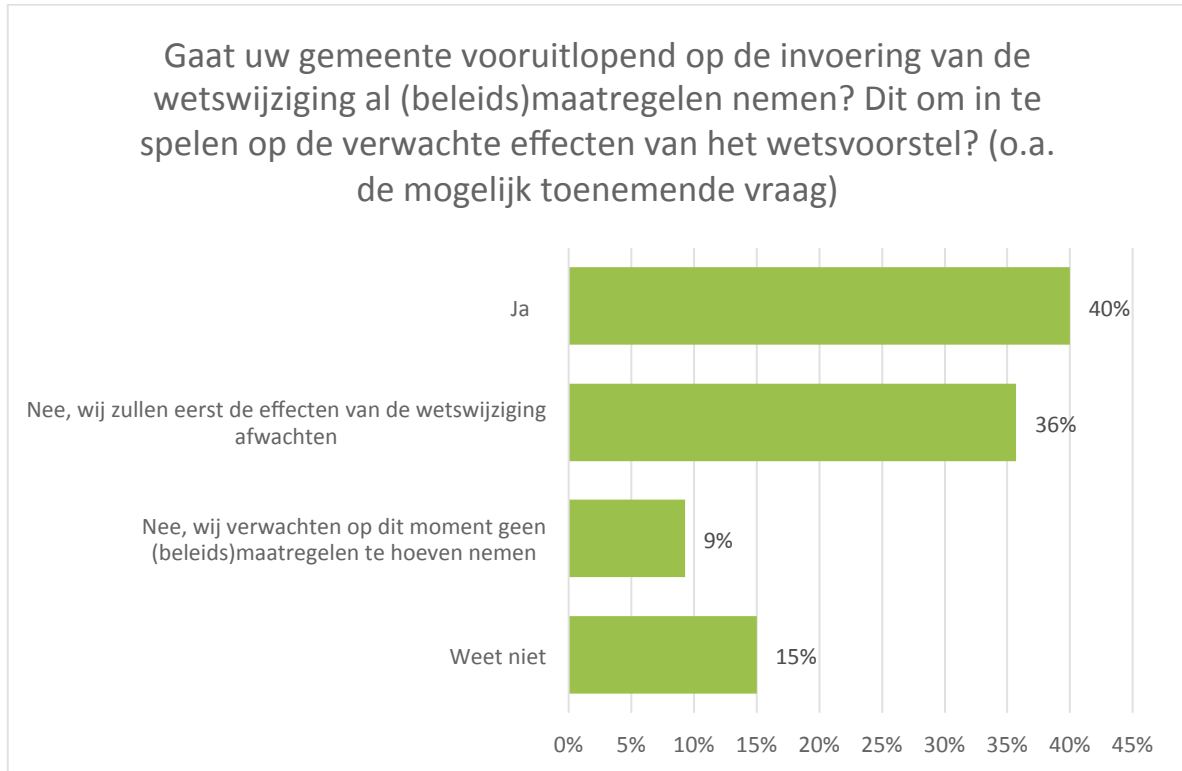
Gemeenten verwachten met name een toenemende vraag naar huishoudelijke hulp van mensen die dit nu zelf geregeld hebben, een toenemende vraag naar (duurdere) hulpmiddelen zoals scootmobielen en woningaanpassingen. Bij de invoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage zagen gemeenten dat veel van de eerder verstrekte scootmobielen weer ingeleverd werden. Het ging hier om mensen die weliswaar beperkt waren in hun mobiliteit, maar die vanwege de financiële prikkel die met de eigen bijdrage werd ingevoerd ervoor kozen om zelf alternatieve oplossingen te bedenken. Vaak was de strekking van deze oplossingen dat mensen hun netwerk actief gingen inzetten om hun mobiliteitsprobleem op te lossen (bijvoorbeeld de buurvrouw die meeding naar de supermarkt) of dat zij zelf een tweedehands hulpmiddel aanschafte. Gemeenten verwachten dat nu, door het wegvallen van de financiële prikkel, een tegengestelde beweging zal ontstaan. Verschillende gemeenten hebben in de interviews aangegeven dat zij vanuit de toegang de eerste signalen al krijgen van mensen die zich nu alvast melden, of een duurdere woningaanpassing alvast in gang willen zetten, omdat zij gehoord hebben over het abonnementstarief. Ook zijn er gemeenten die nu al signalen opvangen dat aanbieders actief werven op de huishoudelijke ondersteuning bij mensen die dit eerder hebben opgezegd vanwege een te hoge eigen bijdrage.

Van de groep cliënten die momenteel een hoge eigen bijdrage betalen (of vanwege de financiële drempel zelf alternatieve oplossingen hebben bedacht), zal een groot deel door de wetwijziging volledig vrijgesteld worden van het betalen van een eigen bijdrage. Dit gaat om de groep niet AOW-gerechtigde meerpersoonshuishoudens, die uitgezonderd wordt van het betalen van het abonnementstarief (in de huidige situatie is dat alleen het geval voor de groep onder de inkomensgrens van € 35.000). Voor deze groep valt de financiële prikkel dus volledig weg.

Gemeenten uiten veel zorgen en onzekerheid over de financiële compensatie die zij ontvangen voor het wegvallen van een deel van de inkomsten uit eigen bijdrage en de stijgende kosten door de verwachte aanzuigende werking. Er bestaat onduidelijk over de omvang van de aanzuigende werking die men kan verwachten.

Gemeenten geven aan dat zij in veel gevallen zullen (willen) anticiperen op verwachte dalende inkomsten en een verwachte aanzuigende werking. Om de impact van beide te ondervangen, zullen veel gemeenten niet alleen het eigen bijdrage beleid aanpassen, maar ook aanpassingen voorstellen in de Wmo ondersteuning. Gemeenten zullen bijvoorbeeld nog eens kritisch kijken naar de ingezette ontwikkeling richting algemene voorzieningen om de drempel en toegang voor burgers te verlagen.

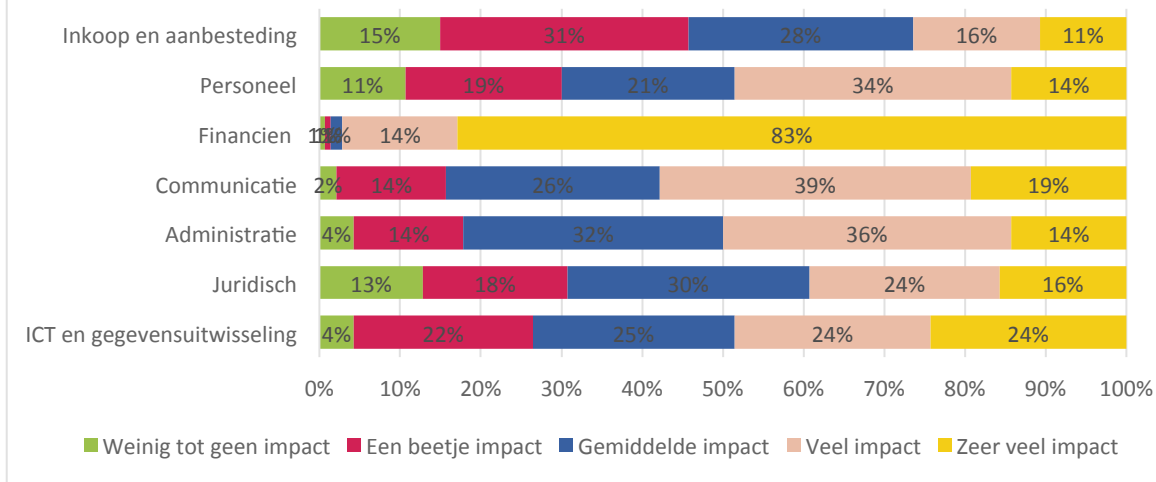
Uit onderstaande grafiek valt te lezen dat 40% van de respondenten van de uitgevoerde enquête verwacht anticiperende maatregelen te nemen. 9% van de respondenten verwacht op dit moment geen maatregelen te hoeven nemen. Een groep van 36% van de respondenten geeft aan op dit moment geen maatregelen te nemen, maar eerst de effecten van de wet swijziging te willen afwachten. Het kan dus zijn dat een deel van deze groep in een later stadium alsnog beleidsmaatregelen zal gaan nemen. De maatregelen die genoemd worden zien vooral op financien (genoemd door 46% van de respondenten) en het aanbod van zorg en ondersteuning (genoemde door 52% van de respondenten).

4.3. Impact op de uitvoering

We vroegen gemeenten waar zij de meeste impact van het wetsvoorstel verwachten. In onderstaande grafiek is weergegeven wat gemeenten in de enquête geantwoord hebben.

Naast effecten op beleid zal de wetswijziging ook andere effecten hebben (bijvoorbeeld op het gebied van financiën, personeel, inkoop etc.). Kunt u hieronder aangeven waar u de belangrijkste impact voor de gemeentelijke uitvoering ziet?

In de enquête hebben gemeenten hun antwoorden uitvoerig toegelicht. In bijlage D zijn deze antwoorden na te lezen. Daarnaast is in interviews doorgevraagd op de impact van het wetsvoorstel. In dit hoofdstuk zijn de bevindingen gecategoriseerd naar de volgende onderwerpen:

- Toegang en toegankelijkheid (paragraaf 4.4)
- Financiën en handelingsperspectief (paragraaf 4.5)
- Communicatie naar de inwoners (paragraaf 4.6)
- Administratie en gegevensuitwisseling (paragraaf 4.7)
- Inkoop (paragraaf 4.8)

In algemene zin kunnen we opmerken dat de onzekerheden die we in de vorige paragraaf schetsten doorwerken in de invoering en de (verwachte) gevolgen voor de uitvoering. Dit maakt ook dat gemeenten op punten aangeven impact te verwachten, maar deze niet altijd concreet kunnen vertalen naar bijvoorbeeld fte's en euro's. Deze is dan ook alleen kwalitatief te omschrijven.

4.4. Toegang en toegankelijkheid

4.4.1. Huidige situatie ¹

Gemeenten hebben momenteel hun WMO ondersteuning georganiseerd in maatwerkvoorzieningen en algemene voorzieningen. Daarnaast is sinds 2015 sterk ingezet op het versterken van het voorliggend veld.

4.4.1.1. Maatwerkvoorzieningen

Voor het gebruik van **maatwerkvoorzieningen** wordt een beschikking afgegeven (door de gemeente). Voordat iemand een aanvraag voor een maatwerkvoorziening kan doen, moet eerst sprake zijn van een onderzoek door de gemeente naar de ondersteuningsbehoefte, persoonskenmerken en de voorkeuren van de aanvrager. Dit onderzoek strekt zich ook uit tot de mogelijkheden om op eigen kracht zelf in de ondersteuningsbehoefte te voorzien. Daarbij wordt ook het gesprek gevoerd over wat in het eigen netwerk georganiseerd kan worden om in de hulpvraag te voorzien. In veel gevallen vindt dit gesprek met het netwerk plaats. In deze gesprekken wordt ook gekeken naar alternatieve passende oplossingen, om zelfredzaamheid en regie van inwoners te versterken (denk bijvoorbeeld aan ergotherapie om iemand weer in staat te stellen het huishouden zelf of met minder ondersteuning te gaan doen). In het gesprek dat de gemeente met een cliënt voert, moet de hoogte van de eventueel verschuldigde bijdrage voor de voorziening betrokken worden. De gemeente mag de aanvraag van een client die een voorziening zelf, zonder tussenkomst van de gemeente, zou kunnen bekostigen gelet op de hoogte van het inkomen en vermogen in relatie tot de bijdrage, niet op die grond afwijzen. Dat neemt niet weg dat de gemeente in het gesprek met een financieel draagkrachtige client mag wijzen op de mogelijkheid de maatwerkvoorziening zelf te organiseren en financieren. De eigen bijdrage kan bij een hoger inkomen soms hoger zijn, dan wanneer de cliënt het zelf organiseert en betaalt. Als de cliënt dat wil en ook in staat is om dat zelf te organiseren, kan dat de juiste aanpak zijn.

Gemeenten hebben bij het vaststellen van de eigen bijdrage voor maatwerkvoorzieningen weinig beleidsruimte. Op grond van artikel 2.1.4, tweede lid, onderdeel b, van de Wmo 2015, kunnen gemeenten bepalen dat de bijdrage voor een maatwerkvoorziening:

- verschuldigd is zolang de cliënt er gebruik van maakt;
- afhankelijk is van het inkomen en vermogen van de cliënt en zijn echtgenoot;

en op grond van het derde lid, dat het totaal van de bijdragen voor een maatwerkvoorziening dan wel een persoonsgebonden budget wordt gelimiteerd aan de kostprijs ervan.

Voor bijdragen voor maatwerkvoorzieningen zijn nadere regels gesteld bij het Uitvoeringsbesluit Wmo 2015. De bijdrage voor een maatwerkvoorziening dan wel een persoonsgebonden budget wordt vastgesteld en voor de gemeente geïnd door het CAK.

¹ ontleend aan
https://vng.nl/files/vng/publicaties/2015/20150831_factsheet_algemene_voorziening_in_de_wmo.pdf

4.4.1.2. Algemene voorzieningen

Kenmerkend voor een **algemene voorziening** is dat het gaat om in beginsel vrij toegankelijke – dat wil zeggen: zonder dat eerst een diepgaand onderzoek wordt verricht naar de behoeften, persoonskenmerken en mogelijkheden van de gebruikers – diensten, activiteiten of zaken, gericht op zelfredzaamheid, participatie, beschermd wonen of opvang. Het is ook mogelijk dat iemand die een aanvraag voor een maatwerkvoorziening doet, nadat het college zijn behoefte aan ondersteuning heeft onderzocht, naar een algemene voorziening wordt verwezen. De diensten, activiteiten of zaken kunnen toegankelijk zijn voor specifieke groepen of soms ook voor alle ingezetenen van de gemeente. Omdat algemene voorzieningen toegankelijk zijn zonder voorafgaand onderzoek naar behoeften, persoonskenmerken en mogelijkheden van mensen, zal in het algemeen aan de toelating tot een algemene voorziening geen beschikking van de gemeente voorafgaan, terwijl dat bij een maatwerkvoorziening nadrukkelijk wel het geval is. Algemene voorzieningen zijn bijvoorbeeld de verbetering van de toegankelijkheid van gebouwen en voorzieningen, het lokale vervoer en de toegankelijkheid van informatie. Andere algemene voorzieningen met een iets specifiek karakter zijn bijvoorbeeld een klussendienst, ondersteuning bij het huishouden, een was- en strijkservice, een maaltijdvoorziening, sociaal vervoer, informele buurtzorg, sociaal-culturele voorzieningen.

De gemeenten hebben beleidsruimte bij het bepalen welke eigen bijdrage een cliënt verschuldigd is voor een algemene voorziening. De eigen bijdrage mag niet hoger zijn dan de kostprijs van de voorziening. Gemeenten hebben er zelf belang bij om een algemene voorziening (financieel) laagdrempelig te maken, zodat de druk op vaak duurdere maatwerkvoorzieningen wordt beperkt.

4.4.1.3. Voorliggend veld

De afgelopen jaren is door gemeenten fors ingezet op innovatie en het voorliggend veld. Eén van de doelstellingen van de Wmo 2015 was om gemeenten meer lokale keuzevrijheid te bieden, om zo te zorgen dat inwoners op maat geholpen worden. Dit op maat helpen kan betekenen dat inwoners niet direct een (uitgebreidere en duurdere) maatwerkvoorzieningen krijgen aangeboden, maar dat, redenerend vanuit wat een inwoner nodig heeft, gekeken wordt of een inwoner ook geholpen kan worden door te verwijzen naar oplossingen die vanuit het voorliggend veld in de gemeente voor handen zijn. Voorbeelden hiervan zijn: een beginnend dementerende vrijwilligerswerk laten doen op een kinderboerderij, gebruik maken van lokale busjes die rijden met vrijwilligers en zo het gebruik van de regiotaxi beperken, combinaties maken van vraagafhankelijk collectief vervoer met bijvoorbeeld leerlingenvervoer, of het invoeren van 'Welzijn op recept' om inwoners met knelpunten als eenzaamheid, werkloosheid, rouw et cetera een zinvolle dagbesteding te bieden.

Veel gemeenten hebben de afgelopen jaren geprobeerd het aanbod vanuit het voorliggend veld beter in kaart te brengen en inwoners daar, waar mogelijk en passend, naar door te verwijzen. Hierdoor wordt enerzijds voorkomen dat inwoners te snel in zwaardere, geïndiceerde zorg terecht komen (het geeft invulling aan de wens tot het afschalen van zorg). Anderzijds leidt dit ook tot besparingen, omdat voorzieningen vanuit het voorliggend veld over het algemeen goedkoper zijn dan maatwerkvoorzieningen vanuit de Wmo.

4.4.2. Wat verandert er door het wetsvoorstel?

Door de voorgestelde wetswijziging voorzien gemeenten een aantal effecten met betrekking tot de toegang en toegankelijkheid van zorg.

4.4.2.1. Inrichting aanbod zorg en ondersteuning

Uit de enquête blijkt dat 52% van de respondenten die aangegeven hebben maatregelen te gaan nemen om in te spelen op de verwachte effecten van de invoering van het abonnementstarief, aangeeft dat deze maatregelen gericht zijn op het aanpassen van het aanbod van zorg en ondersteuning. Voorbeelden die hierbij genoemd worden zijn:

- Aanpassen van algemene voorzieningen en mogelijk overbrengen van algemene voorzieningen die nu breed toegankelijk zijn (bijvoorbeeld voor hulp bij het huishouden) naar maatwerk om zo beter te kunnen sturen op de toegang tot deze voorzieningen.
- Activiteiten rondom innovatieve vormen van algemene voorzieningen (in het kader van de transformatiegedachte) worden heroverwogen of stilgezet.
- Afschaffen van het minimabeleid: waar nu nog groepen inwoners onder een bepaalde inkomensgrens worden vrijgesteld van het betalen van een eigen bijdrage, overwegen gemeenten om deze groepen wel het abonnementstarief te laten betalen.
- Schrappen van regelingen zoals de tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten.
- Versoberen van voorzieningen.
- Scherpere grenzen stellen aan woningvoorzieningen.

4.4.2.2. Toenemende druk op toegang

Doordat een stijging van het aantal Wmo-aanvragen verwacht wordt, zal de druk op de toegang toenemen. Daar waar het maatwerkvoorzieningen betreft, zullen meer gesprekken gevoerd moeten worden en meer beschikkingen afgegeven. Voor algemene voorzieningen hadden gemeenten tot nu toe beleidsvrijheid om de eigen bijdrage vast te stellen. Met de invoering van het abonnementstarief vallen algemene voorzieningen waarvoor een duurzame hulpverleningsrelatie bestaat ook verplicht onder het abonnementstarief. Gemeenten geven aan dat daarmee het voordeel van het organiseren van bijvoorbeeld ondersteuning bij hulp in het huishouden in een algemene voorziening wegvalt. Gemeenten zullen deze keuzes heroverwegen en een beweging maken naar meer maatwerk. In de uitvoering betekent dit meer gesprekken en meer beschikkingen. Juist door de onduidelijkheid over welke toename in vraag te verwachten is als gevolg van het abonnementstarief, is het lastig gebleken een schatting te maken van de benodigde extra uitvoeringscapaciteit.

4.4.2.3. Ander gesprek

Gemeenten verwachten dat zij een ander gesprek moeten gaan voeren in de toegang. Waar nu de inkomensafhankelijke eigen bijdrage een prikkel kan zijn om zorg en ondersteuning op eigen kracht te regelen, valt deze prikkel met de wetswijziging weg. Mensen worden niet langer geprikkeld om zelf zaken te regelen, en consulenten mogen de financiële draagkracht van mensen niet laten meewegen in hun onderzoek om een juist aanbod van voorzieningen te bepalen.

Ook is de afgelopen jaren sterk ingezet in het betrekken van het netwerk van een inwoner bij het vormgeven van zorg en ondersteuning. De verwachting is dat gesprekken hierover ook lastiger worden, wanneer voor 19 euro per maand zorg en ondersteuning via de gemeente beschikbaar komt.

4.4.2.4. Toename bezwaar en beroep

Gemeenten verwachten een toename van bezwaar en beroep. Deels wordt dat veroorzaakt door het verwachte grotere aantal aanvragen. Daarnaast spelen het “scherper aan de wind” indiceren en

het overhevelen van algemene voorzieningen naar maatwerk (en dus het afgeven van meer beschikkingen) hierin mee.

4.4.2.5. Overgang WLZ en Wmo

Gemeenten vrezen een verminderde doorstroom van inwoners die dat nodig hebben van de Wmo naar de WLZ. Gemeenten zien nu al dat inwoners die stap uitstellen, vanwege de hogere eigen bijdrage in de WLZ. De verwachting is dat meer inwoners deze stap zullen willen uitstellen, nu de eigen bijdrage in de Wmo omgevormd wordt tot een abonnementstarief en het verschil met de eigen bijdrage WLZ daardoor voor veel mensen groter wordt. Dit leidt tot situaties waarin inwoners niet de meest passende zorg krijgen. Ook neemt het risico van overbelasting van mantelzorgers toe. In een aantal van de gemeenten die wij spraken heeft de wijkverpleging al aan de bel getrokken over de gebrekkige doorstroom die nu al bestaat. Zij signaleren dat dit leidt tot onveilige situaties voor inwoners en zorgverleners en soms tot onnodige crisissituaties, bijvoorbeeld in het geval van overbelaste mantelzorgers.

4.4.3. Randvoorwaarden

- Gemeenten geven aan dat zij duidelijkheid nodig hebben over welk instrumentarium zij straks hebben om te sturen op de toegang. Mag het inkomen bijvoorbeeld meegewogen worden in de afweging of mensen zaken op eigen kracht kunnen regelen? Is het feit dat iemand het al jaren zelf regelt een reden om niet toe te laten tot de Wmo? Gemeenten hebben behoefte aan duidelijke kaders op dit vlak, waarbij ze er vanuit kunnen gaan dat deze niet door de Centrale Raad van Beroep van tafel geveegd worden.
- Gemeenten geven aan dat zij nu geen zicht hebben op de verwachte aanzuigende werking. Individuele gemeenten hebben wel prognoses gemaakt van de consequenties van aanzuigende werking, variërend naar de omvang die deze aanzuigende werking zal hebben. Inzicht in prognoses en berekeningen daaromtrent en communicatie daarover naar gemeenten (inclusief de berekende compensatie) helpen daarbij.
- Gemeenten geven aan dat zij graag meer beleidsvrijheid willen om algemene voorzieningen uit te sluiten van het abonnementstarief, ook als het een langdurige hulprelatie betreft. Gemeenten hebben überhaupt behoefte aan meer duidelijkheid over wat verstaan wordt onder 'een duurzame hulpverleningsrelatie' en welke voorzieningen hier wel of niet onder vallen.

4.4.4. Risico's

- Gemeenten geven aan dat het voor sommige aanbieders van zorg en ondersteuning nu al lastig is om voldoende personeel te krijgen en dat zij kampen met personeelstekort. Bij een sterk toenemende vraag kan dit leiden tot wachtlijsten. De levering van hulpmiddelen staat ook onder druk. Op dit moment hebben gemeenten nog geen signalen van leveringsproblemen van hulpmiddelen. Wel is te zien dat voor het onderhoud van hulpmiddelen soms al wachttijden ontstaan, waardoor het kan voorkomen dat een inwoner bijvoorbeeld twee weken met een scootmobiel met een lekke band zit, alvorens deze gemaakt kan worden.
- Door de overheveling van algemene voorzieningen naar maatwerk gaat de drempel omhoog, ook voor inwoners die zorg en ondersteuning het hardst nodig hebben. Daarmee ontstaat het risico dat inwoners niet de meest passende zorg en ondersteuning krijgen.
- Door het grote verschil tussen de eigen bijdrage in de WLZ en het abonnementstarief in de Wmo is er een risico op een nog sterkere afname van de doorstroom van Wmo naar WLZ. Dit kan leiden tot situaties waarbij inwoners onvoldoende ondersteuning krijgen, mantelzorgers overbelast raken en waarbij onveilige situaties ontstaan voor zowel inwoners als zorgverleners.

- De rechterlijke toetsing van de toegang wordt door gemeenten als een groot risico gezien. De huidige lijn van de jurisprudentie is dat gemeenten niet zoveel tools hebben om op de toegang te sturen. Deze lijn wordt bevestigd in nieuwe uitspraken.

4.5. Financiën en handelingsperspectief

4.5.1. Huidige situatie

Zoals eerder in dit document reeds uitvoerig beschreven is de eigen bijdrage Wmo op dit moment inkomensafhankelijk. Het CAK int namens gemeenten de eigen bijdrage.

Gemeenten geven aan dat er op dit moment forse tekorten zijn in het sociaal domein.

Aan de kostenkant geven gemeenten aan dat de AMvB reële kostprijs en de nieuwe cao huishoudelijke hulp er op dit moment voor zorgen dat snijden in de kosten niet als reële optie gezien wordt. Bovendien levert dit een stapeling van ozekerheden in de begroting op, waardoor er eigenlijk niet betrouwbaar begroot kan worden.

4.5.2. Wat verandert er door het wetsvoorstel?

Bij de invoering van het abonnementstarief wordt het tarief van 19 euro per maand het maximumtarief per huishouden. Meerpersoonshuishoudens onder de AOW-grens krijgen een maximaal tarief van 0 euro (dit was al het geval voor deze groep met een inkomen tot 35.000 euro).

Gemeenten worden vanaf 2019 gecompenseerd voor de lagere inkomsten door invoering van het abonnementstarief en voor de door het CPB berekende aanzuigende werking. In het interbestuurlijk programma is afgesproken dat het overige door gemeenten zelf opgevangen wordt, mits geen sprake is van een open einde regeling. De 143 miljoen euro die vanaf 2019 toegevoegd wordt aan het Gemeentefonds zal volgens de reguliere verdeelsleutel aan gemeenten uitgekeerd worden.

Zoals eerder ook benoemd, is onder gemeenten veel onzekerheid over de te verwachten aanzuigende werking en of de compensatie daarvoor voldoende zal zijn. Daarvoor is inzicht nodig in de onderliggende aannames en de vertaling daarvan naar individuele gemeenten.

Verder vragen gemeenten zich af of de hogere uitvoeringskosten ten gevolge van de verwachte aanzuigende werking (onder andere in de toegang) ook meegenomen zijn in de berekende compensatie. Zeker met de verwachte aanzuigende werking is dit een belangrijk punt. Dit betekent meer aanvragen, meer gesprekken en vermoedelijk ook uitgebreidere gesprekken en vraagt dus om extra capaciteit bij gemeenten.

Een uitsplitsing van de compensatie naar compensatie voor gedeerde inkomsten eigen bijdrage, stijging van directe zorgkosten en stijging van uitvoeringskosten is daarom nodig. Daarnaast is duidelijkheid wenselijk over of in de berekeningen rekening is gehouden met voortzetting van bestaand minimabeleid en of ook het wegvallen van de inkomensgrens voor meerpersoonshuishoudens onder de AOW-grens meegenomen is.

Wat hierbij meespeelt is, dat een aantal gemeenten aangeeft dat de tekorten op de Wmo toegenomen zijn door de aanpassing van de hoogte van de eigen bijdrage in 2017.. Sommige gemeenten hebben hier ook een berekening van gemaakt. Voor de nu voorliggende wetswijziging vrezen gemeenten opnieuw een toename van tekorten.

In het wetsvoorstel is opgenomen dat er een monitor komt die de effecten van het abonnementsstarief in beeld brengt. Gemeenten geven aan dat het belangrijk is op voorhand duidelijkheid te hebben en afspraken te maken over hoe omgegaan wordt met een grotere aanzuigende werking (en dus hogere kosten) dan geraamd.

Van de respondenten die hebben aangegeven maatregelen te gaan nemen om in te spelen op de gevolgen van invoering van het abonnementsstarief (40% van de respondenten), geeft 46% aan maatregelen te gaan nemen op het gebied van financiën. Als toelichting hierbij geeft men aan dat in de gemeentebegroting al rekening gehouden wordt met financiële tekorten ten gevolge van deze wetswijziging.

Een groep die hierbij expliciet genoemd wordt, is de groep niet AOW-gerechtigde meerpersoonshuishoudens. Deze groep wordt vrijgesteld van het betalen van het abonnementsstarief. De grootste uitgaven bij deze groep worden gedaan op woongebied. Hieronder vallen mensen, die eigenlijk zouden moeten verhuizen. Door de huidige woningmarkt en het feit dat gemeenten geen verhuisplicht op kunnen leggen (gemeenten mogen geen rekening houden met het inkomen, kunnen geen alternatief aanbieden, maar moeten wel rekening houden met een onevenredige stijging van woonlasten) zijn deze verbouwingen nogal eens kostbaar. Door de eigen bijdrage kregen gemeenten hiervoor nog een bedrag terug. Deze kosten kunnen echter weleens oplopen tot € 50.000 (de kosten voor een unit), of zelfs hoger bij een aanbouw, omdat een unit niet mogelijk is. Een aantal van deze verbouwingen op een jaar heeft grote invloed op het budget van een gemeente. Er zal zeker vanuit deze groep naar verwachting eerder een beroep worden gedaan op de Wmo.

4.5.3. Randvoorwaarden

- Gemeenten hebben inzicht nodig in de aannames over aanzuigende werking die gedaan zijn bij de berekening van de compensatie en de doorvertaling daarvan naar individuele gemeenten, onderverdeeld in directe zorgkosten, compensatie voor gedeerde inkomsten eigen bijdragen en uitvoeringskosten.
- Gemeenten hebben heldere afspraken nodig over wat opgenomen wordt in de monitor en wat de afspraken zijn over de bijstelling van de compensatie als blijkt dat de aanzuigende werking (zowel wat betreft de gevolgen voor de directe zorgkosten als voor de uitvoeringskosten) groter is dan geraamd. Ook zijn er afspraken nodig over de doorlooptijd van deze maatregelen. In ieder geval is het wenselijk dat in de monitor het gebruik van Wmo voorzieningen per inkomenscategorie opgenomen wordt. Op basis hiervan kan gemonitord worden of het gebruik van Wmo voorzieningen onder bepaalde inkomenscategorieën meer stijgt dan onder andere inkomenscategorieën.

4.5.4. Risico's

- Gemeenten zien een groot risico in de verwachte toenemende tekorten, bovenop de tekorten die gemeenten nu al hebben.
- Gemeenten zien als risico dat het aanbod van voorzieningen versobert. "Als je de taart moet delen met meer mensen, krijgt iedereen een kleiner stukje." Tekorten kunnen leiden tot een versobering van aanbod, waardoor juist inwoners die het het hardst nodig hebben niet de zorg en ondersteuning krijgen waar zij behoefte aan hebben.

4.6. Communicatie naar de inwoners

4.6.1. Huidige situatie

Nu ontvangt de burger van het CAK rondom de eigen bijdrage een brief over de maximale periodebijdrage. Dat is het maximale bedrag dat inwoners zouden moeten betalen. Gemeenten krijgen daar regelmatig vragen over. Mensen denken vaak dat de maximale eigen bijdrage die genoemd wordt in de brief het bedrag is dat ze moeten betalen, terwijl het daadwerkelijk te betalen bedrag aan eigen bijdrage afhankelijk is van de geleverde zorg en ondersteuning.

In keukentafelgesprekken is de eigen bijdrage ook onderwerp van gesprek. Consulents bespreken tijdens deze gesprekken de systematiek van de eigen bijdrage en wijzen inwoners hierbij ook op de mogelijkheid om zelf oplossingen te zoeken voor hun vraag, waarbij zij geen gebruik maken van het aanbod vanuit de gemeente en dus ook geen eigen bijdrage hoeven te betalen.

4.6.2. Wat verandert er door het wetsvoorstel?

Voor inwoners wordt de eigen bijdrage systematiek een stuk makkelijker te begrijpen. Veel inwoners zullen de invoering van het abonnementstarief ervaren als een positieve ontwikkeling. Dit is enerzijds omdat het voor inwoners eenvoudiger wordt, anderzijds omdat het voor veel inwoners een financieel voordelige ontwikkeling is. In keukentafelgesprekken zullen consulents ook aandacht blijven besteden aan de eigen bijdrage.

Hoewel deze uitvoeringstoets ziet op de situatie vanaf 2020, zal communicatie richting burgers in aanloop naar 2019 nodig zijn. Dan wordt immers middels een AMvB het abonnementstarief al deelingevoerd. Het CAK zal huidige gebruikers van WMO-voorzieningen aanschrijven om ze te informeren over de veranderde eigen bijdrage systematiek. Gemeenten zijn over 2019 geïnformeerd. Het CAK informeert burgers als de AMvB is gepubliceerd. Gemeenten met afwijkende parameters worden door het CAK voor 2019 apart geïnformeerd wat zij moeten doen.

Gemeenten geven aan dat de volgende twee zaken lastig uit te leggen zullen zijn aan inwoners:

1. Het feit dat niet AOW-gerechtigde meerpersoonshuishoudens uitgezonderd zijn van het betalen van een eigen bijdrage (t.o.v. bijv. eenpersoonshuishoudens).
2. Het feit dat minima er ten opzichte van de hogere inkomens nauwelijks op vooruit (en in sommige gevallen zelfs op achteruit) gaan.

Gemeenten geven aan dat zij, gezien de verwachte aanzuigende werking, niet breed zullen communiceren over de invoering van het abonnementstarief.

4.6.3. Randvoorwaarden

- Voor gemeenten is van belang dat de communicatie vanuit het CAK en vanuit gemeenten op elkaar afgestemd zijn. Gemeenten zien hierbij de communicatie vanuit het CAK als de basis waarop zij als gemeente aansluiten.
- Als basis voor een goede, zorgvuldige en tijdige communicatie hebben gemeenten een vastgesteld wetsvoorstel nodig.

4.6.4. Risico's

- Als over de inhoud en consequenties van de wetswijziging te laat duidelijkheid wordt verschaft aan gemeenten, dan is het risico dat gemeenten te laat en te beperkt kunnen communiceren richting hun inwoners. Dit kan tot onduidelijkheid en onzekerheid leiden bij inwoners.
- Tegenstrijdigheden tussen de communicatie vanuit het CAK en de communicatie van gemeenten kunnen leiden tot onduidelijkheid en onzekerheid bij inwoners.
- Als gemeenten een aangepast eigen bijdrage beleid hebben, dan zullen gemeenten hierover apart moeten communiceren. Dit heeft als risico dat cliënten veel verschillende brieven krijgen, met mogelijke verwarring bij cliënten als gevolg.

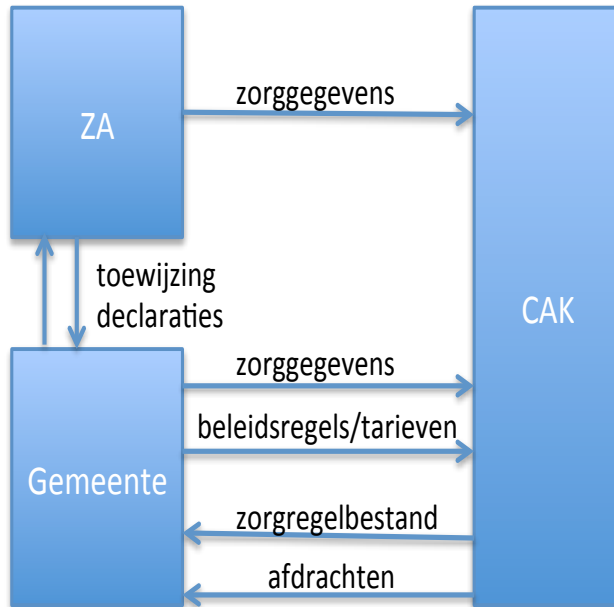
4.7. Administratie en gegevensuitwisseling

Voor een goede uitvoering van het abonnementstarief is de inrichting van administratieve processen en gegevensuitwisseling tussen betrokken partijen van essentieel belang. Deze inrichting kent een nauwe samenhang met beleidskeuzes en met bestaande administratie, informatievoorziening en gegevensuitwisseling.

4.7.1. Huidige situatie

Voor het kunnen innen van een eigen bijdrage door het CAK vindt informatieuitwisseling plaats tussen gemeenten, aanbieders en het CAK. Het wettelijk kader wordt gevormd door de wet WMO 2015. In de artikelen 5.2.1 en 5.2.2 is geregeld dat gemeenten (het 'college') respectievelijk de aanbieder van een maatwerkvoorziening gerechtigd is gegevens aan het CAK aan te leveren.

Het gaat in de huidige situatie om een eigen bijdrage op maatwerkvoorzieningen, niet op algemene voorzieningen. Berekening vindt onder andere plaats op basis van geleverde zorg of resultaat (naast inkomen, leeftijd en huishouden e.d.). Een en ander is afhankelijk van de uitvoeringsvariant voor inkoop en declaratie van de Wmo producten die gemeente hanteert. De gekozen variant kan per ondersteuningsproduct in de gemeente verschillen. In een inspanningsgerichte uitvoeringsvariant ($p \cdot q$) geeft de zorgaanbieder, of in een aantal gevallen de gemeente zelf, de geleverde ondersteuning (q) door aan het CAK via de hiervoor aangeboden kanalen. De gemeente geeft via een apart portaal (zie in figuur 1 de stroom beleidsregels/ tarieven) de tarieven door (p). Het CAK hanteert hiervoor productcoderingen die de gemeente en zorgaanbieder moeten vertalen naar de coderingen die zij zelf gebruiken. Op basis van die productcoderingen brengt het CAK namelijk p en q bij elkaar in haar eigen proces. Voor de outputgerichte variant, waarbij producten en resultaten worden afgerekend, is dit lastiger in te richten. In een aantal gevallen hebben gemeenten, los van hun inkoopformule, daarom een eigen bijdrage systematiek geïntroduceerd die wel op $p \cdot q$ is gebaseerd. In andere gevallen vindt bij de zorgaanbieder een omrekening plaats naar $p \cdot q$ of geeft de gemeente gegevens door via de kanalen die wel geschikt zijn voor deze variant van eigen bijdrage inning. Bij taakgerichte ondersteuning (subsidie, wijkgerichte bekostiging, e.d.) is het veelal niet mogelijk op een goede manier gegevens aan te leveren voor eigen bijdrage heffing. Meestal is dit het gevolg van het feit dat de ondersteuning niet terug te voeren is op individueel maatwerk of niet als zodanig wordt bijgehouden, omdat er geen declaratie op persoonsniveau plaatsvindt. Er zijn wel gemeenten die zorgaanbieders vragen een registratie bij te houden en gegevens met het CAK uit te wisselen. Hulpmiddelen en PGB worden aan- en afgemeld per (hele) periode door de startperiode mee te geven.

Figuur 1: informatiestromen huidige situatie

4.7.2. Wat verandert er door het wetsvoorstel?

De inrichting van de administratie en gegevensuitwisseling vloeien voort uit bepalingen die in het definitieve wetsvoorstel opgenomen zijn EN de wijze waarop deze bepalingen vertaald zijn in beleid. Voor deze verkenning gaan we uit van de bepalingen zoals die opgenomen zijn in het concept wetsvoorstel. Voor de (veranderingen in de) administratie en gegevensuitwisseling met het CAK is een aantal factoren in het wetsvoorstel in ieder geval van belang, te weten:

- Niet meer op basis van geleverde zorg/ondersteuning of resultaat, maar op basis van start- en stop van de zorg/ondersteuning;
- Belang van de kostprijs voor hulpmiddelen en woningaanpassingen (ook indien in bruikleen gegeven);
- Voor enkele algemene voorzieningen tevens eigen bijdrage heffing;
- Facturen op maandbasis;
- De huidige standaarden voor gegevensuitwisseling met het CAK zijn niet geschikt, dus daar kan niet op worden teruggevallen voor de situatie vanaf 1 januari 2020. Dat geldt mogelijk ook voor de huidige verscheidenheid aan kanalen bij het CAK;
- (Eventueel) verplicht gebruik standaarden.

Er zullen zowel in de administratieve processen als in de software/ systemen en de bijbehorende gegevensuitwisseling tussen betrokken partijen in het proces meerdere aanpassingen moeten worden doorgevoerd om bovenstaande veranderingen te faciliteren. Dit betekent tevens iets voor het gebruik en de opleiding en training daartoe voor de toepassing van de processen en het gebruik van de systemen. Hieronder volgt een korte uiteenzetting van vooral de belangrijkste aandachtspunten en randvoorwaarden hierbij. Deze zijn verder toegelicht in de bijlagen.

4.7.2.1. Keuzes in administratie en gegevensuitwisseling

Het wetsvoorstel laat gemeenten vrijheid om een aantal zaken in te vullen met betrekking tot administratie en gegevensuitwisseling. In de interviews met gemeenten blijkt dat er veel vragen zijn over de wijze van invullen en welke uitgangspunten en definities gehanteerd dienen te worden. Gemeenten zijn onderdeel van een keten met o.a. zorgaanbieders. Daarom bestaat behoefte aan het maken van uniforme afspraken op een aantal onderwerpen. Dit om de administratieve lasten in de keten te beperken. Het komen tot deze uniforme afspraken vereist regie en het voeren van een ordentelijk proces, waarin relevante stakeholders betrokken worden.

Op de volgende punten zijn keuzes in te vullen met elkaar:

1. Het **kanaal** dat gebruikt wordt voor het aanleveren van gegevens aan het CAK. Daarbij dienen afspraken gemaakt te worden over de wijze van gegevensuitwisseling en de manier waarop gemeenten over de juiste gegevens beschikken om door te geven aan het CAK. Daarnaast dienen afspraken gemaakt te worden over een fall back optie voor het –waarschijnlijke- geval dat niet alle gemeenten in staat zullen zijn per 1-1-2020 gegevens via de standaarden aan te leveren aan het CAK. Indien gemeenten vanuit zorgaanbieders gegevens nodig hebben voor de gegevensuitwisseling met het CAK moet op tijd duidelijk zijn hoe dit uniform kan worden vormgegeven en op tijd gerealiseerd. Ook dient een optie geboden te worden voor kleine zorgaanbieders om op een wijze gegevens aan te leveren die hen niet op buitenproportionele kosten jaagt.
2. De **definitie** van start en stop moment voor het abonnementstarief en hoe omgegaan wordt met pauzeren van het abonnementstarief.
3. Afspraken over het beleggen van **intelligentie** bij het CAK of bij individuele gemeenten (o.a. rondom kostprijs) met betrekking tot de noodzakelijke berekeningen voor de factuur.
4. Omgaan met het abonnementstarief bij PGB.

Op alle punten is een verdere uitwerking gegeven in bijlage B. Het is noodzakelijk dat op deze punten vroegtijdig besluiten volgen die worden gedragen door de partijen in de keten en gebaseerd zijn op een gedegen onderzoek naar de impact en uitvoeringseffecten voor die partijen. Keuzemogelijkheden op deze onderwerpen verschillen namelijk in impact bij gemeenten en zorgaanbieders. Voor zover mogelijk is steeds aangegeven welke impact te verwachten is en of er een voorkeur door gemeenten is uitgesproken voor een bepaalde keuze.

Het feit dat alle gemeenten in minder of meerdere mate gebruik maken van iWmo gegevensuitwisseling maakt het mogelijk hierop te anticiperen met keuzes voor de gegevensuitwisseling met het CAK. Echter, het betekent niet dat er geringe impact van de invoering te verwachten is. Voor de gegevensuitwisseling met het CAK zullen nieuwe berichten moeten worden gedefinieerd die door (softwareleveranciers van) gemeenten moeten worden geïmplementeerd met bijbehorende implementatie activiteiten. Deze berichten zijn nu geen standaard onderdeel van de huidige gegevensuitwisseling conform de iWmo standaarden, dus vereisen een volledig nieuwe ontwikkeling en implementatie. Dit geldt ook voor het (eventueel) aanleveren van de noodzakelijke gegevens vanuit zorgaanbieders bij gemeenten voor de uitvoering van het abonnementstarief middels iWmo berichtenverkeer.

De verwachting is dat de impact bij de gemeente van de overgang naar een maandfactuur voor de burger gering zal zijn. Het sluit bovendien aan bij een conclusie uit een eerdere impactanalyse bij gemeenten naar de maandfactuur door het CAK waarin het voordeel voor de burger en de

aansluiting bij diverse andere processen als belangrijkste pluspunten werden genoemd. Het CAK bevestigt dit standpunt in haar eigen impactanalyse. Aangezien het abonnementstarief in principe niet afhankelijk is van de geleverde zorg is de impact voor gemeenten van de overgang naar maandelijks factureren aan de burger niet anders of meer dan de realisatie van de nieuwe gegevensuitwisseling met het CAK. De gemeente levert straks tenslotte alleen start- en stopdatum aan. Het CAK zorgt voor een maandelijks factuur. Een aantal gemeenten heeft in haar inkoopprocedures en administratieve processen gekozen voor een 4-wekelijkse periode, bijvoorbeeld voor het indienen van declaraties door de zorgaanbieder. Dit is in bijna alle gevallen het gevolg geweest van de gekozen termijn voor de eigen bijdrage. Die noodzaak is daarmee straks weggevallen, waardoor gemeenten er voor kunnen kiezen voor deze processen over te gaan naar een maandperiode. Dit heeft gevolgen voor inkoopcontracten, processen en systemen bij de gemeente (en daarmee ook bij de zorgaanbieder), maar is op dat moment een bewuste keuze en niet een rechtstreeks gevolg van een maandfactuur eigen bijdrage.

Gemeenten behouden overigens graag een terugkoppeling vanuit het CAK met kengetallen over toegekende en gefactureerde eigen bijdrages, zoals die nu via een monitor van het CAK ter beschikking worden gesteld. Deze zal aangepast moeten worden op de nieuwe situatie.

4.7.3. Randvoorwaarden en risico's gegevensuitwisseling

Het feit dat er nog diverse keuzes zijn te maken vanuit de voorliggende wet- en regelgeving met wisselende impact op het administratieve proces en de gegevensuitwisseling in de gehele keten, maakt een goede besturing en implementatiebegeleiding van de invoering van deze wetgeving noodzakelijk. Hierin moet de totale keten vertegenwoordigd zijn om impactafwegingen grondig te kunnen maken. De belangrijkste aanbevelingen zijn daarom:

1. Richt een governance in op de implementatie van de gegevensuitwisseling. Deze governancestructuur is dezelfde als voor de implementatie van beleid en andere onderwerpen vanwege de sterke samenhang tussen (bovenstaande) beleidskeuzes en gegevensuitwisseling, maar ook door bijvoorbeeld de communicatie rondom de invoering van de gegevensuitwisseling. In de governancestructuur moet aandacht zijn voor de betrokkenheid van de totale keten. Vanuit de governancestructuur kunnen opdrachten worden neergelegd bij partijen die onderdelen van de keten realiseren, maar beleg de aansturing hiervan bij een overkoepelend project of programma die het overzicht bewaakt. Zorg dat er ook financiering is geregeld voor deze implementatiefase (naast financiering voor de uitvoering van het abonnementstarief).
2. Start zo vroeg mogelijk met het bepalen van de uitgangspunten en het overkoepelende ontwerp van de gegevensuitwisseling in de keten. Als één schakel in de keten niet werkt, dan werkt het geheel niet. Eerder genoemde ontwerpkeuzes (4.7.2.1) moeten op beleidsniveau en met de gehele keten worden gemaakt en voor iedereen moet duidelijk zijn wie wat doet.
3. Maak een standaard en andere benodigde (overkoepelende) producten voor de gegevensuitwisseling en let op de bijbehorende benodigde tijdslijnen. Voor de standaard geldt bijvoorbeeld dat deze uiterlijk op 1 april 2019 door ZIN gepubliceerd moet zijn om alle partijen voldoende tijd te geven de implementatie voor 1 januari 2020 zoveel mogelijk te hebben vormgegeven.
4. Breng een fasering aan in de implementatie van het benodigde berichtenverkeer voor gegevensuitwisseling per 1-1-2020. Dit is met name bedoeld om de implementatie voor alle partijen behapbaar te maken. Op deze manier kunnen gecontroleerd onderdelen van de keten

ingericht worden. Bied een (tijdelijke) portaalfunctie en/ of eventuele andere maatregelen voor fallback en ondersteuning aan op weg naar de gewenste situatie.

5. Breng risico's in kaart en voorzie deze van mitigerende maatregelen.
6. Maak vroegtijdig afspraken over besturing en financiering voor de langere termijn van de situatie waarin het CAK aansluit op de bestaande kanalen van gemeenten voor iWmo.
7. Houdt in de uitwerking van de gegevensuitwisseling rekening met rechtmatigheid en accountability. Er is vroegtijdig aandacht nodig voor de samenhang met de uiteindelijke verantwoording die afgelegd moet worden.

In bijlage C is een verdere beschrijving gegeven van de belangrijkste aandachtspunten met impact bij de implementatie van de gegevensuitwisseling.

4.8. Inkoop

4.8.1. Huidige situatie

In aanloop naar 2015 hebben gemeenten nieuwe contracten afgesloten met zorgaanbieders. Gemeenten kregen hierbij vaak met een groot aantal nieuwe aanbieders te maken. Bij de inkoop hebben gemeenten gekozen voor verschillende vormen van financiering. Gemeenten hebben onder andere afspraken gemaakt op basis van zogenaamde PxQ-financiering, maar een aantal gemeenten werkt ook met andere vormen van financiering. Resultaatfinanciering, waarbij afspraken tussen gemeente en aanbieders worden gemaakt over het op te leveren resultaat in plaats van het aantal uren geleverde zorg, is een veel voorkomende alternatieve financieringsvorm.

Het verschilt per gemeenten in hoeverre de contracten ruimte bieden voor aanpassingen in de systematiek en aantallen. Sommige gemeenten hebben hiervoor meer mogelijkheden ingebouwd dan anderen.

4.8.2. Wat verandert er door het wetsvoorstel

Wat uiteindelijk in inkoop geregeld moet worden, is afhankelijk van beleidskeuzes die gemaakt worden en inrichtingskeuzes die nog gemaakt worden m.b.t. de inrichting van de administratie en gegevensuitwisseling. De impact op de inkoop wordt deels bepaald door de ruimte die gemeenten nu al opgenomen hebben in de contracten met aanbieders en door de huidige wijze van bekostigen. Gemeenten zullen in ieder geval in gesprek gaan met zorgaanbieders om de invoering van het abonnementstarief en de gevolgen daarvan met aanbieders te bespreken. Daarbij zullen mogelijk (aanvullende) afspraken gemaakt moeten worden over:

- Gegevensuitwisseling
- Toename van volume t.o.v. eerdere inkoopafspraken

Eerder benoemden we dat gemeenten beleidskeuzes maken op basis van het wetsvoorstel. Wanneer dit leidt tot aanpassing van voorzieningen, zullen hierover nieuwe afspraken met aanbieders gemaakt moeten worden.

Gemeenten geven aan dat het aanpassen of zelfs opnieuw afsluiten van inkoopcontracten ook voor aanbieders gevolgen heeft. Zeker voor kleinere aanbieders brengt dit extra administratieve lasten met zich mee.

Voor inwoners kan het aanpassen van inkoopcontracten, en dus het wijzigen van voorzieningen, betekenen dat zij opnieuw een gesprek met de gemeente moeten voeren.

4.8.3. Randvoorwaarden

Door de nauwe relatie met de te maken beleidskeuzes, gelden ook hier dezelfde randvoorwaarden:

- Tijdig duidelijkheid over de inhoud van het wetsvoorstel en mogelijke consequenties voor de contracten.
- Duidelijkheid over de financiële gevolgen, om deze waar mogelijk op te vangen via aanpassingen in de contracten.
- In de verdere uitwerking van de implementatie van het abonnementstarief dient de impact op de inkoop meegenomen en aangescherpt te worden.

4.8.4. Risico's

Gemeenten noemen enkele risico's met betrekking tot de inkoop:

- Nieuwe gesprekken met aanbieders over de contracten betekenen extra administratieve lasten voor (met name kleine) aanbieders.
- Veranderingen in de inkoop betekenen extra werk bij gemeenten om contracten aan te passen, met het risico dat het niet op tijd lukt om nieuwe afspraken te maken.

5. Conclusies

VWS heeft VNG gevraagd in de uitvoeringstoets alle elementen mee te nemen die relevant zijn voor een goede uitvoering van de voorgenomen invoering van het abonnementstarief vanaf 2020. VWS heeft voor de uitvoering van deze uitvoeringstoets aan de VNG de volgende aandachtspunten meegegeven:

- De impact op de gemeentelijke organisaties;
- De juridische impact van het wetsvoorstel (o.a. gevolgen voor lokale verordening);
- De impact op de gegevensuitwisseling en het berichtenverkeer;
- De noodzakelijke en minimale randvoorwaarden;
- De uitvoeringsrisico's.

Aanvullend heeft VWS gevraagd inzicht te bieden in de gevolgen voor gemeenten ingeval van een eventuele overgang van de eigen bijdrageheffing van een periode van vier weken naar een periode van een maand. VWS heeft VNG gevraagd in de uitvoeringstoets ook in te gaan op de vraag in hoeverre een dergelijke overgang wenselijk wordt geacht.

Op basis van de analyse die in de voorgaande hoofdstukken is beschreven, worden hieronder de conclusies van de uitvoeringstoets weergegeven. Deze conclusies zijn gericht op de aandachtspunten zoals deze vooraf zijn meegegeven.

5.1. De impact op de gemeentelijke organisaties

De impact op gemeentelijke organisaties is in hoofdstuk 4 vanuit verschillende perspectieven belicht. Gemeenten geven hierbij aan dat nog niet alle details rond het wetsvoorstel voor hen duidelijk zijn. Dit maakt ook dat gemeenten op punten aangeven impact te verwachten, maar deze niet altijd concreet kunnen vertalen naar bijvoorbeeld fte's en euro's. Deze impact is dan ook alleen kwalitatief te omschrijven.

5.1.1. Toegang en toegankelijkheid

Gemeenten verwachten een grotere druk op de toegang. Er zullen meer (keukentafel)gesprekken gevoerd moeten worden, onderzoeken worden gedaan en meer beschikkingen worden afgegeven. Dit zal ook leiden tot meer bezwaar en beroep (zeker als gemeenten gaan versoberen om voor te sorteren op de verwachte financiële effecten). Door onzekerheid over de te verwachten aanzuigende werking is het lastig gebleken een vertaling te maken naar benodigde fte's.

De inhoud van het gesprek dat gemeenten voeren zal ook veranderen. Daar waar de financiële prikkel van de eigen bijdrage voor inwoners tot 2019 aanleiding is om actief te kijken naar wat op eigen kracht c.q. in het eigen netwerk geregeld kan worden, valt deze prikkel nu weg. Er is behoefte aan een kader en bijbehorend instrumentarium om in de toegang te kunnen toetsen "wat nodig is".

De onzekerheid over de aanzuigende werking en de financiële compensatie leidt in een deel van de gemeenten tot zogenaamde "anticiperende maatregelen". Uit de enquête blijkt dat 52% van de

respondenten die aangegeven hebben maatregelen te gaan nemen om in te spelen op de verwachte effecten van de invoering van het abonnementstarief, aangeeft dat deze maatregelen gericht zijn op het aanpassen van het aanbod van zorg en ondersteuning. Voorbeelden die hierbij genoemd worden zijn:

- Aanpassen van algemene voorzieningen en mogelijk overbrengen van algemene voorzieningen naar maatwerk om zo beter te kunnen sturen op de toegang tot deze voorzieningen.
- Activiteiten rondom innovatieve vormen van algemene voorzieningen (in het kader van de transformatiegedachte) worden heroverwogen of stilgezet.
- Aanpassen van het minimabeleid.
- Schrappen van regelingen zoals de tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten.
- Versoberen van voorzieningen.

Gemeenten geven aan dat zij meer beleidsvrijheid wenselijk achten om algemene voorzieningen, ook als het een langdurige hulprelatie betreft, uit te sluiten van het abonnementstarief.

Op het gebied van toegang en toegankelijkheid van zorg en ondersteuning worden de volgende risico's genoemd:

Gemeenten geven aan dat het voor aanbieders van zorg en ondersteuning nu al lastig is om voldoende personeel te krijgen en dat zij kampen met personeelstekort. Bij een sterk toenemende vraag kan dit leiden tot wachtlijsten. De levering van hulpmiddelen staat ook onder druk. Op dit moment hebben gemeenten nog geen signalen van leveringsproblemen van hulpmiddelen. Wel is te zien dat voor het onderhoud van hulpmiddelen nu reeds wachttijden ontstaan,

Gemeenten vrezen een verminderde doorstroom van inwoners die dat nodig hebben van de Wmo naar de WLZ. Gemeenten zien nu al dat inwoners die stap uitstellen, vanwege de hogere eigen bijdrage in de WLZ. De verwachting is dat meer inwoners deze stap zullen willen uitstellen, nu de eigen bijdrage in de Wmo omgevormd wordt tot een abonnementstarief en het verschil met de eigen bijdrage WLZ daardoor voor veel mensen groter wordt. Dit leidt tot situaties waarin inwoners niet de meest passende zorg krijgen.

5.1.2. Financiën en handelingsperspectief

De tekorten op het sociaal domein bij gemeenten zijn op dit moment fors. Gemeenten verwachten als gevolg van het wetsvoorstel met name een toenemende vraag naar huishoudelijke hulp van mensen die dit nu zelf geregeld hebben, een toenemende vraag naar (duurdere) hulpmiddelen zoals scootmobielen en een toenemende vraag naar woningaanpassingen. Een deel van de toenemende vraag is gewenst en komt van de groep burgers die zich momenteel niet melden bij de gemeente, geen zorg en ondersteuning ontvangen, maar dit wel zouden moeten krijgen. Voor een deel zal de toename van de vraag echter ook veroorzaakt worden door inwoners met meer financiële draagkracht die momenteel, vanwege de relatief hoge eigen bijdrage (en de financiële prikkel die hiervan uitgaat), zelf hun zorg en ondersteuning regelen.

Onder gemeenten zijn veel vragen over de omvang van de verwachte aanzuigende werking en de mate waarin gemeenten hiervoor gecompenseerd worden (zowel in directe zorgkosten als in uitvoeringskosten). Gemeenten geven daarbij aan weinig tot geen ruimte te zien om te bezuinigen op de kosten van zorg en ondersteuning, gezien de AMvB reële kostprijs en de nieuwe CAO huishoudelijke hulp.

Gemeenten hebben meer precies inzicht nodig in de aannames onder de verwachte aanzuigende werking die gedaan zijn bij de berekening van de compensatie en de doorvertaling daarvan naar individuele gemeenten. Vervolgens zijn heldere afspraken nodig over wat opgenomen wordt in de monitor en wat de afspraken zijn over de bijstelling van de compensatie als blijkt dat de aanzuigende werking (zowel wat betreft de gevolgen voor de directe zorgkosten als voor de uitvoeringskosten) groter is dan geraamd. Ook zijn er afspraken nodig over de doorlooptijd van deze monitor. In ieder geval is het wenselijk dat in de monitor het gebruik van Wmo voorzieningen per inkomenscategorie opgenomen wordt.

5.1.3. Communicatie naar de inwoners

De communicatie naar burgers over de systematiek van de eigen bijdrage berekening wordt makkelijker. Veel inwoners zullen de invoering van het abonnementstarief ervaren als een positieve ontwikkeling. Hoewel de boodschap voor inwoners dus overwegend positief is, geven gemeenten aan dat de volgende twee zaken lastig uit te leggen zullen zijn aan inwoners:

- Het feit dat alle niet AOW-gerechtigde meerpersoonshuishoudens uitgezonderd zijn van het betalen van een eigen bijdrage (t.o.v. bijvoorbeeld eenpersoonshuishoudens).
- Het feit dat minima er ten opzichte van de hogere inkomens nauwelijks op vooruit (en in sommige gevallen zelfs op achteruit) gaan.

Het CAK zal huidige gebruikers aanschrijven om ze te informeren over de veranderde eigen bijdrage systematiek. Gemeenten sluiten aan op de communicatie vanuit CAK. Het is van belang dat communicatie vanuit CAK en gemeenten op elkaar afgestemd zijn. Gemeenten die een aangepast eigen bijdrage beleid hebben, zullen hierover apart moeten communiceren. Tijdigheid is hierbij van belang (en op dit moment een risico), zeker nu het abonnementstarief al in 2019 d.m.v. een AMvB deels ingevoerd wordt.

5.1.4. Inkoop

Wat uiteindelijk in inkoop geregeld moet worden, is afhankelijk van beleidskeuzes die gemaakt worden en inrichtingskeuzes die nog gemaakt worden m.b.t. de inrichting van de administratie en gegevensuitwisseling. De impact op de inkoop wordt deels bepaald door de ruimte die gemeenten nu al opgenomen hebben in de contracten met aanbieders en door de huidige wijze van bekostigen. Gemeenten zullen in ieder geval in gesprek gaan met zorgaanbieders om de invoering van het abonnementstarief en de gevolgen daarvan met aanbieders te bespreken. Daarbij zullen mogelijk (aanvullende) afspraken gemaakt moeten worden over:

- Gegevensuitwisseling
- Toename van volume t.o.v. eerdere inkoopafspraken

In de verdere uitwerking van de implementatie van het abonnementstarief dient de impact op de inkoop meegenomen en aangescherpt te worden.

5.2. De juridische impact van het wetsvoorstel (o.a. gevolgen voor lokale verordening)

Om zorgvuldige afwegingen te maken omtrent de invoering van het abonnementstarief hebben gemeenten een definitief wetsvoorstel nodig. De inhoud van de wet wordt vertaald in lokaal beleid en vormt de juridische basis hiervoor. Een zorgvuldig proces om het wetsvoorstel te vertalen naar

gemeentelijk beleid, inclusief betrokkenheid van cliëntvertegenwoordiging, vraagt doorlooptijd (in het gros van de gemeenten vijf tot zes maanden). Na de vertaling in lokaal beleid dient ook de uitvoering voorbereid te worden (denk aan afspraken met aanbieders, inrichten werkprocessen in de uitvoering, ICT-voorzieningen etc.). Het tijdsplan hiervoor is krap en vraagt publicatie van de wet begin 2019.

In het verlengde van de verwachte aanzuigende werking bestaat onzekerheid bij gemeenten over de mogelijkheden die zij op grond van het wetsvoorstel hebben om te sturen op de toegang. De vraag is welke ruimte gemeenten hebben om in de toegang te toetsen wat nodig is en wat mensen zelf kunnen regelen en organiseren. Het wegvallen van de financiële prikkel en recente jurisprudentie versterken de vraag welk instrumentarium gemeenten hebben om te sturen op de toegang. Hiervoor is helderheid over het kader en instrumentarium nodig.

5.3. De impact op de gegevensuitwisseling en het berichtenverkeer

Het wetsvoorstel laat gemeenten de vrijheid om een aantal zaken in te vullen met betrekking tot de administratie en gegevensuitwisseling. Gemeenten hebben veel vragen over de wijze van invullen en de uitgangspunten en definities die gehanteerd dienen te worden. Om administratieve lasten in de keten te beperken, is het nodig om op de volgende punten te komen tot uniforme afspraken:

- Het **kanaal** dat gebruikt wordt voor het aanleveren van gegevens aan het CAK. Het uitgangspunt daarbij is gebruik van het iWMO berichtenverkeer. Het feit dat gemeenten nu nog in meer of mindere mate gebruik maken van iWMO berichtenverkeer maakt het mogelijk hierop te anticiperen. Dit betekent echter niet dat geringe impact op de uitvoering te verwachten is. Voor de gegevensuitwisseling met CAK zullen nieuwe berichten moeten worden gedefinieerd. De standaard dient dan uiterlijk per 1-4-2017 door het ZIN gepubliceerd te worden, waarna leveranciers deze in moeten bouwen en aangepaste software implementeren bij gemeenten. Dat tijdsplan is krap. Het is waarschijnlijk dat niet alle gemeenten in staat zullen zijn per 1-1-2020 gegevens via de standaarden aan te leveren bij het CAK. Ook vertraging die bij CAK kan optreden bij de realisatie van de benodigde ICT kan leiden tot vertraging in de implementatie van het abonnementstarief bij gemeenten, wanneer het gebruik van berichtenverkeer nog de enige optie voor gegevensuitwisseling is per 1-1-2020. Daarom dienen afspraken gemaakt te worden over een fallback optie die gegevensaanlevering bij het CAK per 1-1-2020 mogelijk maakt buiten het berichtenverkeer om. Ook dient een optie geboden te worden voor kleine zorgaanbieders om op een wijze gegevens aan te leveren die hen niet op buitenproportionele kosten jaagt.
- De **definitie** van start en stop moment voor het abonnementstarief en hoe omgegaan wordt met pauze.
- Afspraken over het beleggen van **intelligentie** bij het CAK of bij individuele gemeenten (o.a. rondom kostprijs) met betrekking tot de noodzakelijke berekeningen voor de factuur.
- Omgaan met het abonnementstarief bij **PGB**.

Het feit dat er nog diverse keuzes zijn te maken vanuit de voorliggende wet- en regelgeving met wisselende impact op het administratieve proces en de gegevensuitwisseling in de gehele keten, maakt een goede besturing en implementatiebegeleiding van de invoering van deze wetgeving noodzakelijk. Hierin moet de totale keten vertegenwoordigd zijn om impactafwegingen grondig te kunnen maken. Daarom dient een governance ingericht te worden op de implementatie van de gegevensuitwisseling. Deze governance is dezelfde als voor de implementatie van beleid en andere

onderwerpen, vanwege de sterke samenhang tussen o.a. beleidskeuzes en gegevensuitwisseling en de communicatie rond de invoering. Daarnaast is het zaak z.s.m. te starten met het uitwerken van uitgangspunten en het maken van een overkoepelend ontwerp voor gegevensuitwisseling in de keten. Besturing en financiering voor zowel implementatiefase als voor de langere termijn dienen geregeld te worden.

5.4. De noodzakelijke en minimale randvoorwaarden

Uit de uitvoeringstoets komen enkele randvoorwaarden naar voren die voor gemeenten van belang zijn. De meesten hiervan zijn in bovenstaande conclusies al benoemd, maar hieronder worden ze nogmaals puntsgewijs weergegeven.

- Op korte termijn publicatie van het vastgestelde wetsvoorstel is nodig om tijdig een vertaling te kunnen maken naar gemeentelijk beleid en om keuzes te kunnen maken in de uitvoering. Dit is niet alleen van belang voor het proces van lokale beleidskeuzes, inkoop en verordeningen. Zeker voor het berichtenverkeer is van belang dat er zo spoedig mogelijk helderheid is over wat er gebouwd moet worden.
- Duidelijkheid over het instrumentarium dat gemeenten kunnen inzetten om te sturen op de toegang. Er is een kader nodig om te toetsen op wat “nodig” is.
- Inzicht in prognoses en aannames onder de berekeningen aanzuigende werking en doorvertaling naar individuele gemeenten, inclusief de compensatie per gemeente, zowel voor de lagere inkomsten eigen bijdrage, de toename in kosten van zorg en ondersteuning en de uitvoeringskosten.
- Heldere afspraken over wat opgenomen wordt in de monitor en heldere en tijdige afspraken over wat er gebeurt als de gevolgen groter zijn dan nu berekend.
- Gemeenten hebben behoefte aan meer duidelijkheid over wat verstaan wordt onder ‘een duurzame hulpverleningsrelatie’ en welke voorzieningen hier wel of niet onder vallen. Daarnaast is een zeer sterke wens om algemene voorzieningen uit te sluiten van het abonnementstarief. Een aantal gemeenten geeft aan dat dit voor hen randvoorwaardelijk is.
- Communicatie CAK en gemeenten goed afgestemd o.b.v. vastgestelde wet.
- Inrichten van een governance voor implementatie gegevensuitwisseling; start z.s.m. met het bepalen uitgangspunten en overkoepelend ontwerp gegevensuitwisseling keten; Maak een standaard en andere benodigde (overkoepelende) producten voor de gegevensuitwisseling; fasering aanbrengen; risico’s in kaart brengen; besturing en financiering lange termijn
- Er dienen afspraken gemaakt te worden over een fallback optie die gegevensaanlevering bij het CAK per 1-1-2020 mogelijk maakt buiten het berichtenverkeer om. Ook dient een optie geboden te worden voor kleine zorgaanbieders om op een wijze gegevens aan te leveren die hen niet op buitenproportionele kosten jaagt.

5.5. De uitvoeringsrisico’s

Uit bovenstaande blijken reeds de belangrijkste risico’s die gemeenten zien voor de uitvoering. Hieronder worden deze risico’s nogmaals puntsgewijs weergegeven.

- Het ontbreken van draagvlak voor het wetsvoorstel onder gemeenten
- Bestaande en toenemende financiële tekorten in het sociaal domein. Daaraan gekoppeld de onzekerheden over de aannames onder de verwachte aanzuigende werking en of gemeenten

voldoende gecompenseerd worden voor de te verwachte toename in kosten van zorg en ondersteuning en uitvoeringskosten.

- Het gebrek aan instrumentarium dat gemeenten ervaren om te sturen op de toegang.
- De zorg dat het beschikbare budget verdeeld moet worden over een grotere populatie en dat daarmee zorg en ondersteuning voor de hele populatie onder druk komt te staan. “Als je de taart moet delen krijgt iedereen een kleiner stukje.” Daarnaast de anticiperende maatregelen op de verwachte effecten van het wetsvoorstel (zoals bijvoorbeeld het overhevelen van algemene voorzieningen naar maatwerk) die leiden tot minder laagdrempeligheid van de toegang tot zorg en ondersteuning.
- Het krappe tijdsplan dat er is om vanaf beoogde publicatie van het wetsvoorstel afgewogen beleidskeuzes te maken. Daarnaast het kritieke tijdsplan om de vertaling te maken naar de uitvoering (zowel lokaal als keuzes die landelijk nog gemaakt moeten worden). Er zijn nog (te) veel keuzes te maken: (kanaal dat gebruikt wordt voor gegevensuitwisseling, definitie start/stop zorg, beleggen intelligentie, abonnementstarief bij PGB). Hierdoor wordt het tijdsplan kritisch.
- Personeelstekort in de zorg dat bij grote aanzuigende werking kan leiden tot wachtlijsten/wachttijden.
- Verminderde doorstroom van Wmo naar WLZ vanwege het grote verschil in eigen bijdrage. Dit leidt tot situaties waarin inwoners niet de zorg en ondersteuning krijgen die zij eigenlijk nodig hebben.

5.6. Overgang van periode van vier weken naar een maand

Het wetsvoorstel beoogt de overgang naar een maandfactuur voor de burger. De verwachting is dat de impact hiervan voor gemeenten gering zal zijn. Het CAK bevestigt dat in een eerder door hen uitgevoerde impactanalyse. Aangezien het abonnementstarief in principe niet afhankelijk is van de geleverde zorg, is de impact voor gemeenten niet anders of meer dan de realisatie van de nieuwe gegevensuitwisseling met het CAK.

Bijlage A: Contactpersonen

Aan deze uitvoeringstoets heeft een groot aantal contactpersonen van gemeenten en andere organisaties meegewerkt. Deze contactpersonen hebben deelgenomen aan de begeleidingscommissie of de sessie over gegevensuitwisseling en berichtenverkeer, of zijn geïnterviewd over de verwachte impact van de voorgestelde wetswijziging voor hun gemeente.

Organisatie	Contactpersoon	Wijze van betrokkenheid
Gemeente Alkmaar	Juul Pronk	Begeleidingscommissie
Gemeente Alkmaar	Sterre van der Pol	Interview
Gemeente Amsterdam	Willem Hakkenberg	Begeleidingscommissie en interview
Gemeente Amsterdam	Hella Broeksmit	Interview
Gemeente Amsterdam	Paul Roest	Interview
Gemeente Amsterdam	Casper Staat	Interview
Gemeente Barneveld	Marlous van Driel	Interview
Gemeente Barneveld	Patrick Fontijn	Interview
Gemeente Den Haag	Paresh Santoki	Interview
Gemeente Den Haag	Just Riet	Bijeenkomst gegevensuitwisseling
Gemeente Dronten	Ineke Brust	Interview
Gemeente Dronten	Annemiek Hendriksma	Interview
Gemeente Gouda	Maarten Bening	Interview
Gemeente Gouda	Juliette van Liempt	Interview
Gemeente Gouda	Lia Remmerswaal	Interview

Gemeente Gouda	Marjolein Keij	Interview
Gemeente Groningen	Maarten Boxem	Interview
Gemeente Groningen	Rian Blankenburgh	Interview
Gemeente Groningen	Marga Wessels	Interview
Gemeente Montferland / Regio Achterhoek	Karen Aldering	Interview
Gemeente Nissewaard	Oscar Ramos	Begeleidingscommissie
Gemeente Rheden	Denise Linkerhof	Interview
Gemeente Veenendaal	Marjolein Agterberg	Begeleidingscommissie
Gemeente Veenendaal	Ingrid Verhoeven	Interview
Gemeente Wijk bij Duurstede	Cathy Venselaar	Begeleidingscommissie
ISD Bollenstreek	Mirthe Doek	Interview
Drechtsteden	Linda Vonk	Begeleidingscommissie
Werkplein Noord-Groningen	Jaap Ruiten	Bijeenkomst gegevensuitwisseling
Stipter	Stefan Beijers	Interview en bijeenkomst gegevensuitwisseling
CAK	Laurens Kielman	Interview en bijeenkomst gegevensuitwisseling
Zorginstituut	Anita Kamies-Langelaar	Bijeenkomst gegevensuitwisseling
Zorgned	Bjorn Molenaar	Bijeenkomst gegevensuitwisseling
Lost Lemon	Suzanne van Muiswinkel	Bijeenkomst gegevensuitwisseling
Pink Roccade	Wim Verburg	Bijeenkomst gegevensuitwisseling
Horlings & Eerbeek	Karin van Gelderen	Bijeenkomst gegevensuitwisseling

De enquête die voor deze uitvoeringstoets is uitgezet, is door 140 gemeenten ingevuld. Het gaat hierbij om de volgende gemeenten:

Aalsmeer	Bronckhorst	Harderwijk	Leidschendam-Voorburg
Alkmaar	Cranendonck	Harlingen	Lelystad
Almelo	Dalfsen	Hattem	Leusden
Almere	Dantumadiel	Heerde	Lingewaal
Alphen aan den Rijn	De Bilt	Hellendoorn	Maasgouw
Amstelveen	De Fryske Marren	Helmond	Maassluis
Amsterdam	Deurne	Hengelo	Molenwaard
Apeldoorn	Doetinchem	Heusden	Montferland
Arnhem	Dongeradeel	Hilvarenbeek	Montfoort
Assen	Druten	Hof van Twente	Mook en Middelaar
Asten	Echt-Susteren	Horst aan de Maas	Nederweert
Baarn	Ede	Hulst	Nijmegen
Barneveld	Emmen	Kapelle	Nissewaard
Beemster	Enschede	Kollumerland en Nieuwkruisland	Noordoostpolder
Berg en Dal	Ermelo	Laarbeek	Oegstgeest
Bergen (L.)	Etten-Leur	Landgraaf	Oisterwijk
Beverwijk	Ferwerderadiel	Langedijk	Oldambt
Bloemendaal	Gemert-Bakel	Leerdam	Oldebroek
Bodegraven-Reeuwijk	Haarlem	Leiden	Oldenzaal
Breda	Haarlemmermeer	Leiderdorp	Olst-Wijhe

	Steenwijkerland	Winterswijk
Opsterland	Stein	Woudenberg
Oude IJsselstreek	Stichtse Vecht	Zaanstad
Purmerend	Súdwest-Fryslân	Zaltbommel
Putten	Terschelling	Zederik
Reimerswaal	Tilburg	Zeewolde
Renkum	Utrechtse Heuvelrug	Zoetermeer
Rijssen-Holten	Veenendaal	Zoeterwoude
Scherpenzeel	Vianen	Zuidplas
Schiedam	Vlaardingen	Zwartewaterland
Schouwen-Duiveland	Vlieland	Zwolle
's-Gravenhage	Voerendaal	
's-Hertogenbosch	Voorschoten	
Simpelveld	Vught	
Sittard-Geleen	Waadhoeke	
Soest	Waalre	
Someren	Wassenaar	
Stadskanaal	Westland	
Staphorst	Wijchen	
Steenwijkerland	Winterswijk	

Bijlage B: Administratief proces en gegevensuitwisseling

Kanaalkeuze

Om de nieuwe gegevensuitwisseling met het CAK vorm te kunnen geven, zijn een aantal scenario's mogelijk, gebaseerd op bestaande uitwisselkanalen voor gemeenten. De scenario's onderscheiden zich door:

1. Keuze voor het kanaal waarlangs gegevens worden aangeleverd bij het CAK. Dat kan rechtstreeks bij het CAK of dat kan via een bestaand ander kanaal dat gemeenten, dan wel zorgaanbieder kent. De belangrijkste optie is het Gemeentelijke Gegevensknooppunt (GGk), waarlangs gemeenten en zorgaanbieders in de Wmo onder andere declaratiegegevens digitaal uitwisselen.
2. Verantwoordelijkheid voor de gegevensaanlevering aan het CAK. Vanwege de voorkeur de startdatum van het abonnement te verbinden aan de start van de zorglevering en de keuze om ook bepaalde algemene voorzieningen onder het abonnementstarief te laten vallen, zijn gegevens van zorgaanbieders in het proces noodzakelijk. Het CAK heeft in de uitvoeringstoets aangegeven uit te gaan van aanlevering van gegevens door gemeenten. Zorgaanbieder zullen dan gegevens moeten aan leveren bij gemeenten, die de verantwoordelijkheid hebben/ houden voor de aanlevering bij het CAK. Scenario's waarin zorgaanbieders rechtstreeks gegevens uitwisselen met het CAK vallen dan af.

In de analyse zijn een aantal veronderstellingen gedaan:

1. In de analyse wordt ervan uitgegaan dat de bestaande gegevensuitwisseling in de huidige situatie niet meer toereikend is. Deze zijn gebaseerd op een andere methodiek en zijn bovendien verouderd. Er zal dus in alle gevallen door het CAK een nieuwe informatievoorziening en bij behorende informatieuitwisseling worden opgezet.
2. In de analyse wordt ervan uitgegaan dat er ook altijd een portaalfunctie moet zijn (naast berichtenverkeer) voor handmatige aanlevering. De vorm waarin moet nader bepaald worden. De oplossing kan bestaan uit een webformulier of het uploaden van een bestand. Met de verplichting alleen het berichtenverkeer te gebruiken, ontstaat bij gemeenten de afhankelijkheid van de implementatie van de standaard bij softwareleveranciers. Naast een mogelijk ongewenste inkoopafhankelijkheid van de leverancier bestaat ook het risico dat de softwareleverancier niet op tijd kan leveren aan alle gemeenten. Er zal namelijk in relatief korte tijd nieuwe gegevensuitwisseling met zorgaanbieders en met het CAK moeten worden ingebouwd, uitgerold en geleerd worden te gebruiken door alle gemeenten, evenals bij zorgaanbieders. Het is te verwachten dat dit niet overal tegelijkertijd op tijd gereed is. Er moet dus een alternatief voorhanden zijn voor gemeenten om 'handmatig' aan te kunnen

leveren, een portaal (CAK noemt dit 'data-entry'). De termijn waarop dit beschikbaar blijft naast het berichtenverkeer (een overbruggingsperiode) moet nader bepaald worden.

3. In alle gevallen moet het informatiemodel voor de gegevensaanlevering vastgesteld zijn. Ongeacht kanaal of vorm van aanlevering, de gegevens die moeten worden aangeleverd moeten zijn bepaald en altijd dezelfde zijn. Op basis hiervan worden standaard berichten gedefinieerd, een uploadbestand of een webformulier.
4. In alle gevallen zal voor de aanlevering van beleidsregels (verlagen abonnementstarief, inkomensgrenzen voor 3 typen huishoudens (minimabeleid), vrijstellingen individu (BSN)) door de gemeente nog een aanvullend kanaal tussen gemeenten en het CAK nodig zijn. Met name voor het doorgeven van inkomensgrenzen en doelgroepen. De aanlevering hiervan kent een andere frequentie.

Voorkeur voor kanaal

In een eerste afstemming met gemeenten en gemeentelijke softwareleveranciers is de voorkeur uitgesproken voor het laten aanleveren van de gegevens aan het CAK door alleen de gemeenten. Door de noodzakelijke gegevens vanuit zorgaanbieders bij de gemeente aan te leveren in plaats van rechtstreeks aan het CAK verbetert de registratie bij de gemeente. Doordat gegevens uit één bron komen, is verantwoording hierover, bijvoorbeeld naar de burger, tevens gemakkelijker. Verder is de voorkeur uitgesproken voor de uitwisseling via het GGk met behulp van berichten, zoals die ook toegepast worden in de iWmo. Voor de noodzakelijke (tijdelijke) terugvaloptie is de voorkeur uitgesproken voor een portaalfunctie bij het CAK. Met gemeenten en het CAK worden afspraken gemaakt over de periode waarin deze terugvaloptie actief moet blijven. De impact voor gemeenten van deze keuze is weergegeven in bijlage C. Om eenduidigheid te krijgen, verdient het de aanbeveling om de (gewenste vorm van) gegevensuitwisseling met het CAK en benodigde randvoorwaarden hierbij wettelijk te borgen. Afhankelijk van de kanaalkeuze dienen vroegtijdig opdrachten aan de betrokken partijen te worden verstrekt voor realisatie inclusief de hiertoe benodigde financiering beschikbaar te zijn.

Het belangrijkste aandachtspunt en impact bij bovenstaand voorstel is de aanlevering van de noodzakelijke gegevens vanuit zorgaanbieders richting gemeenten om gemeenten in staat te stellen de juiste gegevens met het CAK uit te wisselen. Dit is noodzakelijk voor gegevens over de start van de zorg en ondersteuning, evenals over bepaalde algemene voorzieningen. De voorkeur gaat uit naar het digitaal doorgeven van deze gegevens tussen gemeenten en zorgaanbieders en het liefst middels het iWmo berichtenverkeer. Een mogelijkheid is dan de bestaande WMO305 en WMO307 berichten hiervoor in te zetten. Echter, deze berichten worden niet standaard gebruikt en worden ook niet altijd voor dit doeleinde bruikbaar ingezet momenteel. Verder geldt dat een deel van de voorzieningen nog niet via het huidige berichtenverkeer tussen gemeenten en zorgaanbieders verloopt, zoals de hulpmiddelen en voorzieningen die via een taakgerichte uitvoeringsvariant zijn ingekocht door gemeenten (bijvoorbeeld populatiebesteding). Al met al betekent de afhankelijkheid van gegevens van zorgaanbieders over de start van de zorg en algemene voorzieningen een aanvullende implementatie van gegevensuitwisseling tussen gemeenten en zorgaanbieders. Dit is voor dit doeleinde nog niet aanwezig. Dit is een implementatie met impact, aangezien het hier gaat om een grote hoeveelheid partijen. Dus ook hiervoor zal een terugvaloptie moeten komen die niet per gemeente verschillend is, zodat niet een nieuwe administratieve last in de keten ontstaat. Veel gemeenten laten nu nog een deel van de gegevens

door zorgaanbieders aanleveren bij het CAK. Dit betekent dat de nieuwe vorm van aanlevering zal leiden tot nieuwe afspraken met zorgaanbieders en aanpassingen van software bij zorgaanbieders. Voor zorgaanbieders die de investering niet kunnen dragen van de gegevensuitwisseling met de gemeente, moet een alternatief aanwezig zijn. Verder geldt dat gemeenten veelal contractueel afspraken hebben gemaakt met zorgaanbieders over de toepassing van berichtenverkeer. Deze afspraken dienen te worden hernieuwd of aangepast ten behoeve van de nieuwe situatie.

De huidige gegevensuitwisseling met het CAK voor beschermd wonen is vervlochten met de huidige gemeentelijke standaard (H&V), met name voor de centrumgemeenten. Door de overgang naar het abonnementstarief en maandelijkse facturen zal de H&V standaard vervangen gaan worden door een nieuwe wijze van gegevensuitwisseling per 1-1-2020. Er zal dus ook een nieuwe gegevensuitwisseling voor beschermd wonen moeten komen. De vraag is of dit kan aanhaken op de nieuwe gegevensuitwisseling voor het abonnementstarief. Op dit vlak zal de gemeente tevens impact ervaren, onder andere door aanpassing van software, andere processen voor aanlevering van gegevens en training van de betrokken medewerkers. Er is bovendien samenhang met te verwachten nieuwe ontwikkelingen rond beschermd wonen die bewaakt moeten worden.

Andere aandachtspunten zijn:

- Het doorgeven van algemene voorzieningen met structureel karakter: mochten deze inderdaad onder de regeling blijven vallen dan heeft dit effect op bestaande registratieprocessen. Veelal geldt voor deze voorzieningen dat geen registratie en declaratie op individueel niveau plaatsvindt. Mocht hier wel wat voor moeten worden ingericht dan betekent dit een extra administratief proces voor gemeenten en zorgaanbieders. Mogelijk betekent dit ook iets voor de huidige gegevensuitwisseling en bijbehorende standaarden tussen gemeenten en zorgaanbieders. Verder geldt dat algemene voorzieningen soms door centrumgemeente worden uitgevoerd, waar maatwerk dan door individuele gemeenten worden gedaan. Als een deel van de algemene voorzieningen onder de eigen bijdrage regeling vallen, is niet duidelijk hoe de afdracht verdeeld wordt tussen de centrumgemeente en de individuele gemeenten.
- Omgaan met gemeentelijke samenwerkingsverbanden en de aansluiting van deze specifieke situaties op de standaard gegevensuitwisseling. Veelal is sprake van unieke verdelingen tussen het samenwerkingsverband en de individuele gemeenten, waardoor duidelijk moet zijn wie welke gegevens aanlevert bij het CAK.
- Keuzes in de technische afhandeling van het berichtenverkeer met het CAK. Indien deze, bijvoorbeeld op onderwerpen als foutafhandeling, correcties e.d. afwijken van het huidige iWmo berichtenverkeer, dan vereist dit de noodzakelijke technische aanpassingen, evenals gebruiksondersteuning. En daarmee aanvullende impact.

Start- en stop

Een belangrijke ontwerpkeuze voor de inrichting van het administratief proces en bijbehorende gegevensuitwisseling met het CAK is de bepaling van het startmoment van het abonnementstarief. Is dat bij het afgeven van de beschikking, de toewijzing of is dat de start van de zorg en ondersteuning aan de burger? En in dat laatste geval, is dat na het intakegesprek of bij de daadwerkelijke eerste levering? Indien dit na afgeven beschikking is, dan beschikt de gemeente in de meeste gevallen zelfstandig over de benodigde gegevens voor het CAK. In de andere gevallen zal de zorgaanbieder veelal de kennis hebben die nodig is in de gegevensuitwisseling met het CAK.

Voorkeur vanuit de gemeenten is de start te koppelen aan de start van de levering van de zorg en ondersteuning. Er kan namelijk tijd tussen het afgeven van de beschikking en het afnemen van de zorg en ondersteuning zitten. Bovendien worden niet alle beschikkingen verzilverd. Dit betekent dat zorgaanbieders een rol hebben in het proces van de gegevensuitwisseling. Het gevolg hiervan is dat de impact in de keten groter is. Er wordt immers van veel meer partijen een inspanning gevraagd. Het betekent ook dat er meer onderlinge afhankelijkheden zijn voor het kunnen uitwisselen met het CAK, waarmee het risico op vertragingen in het proces en in de facturatie blijven en/ of ontstaan. Verder is er een voorkeur geuit voor een eenduidige omschrijving van de start zorg om zodoende verschillen, en daardoor fouten, te voorkomen en administratieve lasten te verminderen. Bovendien worden daarmee landelijke analyses en het faciliteren van onderlinge afstemming tussen gemeenten eenvoudiger. De beste manier voor borging van een uniforme definitie is dit wettelijk te verankeren.

De gemeente kan zelf bepalen of zij op bepaalde momenten de inning van het abonnementstarief pauzeert, bijvoorbeeld omdat iemand tijdelijk opgenomen is in het ziekenhuis. De minste impact op de inrichting van de gegevensuitwisseling is de oplossing om een pauze te zien als een moment van stoppen richting het CAK en vervolgens bij de hervatting een nieuw startbericht te sturen. Het tarief is immers niet meer afhankelijk van de hoeveelheid geleverde zorg en ondersteuning. Vraagstuk dat hierbij opkomt is wel hoe wordt omgegaan met situaties waarbij de kostprijs een rol speelt. Hoe kan in die situaties voor het CAK duidelijk worden gemaakt dat bij een herstart wordt voortberekend op de oorspronkelijke kostprijs. Hier wordt mogelijk actie verwacht vanuit de gemeente met impact op de processen aldaar.

Een belangrijk punt dat bij de definitie van start- en stopmomenten nog speelt is of er gewerkt gaat worden met 'gebroken maanden', oftewel, betaalt een burger straks een gedeeltelijk tarief afhankelijk van afgenomen zorg en ondersteuning dat niet een gehele maand heeft geduurd. De keuze hierin kan invloed hebben op het doorgeven van start- en stopdata. De voorkeur gaat uit naar een oplossing waarin het moment van aanleveren door de gemeente van het start- of stopmoment er niet toe doet. De verwachting is dat dan de minste impact voor gemeenten is te verwachten. Daarnaast is het nog belangrijk om te bepalen of bij eenmalige voorzieningen, zoals bij hulpmiddelen en woningaanpassingen het werken met een start- en een stopbericht logisch is.

Beleggen van intelligentie voor de berekeningen maandfactuur

Er zijn keuzes te maken in het beleggen van bepaalde berekeningen bij de gemeente, dan wel het CAK. Met andere woorden, waar wordt de intelligentie belegd voor het bepalen van het factuurbedrag. Het gaat hierbij om de volgende onderwerpen:

- De kostprijsberekening kan een berekening zijn bij de gemeente, waarop de gemeente bepaalt wanneer het stopmoment valt (als kostprijs is bereikt). Dit betekent extra inzet aan de kant van de gemeente. De kostprijs kan ook een gegeven zijn dat de gemeente kenbaar maakt bij het CAK, waarna het CAK bepaalt wanneer de inning zou moeten stoppen.
- Indien er meerdere beschikkingen voor een persoon of huishouden gelden dan kan de gemeente zelf bijhouden wanneer de laatste beschikking afloopt om de eigen bijdrage te laten stoppen. Gemeenten kunnen ook steeds per beschikking gegevens aanleveren aan het CAK die vervolgens bijhoudt wanneer de laatste voorziening is gestopt.

- Het uitsluiten van individuen op basis van de hardheidsclausule. Het voorkomt werk bij gemeenten en CAK met betrekking tot de gegevensuitwisseling en verwerking als de gemeente voor deze personen geen gegevens aanlevert bij het CAK. Echter, het CAK kent de samenstelling van het huishouden en de samenloop met de WLZ.
- Wordt de mogelijkheid geboden dat ook zorgaanbieders gegevens aanleveren bij het CAK, dan zal er in ieder geval een zeker mate van intelligentie bij het CAK moeten worden ingericht. Onder andere om vast te stellen wat voor een persoon en/ of huishouden vanuit verschillende kanalen is aangeleverd en geldend is.

De eerste voorkeur gaat uit naar het beleggen van de intelligentie bij één partij en geen verwarring te veroorzaken door dit per onderwerp of per gemeente anders te regelen. Bovendien blijft het dan beter mogelijk sturingsinformatie te genereren. Aangezien het CAK de organisatie is die het inkomen kan betrekken bij de berekeningen en de samenloop met de WLZ voor een huishouden kan overzien, is het CAK al de partij waar bepaalde berekeningen moeten plaatsvinden. In het doorvertalen van de voorkeur voor één partij, lijkt het CAK daarmee de meest aangewezen partij dit ook voor alle andere berekeningen te doen. Dit heeft impact op het inregelen van de gegevensuitwisseling. In ieder geval betekent het veelal wel dat de gemeente administratieve handelingen moeten verrichten via een apart portaal bij het CAK voor parametrisering (of een andere manier om beleidsregels e.d. van een gemeente door te geven) of het doorgeven van (extra) gegevens in het startbericht aan het CAK. Voor het doorgeven van de kostprijs verdient het laatste de voorkeur. Vanwege het feit dat de kostprijs slechts voor bepaalde producten geldt en tevens kan wijzigen gedurende de uitvoering, lijkt aanlevering in het startbericht het beste. Dat voorkomt foutgevoelige koppelingen bij het CAK op basis van productcoderingen e.d. Via een apart portaal worden dan inkomensgrenzen, verlaging van abonnementstarief en individuele uitzonderingen doorgegeven. Al met al is de verwachting dat het beleggen van intelligentie voor diverse berekeningen bij de gemeente meer impact voor gemeenten oplevert in hun processen en software. Bovendien wordt het moeilijker om landelijke veranderingen in wetgeving en beleid in de toekomst hierop door te voeren en bestaat de kans op verschillen in berekeningen naar de burger. Dat neemt niet weg dat bij het moeten doorgeven van gegevens ten behoeve van de berekening bij het CAK de gemeenten wel diverse aanpassingen in de software/ systemen moeten doen. Zo moeten bijvoorbeeld wel de kostprijzen geregistreerd kunnen worden om deze vervolgens door te geven aan het CAK, etc.

Voor de kostprijs geldt nog een aandachtspunt. De vraag is namelijk hoe wordt omgegaan met de optelsom van kostprijsproducten, dan wel de combinatie van een kostprijsproduct met een andere geleverde voorziening. Voor het eerste geldt de vraag of, bijvoorbeeld in de situatie dat iemand eerst een rolstoel ontvangt en daarna een scootmobiel erbij, de optelsom geldt. En zo ja, hoe dit dan te hanteren in de berekening. De gemeente zal dan mogelijk toch die optelsom zelf moeten maken en doorgeven, want het CAK kent immers de daadwerkelijk geleverde zorg niet, alleen de startdatum. Of er moet duidelijk zijn dat een kostprijs van een nieuw product wordt meegegeven, in plaats van bijvoorbeeld een wijziging. In het geval van levering van verschillende producten, waaronder een product met kostprijs, moet duidelijk zijn hoe de levering van het andere product meetelt in het verrekenen van de uiteindelijke kostprijs. Met andere woorden, stopt de maandfactuur aan de burger op het moment dat de kostprijs van een set krukken is bereikt, terwijl de huidshoudelijke hulp wellicht nog jaren doorloopt voor die persoon? Immers, ook in dit geval geldt dat het CAK de daadwerkelijk geleverde ondersteuning niet kent, alleen start- en

stopmomenten. Er zullen goede afspraken moeten komen voor het berichtenverkeer, gebaseerd op beleidsmatige uitspraken.

Bovenstaande heeft mogelijk effect op het huidige gebruik van a-specifiek toewijzen in de iWmo gegevensuitwisseling tussen gemeenten en zorgaanbieders. Dat kan niet meer voor de ondersteuningsproducten waarbij de kostprijs een rol speelt.

PGB en het abonnementstarief

Vooralsnog werd in de huidige gegevensuitwisseling met het CAK voor de PGB een andere systematiek van eigen bijdrage aangehouden als voor zorg in natura (ZIN). Met de verandering naar het abonnementstarief is de vraag of de gegevensuitwisseling voor PGB een zelfde gegevensuitwisseling kent als ZIN. Daarbij is onderscheid te maken tussen een PGB voor ondersteuning met een start- en einddatum en een PGB voor een eenmalige aanschaf, bijvoorbeeld voor hulpmiddelen of woningaanpassingen. Belangrijke aandachtspunten bij een PGB met een start- en einddatum zijn:

- Moet er voor PGB ook gebruik worden gemaakt van een stopbericht van de gemeente? Of geldt in de nieuwe situatie nog steeds de looptijd van een PGB om de looptijd van het abonnementstarief te gebruiken. In dat laatste geval is de impact voor de gemeente en het CAK dat de looptijd in de gegevensuitwisseling zal moeten worden opgenomen. In het eerste geval is de impact voor de gemeente dat deze in de eigen registratie moet bijhouden wanneer een PGB eindigt en het CAK van deze informatie moet voorzien.
- Wat is de situatie op het moment dat beschermd wonen/ wonencomponent onderdeel is van de PGB? Officieel valt dit niet onder het abonnementstarief. Dat zou moeten betekenen dat hier onderscheid in gemaakt moet worden in de gegevensuitwisseling. Dit heeft impact op de beleid, processen en systemen bij gemeenten. Er zal een nieuw onderscheid gemaakt moeten worden.
- Voor PGB's geldt in de huidige situatie dat bij het afgeven van de beschikking de eigen bijdrage start. Er moet nog een afweging worden gemaakt of dit wenselijk is, of dat in lijn met de genoemde aandachtspunten bij het onderwerp 'start en stop' hier ook de voorkeur zou moeten uitgaan naar start bij daadwerkelijke start zorg. In dat laatste geval zal de impact zijn dat PGB houders of zorgaanbieders de start moeten melden bij de gemeente. Dit geeft nieuwe kansen op fouten in de administratie of gegevensuitwisseling.

Bijlage C: Aandacht voor implementatie gegevensuitwisseling

Mits gekozen voor toepassing van standaarden en berichtenverkeer tussen gemeente en het CAK zullen de volgende activiteiten minimaal moeten plaatsvinden (met impact voor de gemeente):

- Inbouwen van de standaard door softwareleveranciers gemeenten. (Eventueel) beschikbaar stellen alternatieve manier om de gegevens conform zelfde format te kunnen leveren aan het CAK (bijvoorbeeld een portaal of app). In een aantal gevallen is contractueel bepaald dat softwareleveranciers wijzigingen in wetgeving realiseren. Het is niet duidelijk of deze wijziging hieronder valt en in hoeveel gevallen dit contractueel geregeld is. Realisatie en oplevering door softwareleverancier kent normaliter minimaal 6 maanden doorlooptijd. Het is vervolgens gangbaar om 3-6 maanden implementatietijd te rekenen voor het uitrollen van de software bij gemeenten en de gebruikers op te leiden voor gebruik van de nieuwe functionaliteit.
- Randvoorwaarde is de vroegtijdige voorlichting van softwareleveranciers. Die communicatie moet vanaf nu plaats gaan vinden, bijvoorbeeld vanuit een overkoepelend project in samenspraak met de ketenpartijen.
- Softwareleveranciers van gemeenten zullen vervolgens de uitwisseling voor deze berichten met het GGK moeten vormgeven en testen. Dit is onderdeel van de hiervoor geschetste doorlooptijden. Het GGK zal de softwareleveranciers hierin moeten ondersteunen. Hiervoor is aanvullende kennis en mankracht nodig bij het GGK.
- Interne procedures bij gemeenten ontwikkelen voor medewerkers inzake het versturen van de gegevens aan het CAK. Het betreft immers een geheel nieuwe werkwijze. Een gangbare doorlooptijd hiervoor is 3 – 6 maanden.
- Het GGK zal een aansluiting op het CAK moeten ontwikkelen, implementeren en in beheer nemen. Dit betekent dat er een extra verbinding, extra verantwoordelijkheden en aanvullende beheerafspraken moeten worden gemaakt. Hiervoor moeten tevens de noodzakelijke financiële middelen beschikbaar zijn, zowel voor de ontwikkeling als voor de lange termijn beheer. Dat kan pas opgesteld worden na positief besluit hierover en een ontwerp op basis van de standaard en aanvullend technisch ontwerp. De doorlooptijd voor realisatie en implementatie hiervan is vergelijkbaar met hetgeen is opgenomen bij softwareleveranciers van gemeenten.
- Er zijn nadere afspraken noodzakelijk over de beheerfase. Het berichtenverkeer met het CAK is geen onderdeel van de huidige opdracht en governancestructuur van de stuurgroep i-SD en het ketenbureau, evenals bij beheer van de berichten door het Zorginstituut. Er

moet vroegtijdig duidelijkheid zijn over de relatie naar en betrokkenheid van het CAK in die structuur, evenals de financiering van het beheer ervan op de langere termijn.

Al het voorgaande geldt in versterkte mate, door de grotere hoeveelheid aan partijen die moeten implementeren, tevens voor de implementatie van (nieuwe) gegevensuitwisseling tussen gemeenten en zorgaanbieders om gemeenten te laten beschikken over de noodzakelijke gegevens met betrekking tot start zorg en algemene voorzieningen. Zorgaanbieders zullen dan ook standaarden moeten laten inbouwen, processen moeten aanpassen en mensen moeten trainen. Let op: dit is een bredere doelgroep met meer softwareleveranciers. De inrichting van nieuwe standaarden en gegevensuitwisseling kost ook hier de nodige tijd en moeite (de verwachting is dat dit meer impact kent dan de implementatie van gegevensuitwisseling tussen gemeenten en het CAK). Het is voor de implementatie van belang dat er zoveel mogelijk vroegtijdige duidelijkheid bestaat evenals uniformiteit in de gevraagde inrichting bij zorgaanbieders door gemeenten. Gemeenten en zorgaanbieders zullen aanvullende administratie moeten inrichten op het moment dat eigen bijdrage over algemene voorzieningen wordt geheven die momenteel niet individueel worden gedeclareerd. Voor alle voorzieningen die onder het beleid vallen, moet een start- en stopmoment geregistreerd (kunnen) worden. Dit heeft grote impact voor beide partijen en vereist de nodige implementatie van processen, systemen en andere.

Aanpak

Hieronder volgt een voorstel voor een aanpak van deze implementatie.

Start, op basis van het bestuurlijk commitment en het CAK-projectvoorstel en rekening houdend met de randvoorwaarden, afhankelijkheden en risico's, een **ondersteunings- en implementatieprogramma** met capaciteit en budget. Geef opdracht voor het schrijven van een programmaplan voor een ondersteunings- en implementatieprogramma om:

- gemeenten, softwareleveranciers en aanbieders te **begeleiden** bij de vertaling van het huidige proces en het huidige EB-beleid naar de gegevensuitwisseling via de nieuwe standaarden en voorzieningen, het testen daarvan, en om **communicatie** en **trainingen** richting gemeenten en aanbieders te verzorgen, evenals handleidingen e.d.;
- de voorgestelde implementatie- en migratiestrategie uit te werken in een **draaiboek** en hierover afspraken te maken met de betrokken gemeenten en softwareleveranciers; en
- **afstemming** te zoeken en **samenhang** te bewaken met trajecten die in dezelfde periode of met een grote onderlinge afhankelijkheid bij gemeenten (en aanbieders) worden geïmplementeerd, in samenwerking met CAK en de VNG/programma ISD;

Gemeenten, CAK en softwareleveranciers van gemeenten vragen nadrukkelijk aandacht voor een duidelijke migratiestrategie met bijbehorend draaiboek (let op: softwareleveranciers van zorgaanbieders zijn nog niet betrokken in deze analyse). In die strategie moet zijn uitgewerkt hoe de overgang van de huidige situatie naar de nieuwe situatie moet worden afgewikkeld. Het gaat hier bijvoorbeeld om:

- wat te doen met de overgang van periodes naar een maand, met name omdat de periode eindigt op 29 december en de maand aanvangt op 1 januari. Dus wat te doen met 30 en 31 december?
- duidelijkheid over tot wanneer correcties op 'oude' berichten kunnen worden verstuurd.
- hoe eventuele initiële vulling van gemeentelijke systemen en systemen bij het CAK vorm krijgt. Continueren vanuit CAK is makkelijker voor de gemeente, maar softwarematig en qua kwaliteit van de data is het wellicht beter om gemeenten de start aan te laten leveren van alle burgers die bij hen op dat moment geregistreerd staan als ontvangers van Wmo. Dit is een intensief migratiepad voor gemeenten en moet vroegtijdig georganiseerd worden.
- of er een handmatige back up geboden wordt voor het aanleveren van gegevens.
- hoe om te gaan met de kostprijs van voorzieningen die al voor 1 jan 2020 zijn afgenomen? Er zal een overdracht van restbedragen van kostprijs (uit H&V aanleveringen) die zijn afgekapt na periode 13 in 2019 moeten worden gecommuniceerd naar de gemeente. Die moeten dat weer opnemen in hun nieuwe gegevensuitwisseling naar het CAK. Aandachtspunt daarbij is wel dat de gemeente hieruit eventueel het inkomen van de persoon zouden kunnen berekenen.

Bijlage D: Enquête gemeenten (resultaten op hoofdlijnen)

In deze bijlage zijn de resultaten van de gehouden internetenquête opgenomen. Deze bijlage geeft alleen de resultaten van de enquête op hoofdlijnen, met name gericht op de antwoorden op de gesloten vragen.

In een afzonderlijke bijlage D 'Enquête gemeenten (uitgebreid)' is eveneens de beantwoording van de open vragen en toelichting in vrije tekstvelden opgenomen. Hier zijn alle antwoorden die respondenten hebben gegeven, zonder filtering of analyse, onder elkaar gezet.

Achtergrond

In de periode van 11 oktober tot en met 23 oktober 2018 heeft een enquête online gestaan voor gemeenten als onderdeel van de uitvoeringstoets van de beoogde invoering van het abonnementstarief Wmo per 1 januari 2020. In totaal hebben 126 respondenten de vragenlijst ingevuld namens 140 gemeenten² (verschillende respondenten hebben de vragenlijst ingevuld namens meerdere gemeenten, bv. wanneer er sprake is van een samenwerkingsverband voor de uitvoering). De enquête is vooral ingevuld door beleidsmedewerkers en -adviseurs bij de gemeenten (90% van de respondenten).

In de volgende tabel is een overzicht opgenomen van de respons naar gemeentegrootte. Uit de cijfers blijkt dat er een kleine oververtegenwoordiging is van de grootste gemeenten. Wij hebben er voor gekozen om niet te corrigeren voor de gemeentegrootte (wegen van de resultaten), omdat grote gemeenten meer WMO-cliënten hebben dan kleine gemeenten.

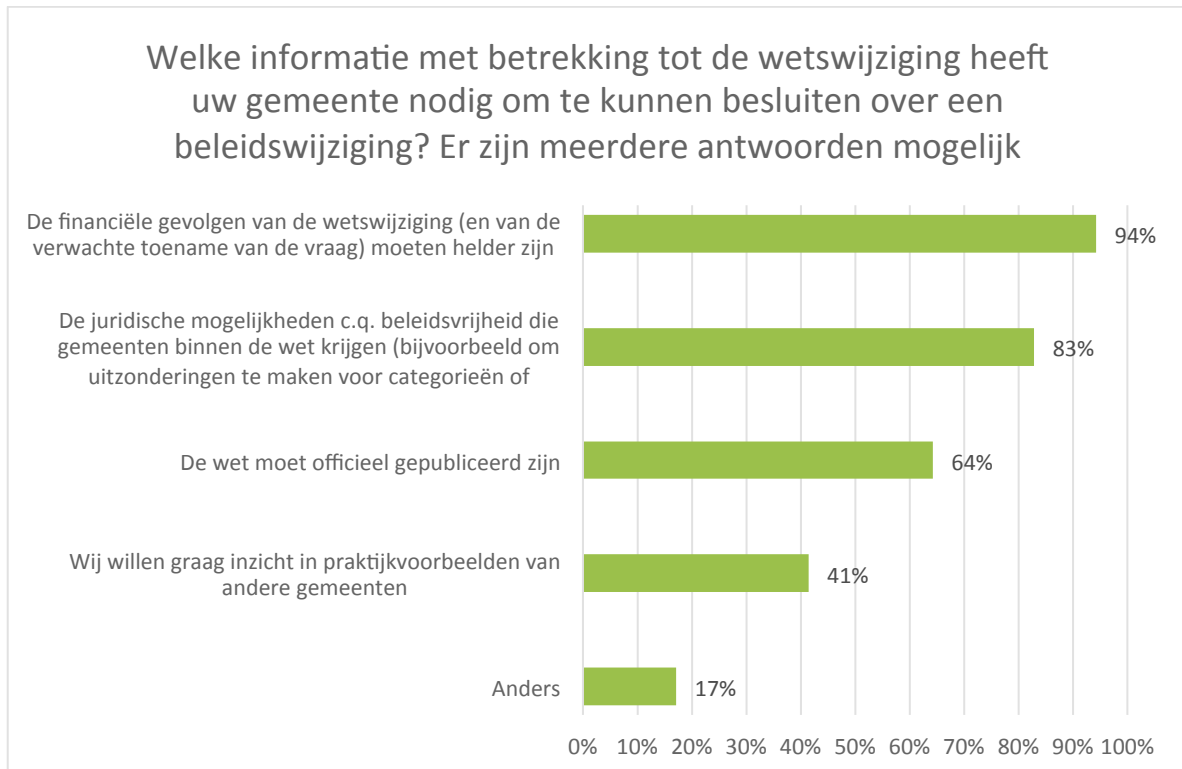
Tabel A.1: Achtergrondkenmerken gemeenten

Kenmerken	Antwoord	Enquête (n = 140)	Nederland (n = 380)
Gemeentegrootte (aantal inwoners)	>100.000	16%	8%
	50.000-100.000	14%	13%
	< 50.000	70%	79%

² Bij alle grafieken en figuren in deze bijlage is n gelijk aan 140 tenzij anders vermeldt.

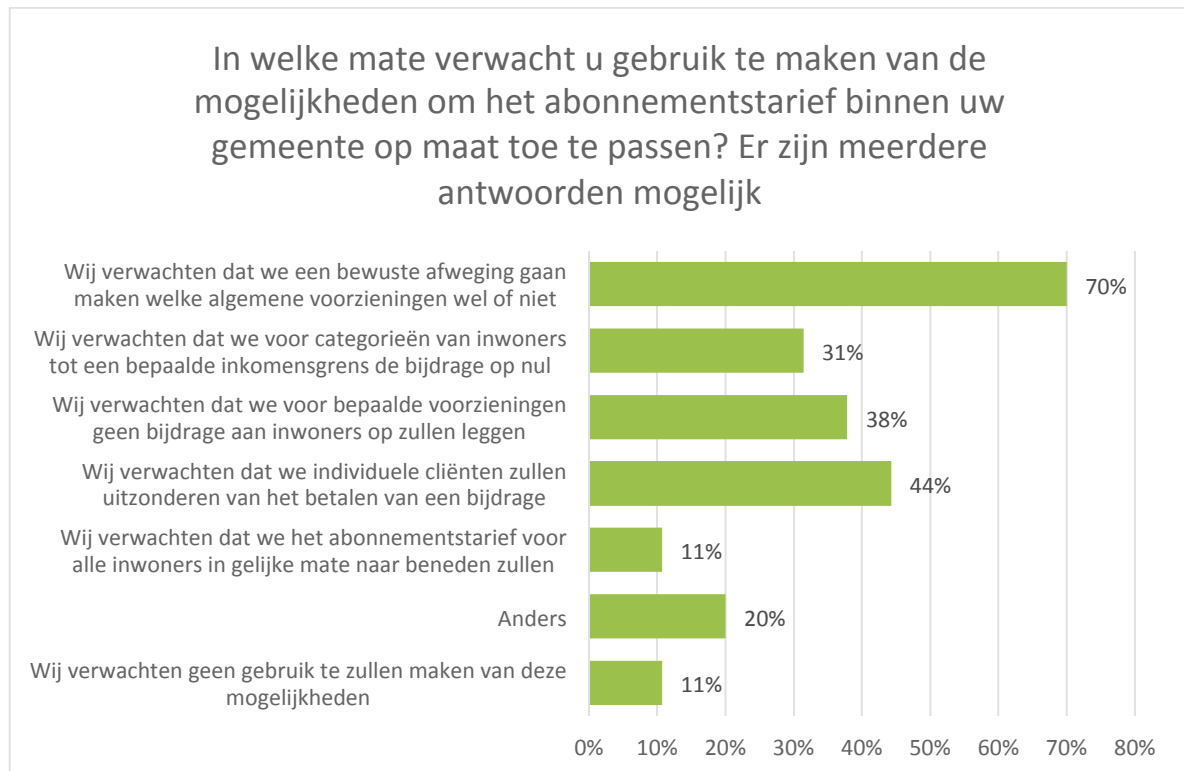
Resultaten enquête

Vraag 1: 'Welke informatie met betrekking tot de wetswijziging heeft uw gemeenten nodig om te kunnen besluiten over een beleidswijziging?'

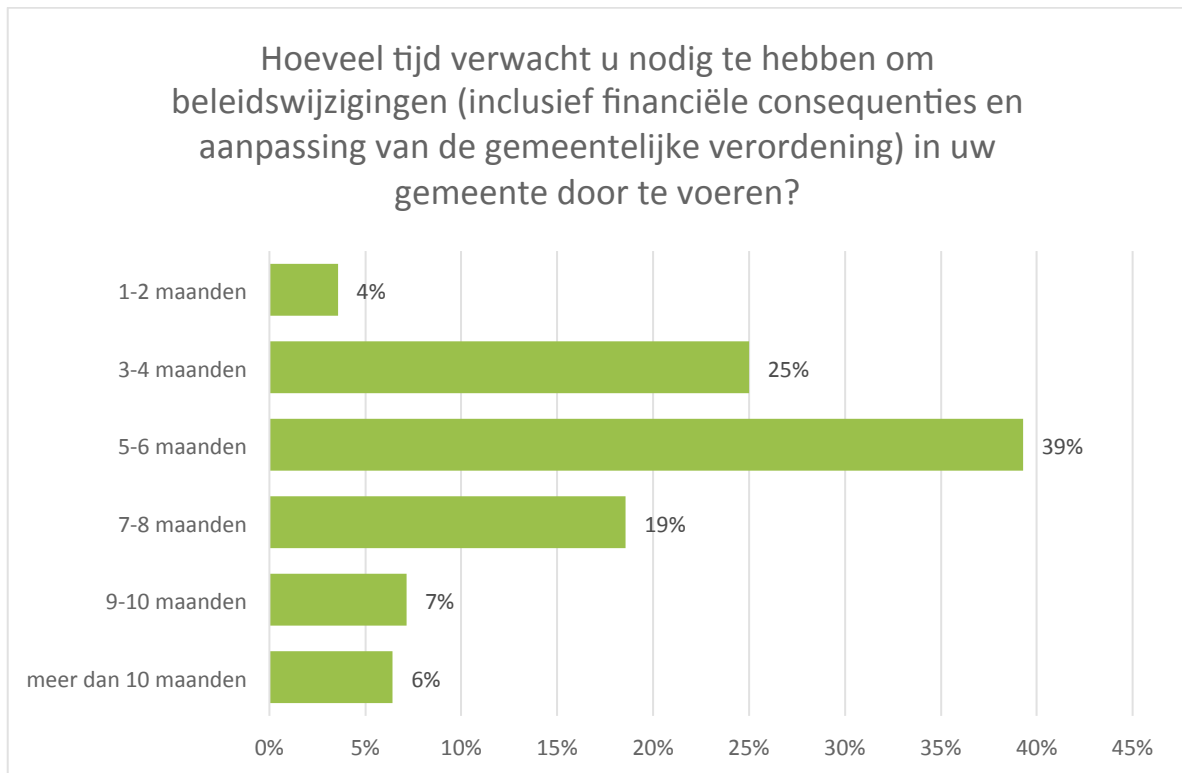
Nagenoeg alle respondenten (94%) geven aan dat zij informatie nodig hebben over de financiële gevolgen van de wetswijziging (en de verwachte toename van de vraag). Van de respondenten geeft 83% aan dat zij ook informatie nodig hebben over de juridische mogelijkheden c.q. beleidsvrijheid om uitzonderingen te maken voor categorieën of individuele cliënten. Ongeveer tweederde van de respondenten (64%) geeft aan dat de wet officieel gepubliceerd moet zijn en 41% heeft behoefte aan inzicht in praktijkvoorbeelden bij andere gemeenten. Onder de antwoordcategorie 'anders' zijn diverse inhoudelijke vragen van gemeenten opgenomen over de invoering van het abonnementstarief in de WMO.

Vraag 2: 'In welke mate verwacht u gebruik te maken van de mogelijkheden om het abonnementsstarief binnen uw gemeente op maat toe te passen?'

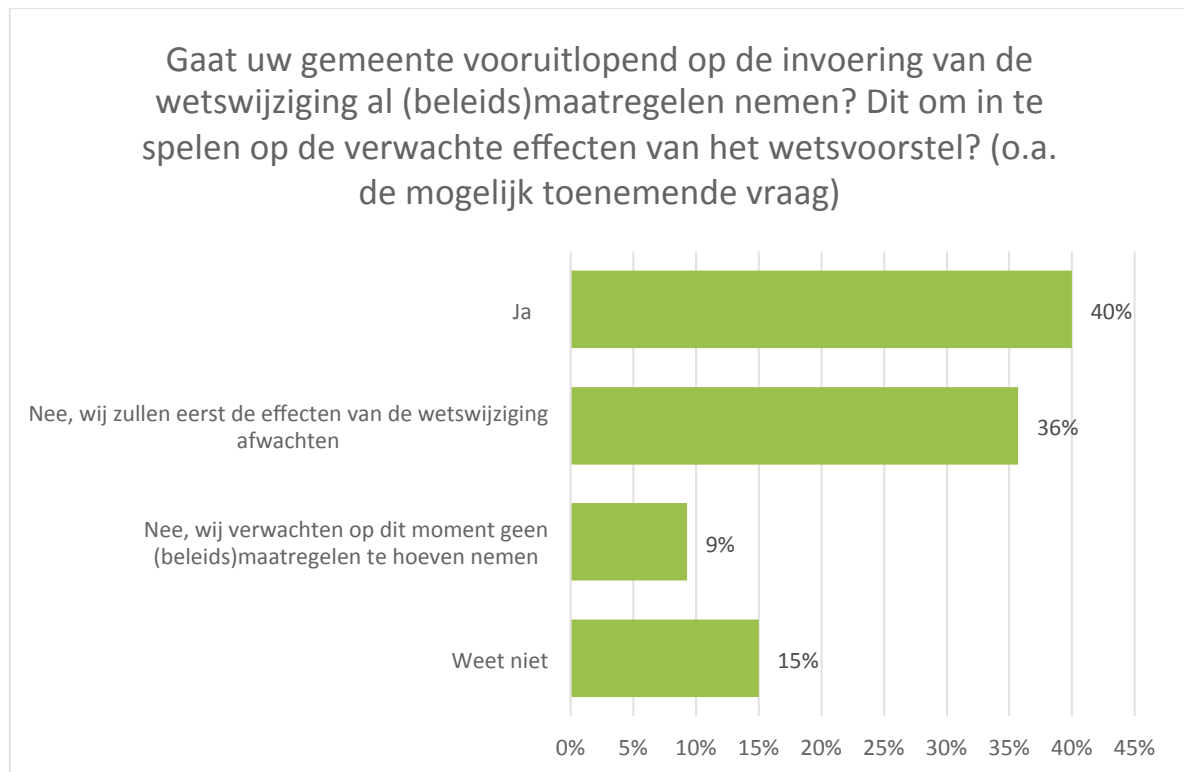
Van de respondenten verwacht 11% geen gebruik te gaan maken van de mogelijkheden om het abonnementsstarief op maat toe te gaan passen. 70% van de respondenten verwachten een bewuste afweging te gaan maken welke algemene voorzieningen wel of niet onder het abonnementsstarief gaan vallen. Andere genoemde mogelijkheden voor een abonnementsstarief op maat zijn: uitzonderen van individuele cliënten (44%), geen bijdrage vragen voor bepaalde voorzieningen (38%), geen bijdrage voor inwoners tot een bepaalde inkomensgrens (31%) en een lager abonnementsstarief voor alle inwoners (11%). Als toelichting op de categorie 'anders' werd regelmatig genoemd dat dit nog niet duidelijk was.

Vraag 3: 'Hoeveel tijd verwacht u nodig te hebben om beleidswijzigingen (inclusief financiële consequenties en aanpassing van de gemeentelijke verordening) in uw gemeente door te voeren?'

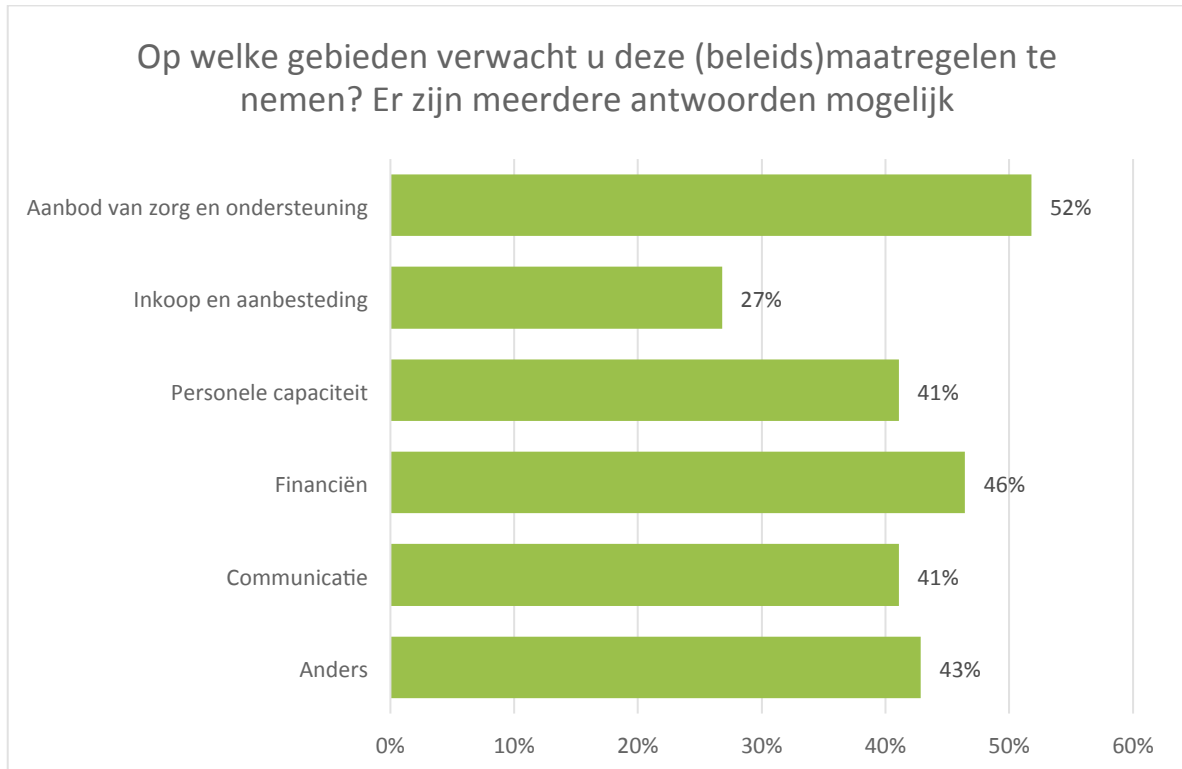
Er is ook aan de gemeenten gevraagd hoeveel tijd zij nodig hebben om de beleidswijzigingen (inclusief de financiële consequenties en de aanpassing van de gemeentelijke verordening) in de gemeente door te voeren. De meest genoemde reacties zijn 5 tot 6 maanden (39%), 3 tot 4 maanden (25%) en 7 tot 8 maanden (19%).

Vraag 4: 'Gaat uw gemeente vooruitlopend op de invoering van de wetswijziging al (beleids)maatregelen nemen? Dit om in te spelen op de verwachte effecten van het wetsvoorstel (o.a. de mogelijk toenemende vraag)?

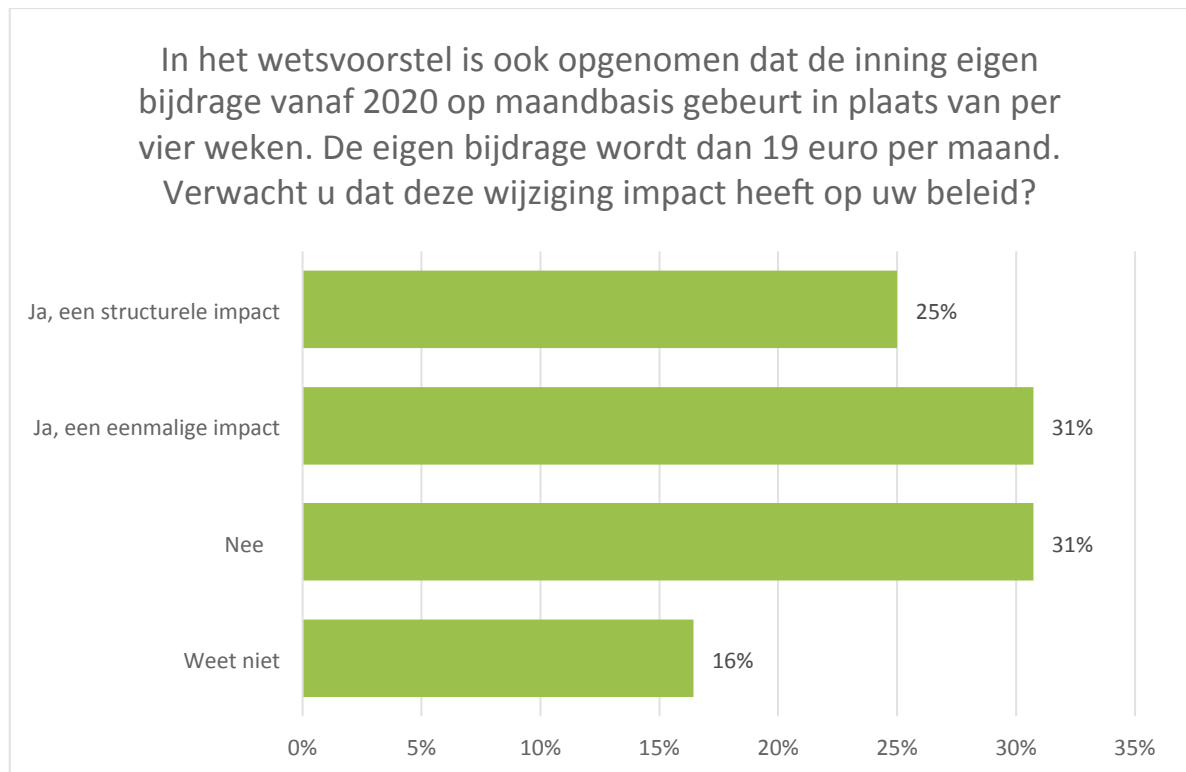
Veertig procent van de respondenten verwacht om vooruitlopend op de invoering van de wetswijziging al beleidsmaatregelen te gaan nemen om in te spelen op de verwachte effecten van het wetsvoorstel. 36% van de respondenten wacht eerst de effecten van de wetswijziging af en 9% van de respondenten verwacht geen (beleids)maatregelen te hoeven nemen om in te spelen op de verwachte effecten van het wetsvoorstel. Ongeveer 1 op de 8 respondenten (15%) weet dit (nog) niet.

Vraag 5: 'Op welke gebieden verwacht u deze (beleids)maatregelen te nemen?

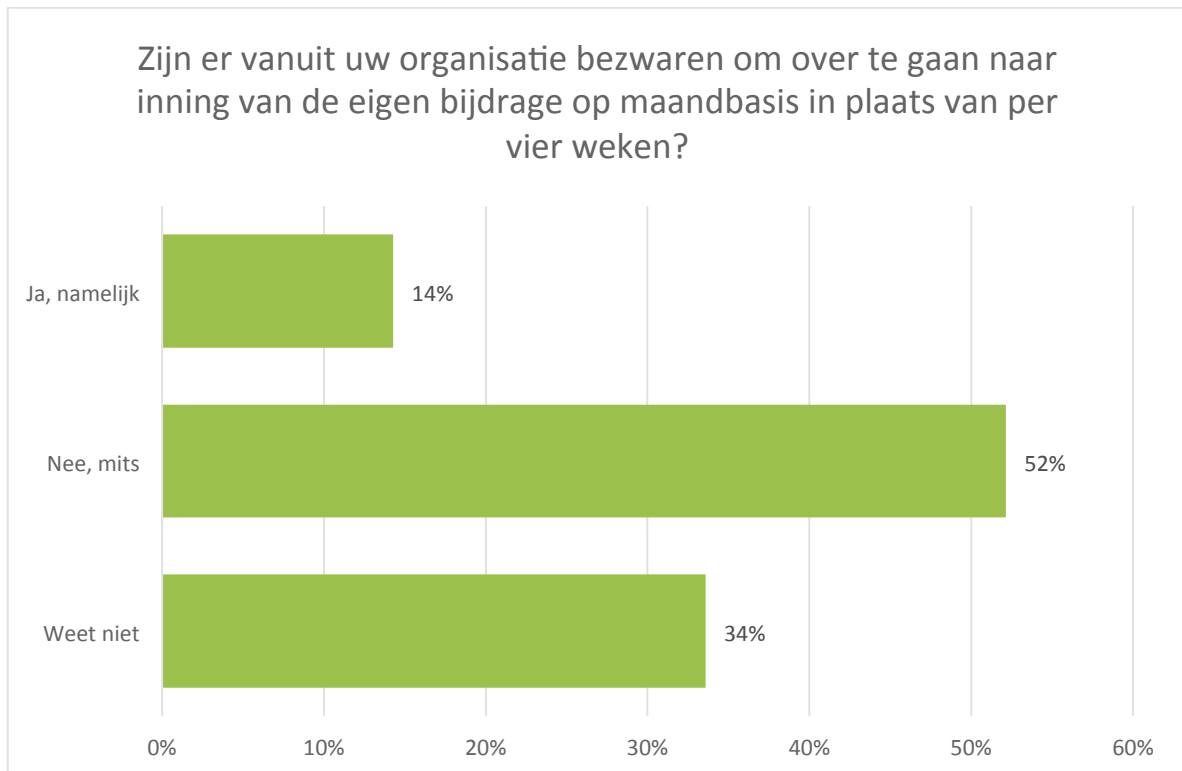
Veertig procent van de respondenten verwacht beleidsmaatregelen te moeten nemen (zie ook het resultaat uit de vorige figuur). De cijfers uit deze figuur zijn een nadere uitsplitsing van deze vraag (n=56). Als er maatregelen worden genomen, dan worden maatregelen met betrekking tot het aanbod van zorg en ondersteuning (52%), maatregelen op het gebied van de financiën (46%), maatregelen met betrekking tot de personele capaciteit (41%) en communicatie (ook 41%) het meest genoemd.

Vraag 7: 'In het wetsvoorstel is ook opgenomen dat de inning eigen bijdrage vanaf 2020 op maandbasis gebeurt in plaats van per vier weken. De eigen bijdrage wordt dan 19 euro per maand. Verwacht u dat deze wijziging impact heeft op uw beleid?

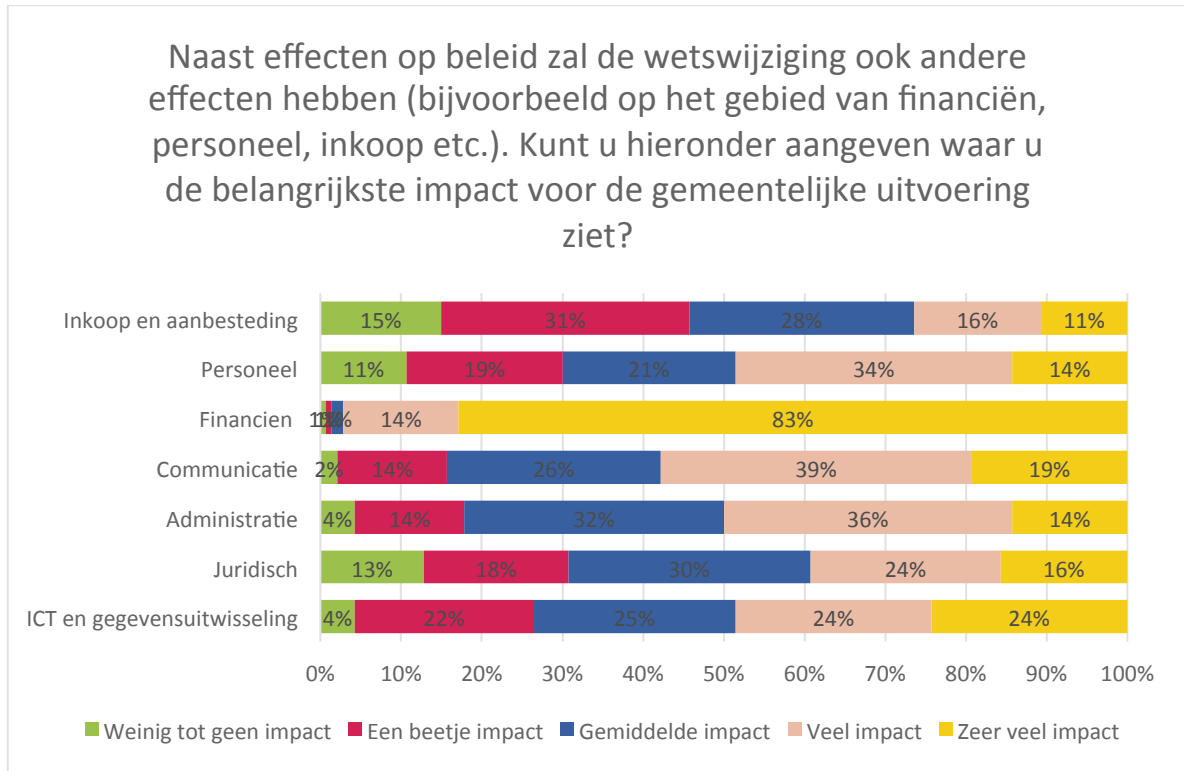
Het merendeel van de respondenten verwacht dat de inning van de eigen bijdrage vanaf 2020 op maandbasis gevolgen gaat hebben voor het beleid (25% verwacht een structurele impact en 31% een éénmalige impact). Iets minder dan 31% verwacht hier geen impact en 16% weet niet of dit een impact zal hebben.

Vraag 8: 'Zijn er vanuit uw organisatie bezwaren om over te gaan naar inning van de eigen bijdrage op maandbasis in plaats van per vier weken?'

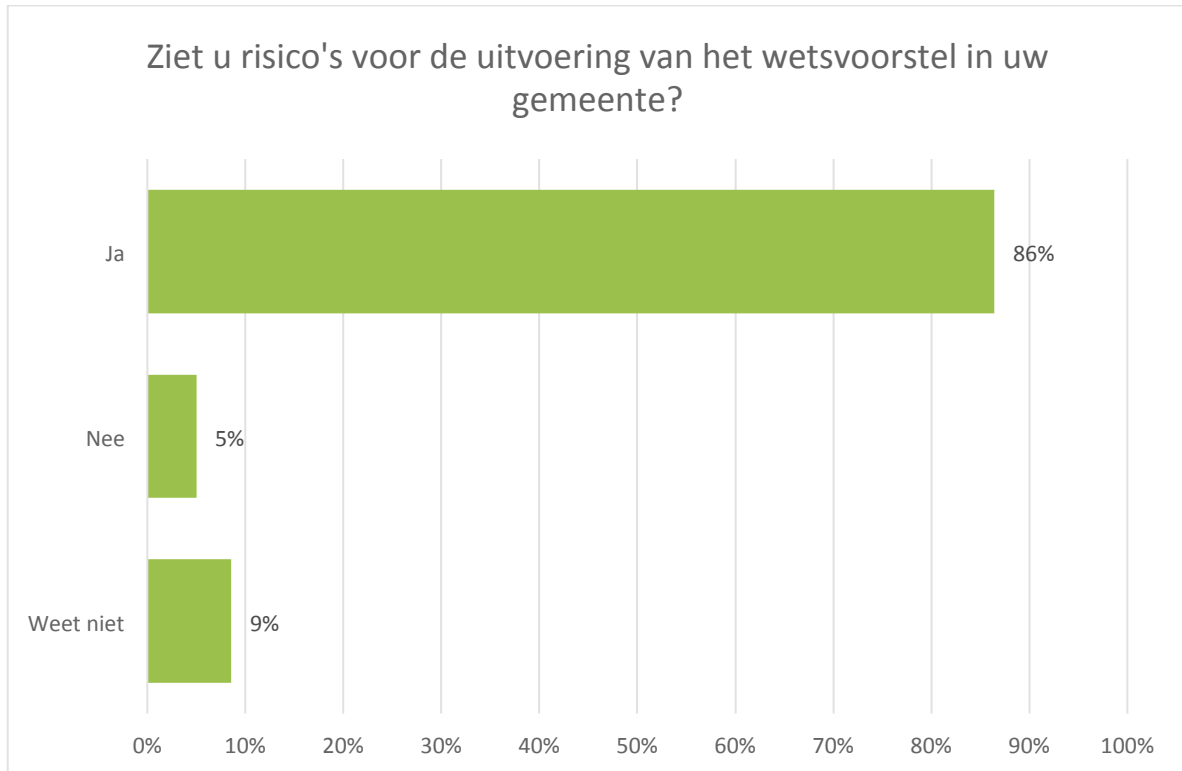
Een klein deel van de respondenten (14%) heeft vanuit de organisatie om over te gaan naar de inning van de eigen bijdrage op maandbasis in plaats van per vier weken. Genoemde bezwaren hebben in het bijzonder betrekking op het aanpassen van systemen en registraties die nu gebaseerd zijn op 4 weken in plaats van op maandbasis. Een kleine meerderheid van de respondenten (52%) ziet echter geen bezwaren. Ongeveer 1/3 van de respondenten weet (nog) niet of er vanuit de gemeentelijke organisatie bezwaren zijn.

Vraag 9: 'Naast effecten op beleid zal de wetswijziging ook andere effecten hebben (bijvoorbeeld op het gebied van financiën, personeel, inkoop etc.). Kunt u hieronder aangeven waar u de belangrijkste impact voor de gemeentelijke uitvoering ziet?

Aan de respondenten is gevraagd of zij per thema aan konden geven in welke mate zij impact verwachten van de wetswijziging. Er wordt zeer veel impact verwacht op het thema 'financiën' (maar liefst 83% van de respondenten verwacht hier zeer veel impact). Andere thema's waar veel of zeer veel impact wordt verwacht zijn door een grote groep van de respondenten zijn communicatie (58%), administratie (50%), ICT en gegevensuitwisseling (48%) en personeel (48%). De thema's juridisch en inkoop en aanbesteding zijn iets minder vaak genoemd als onderwerpen met veel of zeer veel impact (40% respectievelijk 27%).

Vraag 11: 'Ziet u risico's voor de uitvoering van het wetsvoorstel in uw gemeente?'

Van alle respondenten ziet 86% risico's bij de invoering van het wetsvoorstel in de gemeente. Er is door middel van een open vraag ook gevraagd om aan te geven welke risico's er dan voorzien waren. Bij 17% van de antwoorden kwam de term 'aanzuigende werking' (of een vergelijkbare term) terug als een belangrijk risico. Het begrip 'financiële risico's' (of vergelijkbare termen zoals kosten en uitgaven) werden genoemd door 51% van de respondenten als mogelijk risico voor de uitvoering bij de gemeenten.